

MTK-ETELÄ-SAVO RY.

TOIMINTAKERTOMUS

2021

9.3.2022

105. TOIMINTAVUOSI

SISÄLLYSLUETTELO

Puheenjohtajan katsaus vuoteen 2021.....	4
MTK-Etelä-Savon toiminnan tarkoitus.....	5
Johtokunta, valiokunnat ja toimihenkilöt.....	8
Jäsenet.....	9
Elinkeinot.....	9
Vuoden 2021 toimintaa.....	11
Edustukset MTK:n valiokunnissa ja verkostoissa vuonna 2021.....	14
Liiton osallistuminen maakunnallisiin toimielimiin ja hankkeisiin.....	15
Kannanotot, kirjelmät ja tiedotteet.....	16
Maakunnallinen edunvalvonta.....	17
Kotimainen päätöksenteko ja edunvalvonta.....	38
Maatalouden erityiskysymyksiä.....	48
Osaaminen ja hyvinvointi.....	63
Elinkeinopolitiikka ja yrittäjyys.....	66
Kuluttajatyö.....	67
Maaseutunuorten toiminta.....	70
Jäsenpalveluvaliokunta.....	71
Liiton kokoukset.....	72
Liiton talous.....	73
Arvio talouden tulevasta kehityksestä.....	74
Katsaus tulevaan.....	76
MTK-Etelä-Savon luottamushenkilöt 2022	78
Jäsenedut.....	79

MAASEUTUA TARVITAAN ENEMMÄN KUIN KOSKAAN – PUHEENJOHTAJAN KATSAUS VUOTEEN 2021

MTK-Etelä-Savon edellinen puheenjohtaja Jouni Paunonen totesi vuoden 2020 toimintakertomuksen puheenjohtajan katsauksessaan seuraavaa: *”hämmästelän edelleen, miten monessa MTK on mukana”*. Vaikka olen ollut mukana järjestön toiminnassa jo pitkään, ensimmäinen vuosi liiton puheenjohtajana on aiheuttanut saman hämmästyksen. Kädessäsi oleva vuoden 2021 toimintakertomus on tietopaketti ja muistutus siitä, missä kaikessa liitto on ollut mukana.

Vuonna 2021 MTK-Etelä-Savon liitto tiedotti, otti kantaa tai kirjelmöi 29 kertaa. Liitolla oli edustus 43 maakunnallisessa hankkeessa ja toimielimessä. Tämän lisäksi liitto osallistui erilaisiin epävirallisiin ryhmiin ja vastasi kyselyihin. Liiton edustajat osallistuivat valiokuntatyöhön niin Itä- ja Keski-Suomen, kuin valtakunnan tasollakin. Lisäksi MTK-Etelä-Savo osallistui Järvi-Suomen kehittämisohjelman valmisteluun yhdessä alueen muiden liittojen kanssa. Tämäkin on vain pintaraapaisu siitä, mitä kaikkea edunvalvonnassa tapahtui vuoden 2021 aikana.

Jäsenrekisteri- ja jäsenmaksu-uudistus

MTK:n jäsenrekisteri uudistettiin vuonna 2021. Uudistus aiheutti ylimääräistä työtä myös Etelä-Savossa ja haluankin vielä tässä vaiheessa kiittää kaikkia yhdistyksiä tehdystä työstä ja jäseniä ymmärryksestä, mikäli postin mukana on tullut virheellinen lasku. Uusien tietojärjestelmien käyttöönotossa on aina ongelmia, eikä Oiva poikkea siitä. Virheistä on kuitenkin otettu opiksi ja niitä on korjattu. Nyt mennään eteenpäin. Jäsenmaksu-uudistuksen osalta Etelä-Savon yhdistysten osuus jäsenmaksuista näyttäisi pääsääntöisesti nousseen entisestä. Yhdistykset pystyvät edelleen määrittelemään niille jäävän osuuden ja turvaamaan toimintansa, mutta liitto sen sijaan ei pysty vaikuttamaan enää omiin tuloihinsa. Tähän liittyy riski siitä, että edunvalvonnan toiminnan kulojen noustessa liitto voi joutua käyttämään toimintaan pääomiaan tai toimintaa on vaihtoehtoisesti rajoitettava. Valtuuskunnan onkin huolehdittava siitä, että liitot saavat riittävät resurssit toimintaansa.

Ilmastotoimet

Tiukentuvat ympäristövaatimukset ja ilmastomuutoksen torjumiseksi tehdyt toimenpiteet vaikuttavat ruoantuotantoon merkittävästi. Vuonna 2021 keskustelu ilmastomuutoksesta voimistui ja esimerkiksi turvetuotannon alasajo alkoi. Myös valmisteilla oleva Cap27 -ohjelma ohjaa tuotantoa ilmaston näkökulmasta. Suomalainen maanviljelijä on tehnyt ja on edelleen valmis tekemään työtä ympäristön eteen ja ilmaston lämpenemisen torjumiseksi. Maa- ja metsätalous ovat ainoat tuotannonalat, jotka sitovat hiilidioksidia ilmasta. Ne ovatkin ilmastomuutoksen ratkaisijoita, ei sen ongelma. Jotta kestävä ja vastuullinen ruokaketju olisi tasapainossa sen jokaisessa osassa ja työtä ilmastomuutoksen eteen pystytään jatkamaan, työstä on saatava myös riittävä korvaus.

Kannattavuus

Tuotantopanosten hinnat lähtivät rajuun nousuun vuonna 2021. Hinnat nousivat niin polttoaineissa, energiasa, lannoitteissa kuin rehuissakin. Kotieläintuotannon tuottajahinnat laahaavat pahasti nousseiden kustannuksien perässä ja kannattavuus on erittäin heikkoa. Viljan hinta nousi vuonna 2021, mutta pieneksi jääneiden satojen takia lohtu hintojen noususta jäi pieneksi, eikä kata nousseita kustannuksia. Samaan aikaan, kun tuottajat kamppailevat heikon kannattavuuden kanssa, kauppa ilmoitti huimia tuloslukuja. Keskon edustajan mukaan valtion tulisi tulla tuottajien avuksi ja myöntää kriisitukia kannattavuuden parantamiseksi. Ainoa oikea tapa korjata maataloustuotannon kannattavuutta on nostaa tuottajahintoja. Kriisituilla saadaan korkeintaan vähäinen apu akuuttiin tilanteeseen. Pysyvä ratkaisu saadaan sitä kautta, että tuottajan osuus tuotteen myyntihinnasta saadaan oikealle tasolle.

” Ruoka. Se puhututtaa, se jakaa mielipiteitä, sen ympärille luodaan työpaikkoja monelle alalle, eikä sitä ilman ei voi elää.

Ruoka. Sitä käytetään vallan välineenä, sen puuttuminen aiheuttaa mellakoita ja kun sitä taas on maha täynnä, on joidenkin mielestä varaa alkaa arvostelemaan sitä, sen tuotantoa ja etenkin sen tuottajia. ”

MTK:n valtuuskunta päätti syyskokouksessaan haastaa kaikki Suomen kunnat käyttämään kotimaista ruokaa palveluissaan. Haaste sopii erinomaisesti Etelä-Savoon, jossa maakunnan kärjet ovat ruoka, metsä ja vesi. Mikkelin ja Savonlinnan kaupungit ilmoittivat marraskuun lopussa, että ne aikovat tarjoilla jatkossa tilaisuuksissaan vain kotimaista ruokaa. Vain kahvi ja tee jää linjauksen ulkopuolelle. MTK-Etelä-Savo haastoi myös kaikki muut maakunnan kunnat ja kaupungit mukaan nostamaan entisestään ruokapalveluiden kotimaisuus- ja lähiruokakäyttöastetta ja kertomaan siitä myös julkisesti. Koronaepidemian ja Ukrainan kriisin myötä kotimaisen ruoan käytön ja tuotannon kannattavuuden merkityksen arvo on vain korostunut!

Petteri Taalas totesi Maaseudun Tulevaisuuden haastattelussa 30.8.2021 ”Ruokaturva on ilmastonmuutoksen eräs pitkän aikavälin uhka ja maailman ruoantuotannonkyky tulee häiriintymään. Siksi on tärkeää pitää huolta omasta ruoantuotannosta ja tuotantokyky yllä, eli esimerkiksi pellot viljelykunnossa, vaikka se olisi kallimpaa kuin eteläisessä Euroopassa.”

Tämä toteamus on ajankohtaisempi kuin koskaan. Jo kaksi vuotta kestänyt koronaepidemia ja Venäjän sota-toimet Ukrainaa vastaan aiheuttavat ruokakriisin ja jo muutama päivä liikekannallepanon jälkeen lehdet kertovat ruoan säännöstelystä Libanonissa. Vuonna 2022 on elintärkeää varmistaa, että tuottajille riittää tuotantopanoksia ja, että heillä on myös varaa hankkia niitä, jotta ruokaa pystytään tuottamaan täysimääräisesti. Toivon myös sydämestäni, että tilanne Ukrainassa saadaan rauhoittumaan mahdollisimman pian ja kollegamme siellä pääsevät palaamaan pellolle ja normaaliin elämään.

Kiitos Vesalle ja Ninalle sekä järjestön luottamushenkilöille järjestön ja sen jäsenten eteen tehdystä työstä vuonna 2021 ja jaksamista vuoden 2022 haasteisiin.

Sanna Hämäläinen
puheenjohtaja
MTK Etelä-Savo

MTK-ETELÄ-SAVON TOIMINNAN TARKOITUS

Maataloustuottajain Etelä-Savon liitto, MTK-Etelä-Savo ry, toimii jäsenistönsä taloudellisen ja henkisen hyvinvoinnin turvaamiseksi ja edistämiseksi. Tärkeimpänä tavoitteena on toimia vahvasti maakunnallisella tasolla maatalouden ja maaseutuyrittäjyyden tuotantomahdollisuuksien ja yrittäjien toimeentulon kehittämiseksi. Samalla vaikutetaan maaseudun yleisiin asumisen ja elämisen edellytyksiin. Muita keskeisiä tavoitteita ovat vaikuttaminen kotimaiseen ja Euroopan unionin päätöksentekoon tuomalla esille Etelä-Savolle tärkeitä tekijöitä.

Vaikka päätöksenteko sekä niihin vaikuttaminen useilla politiikan lohkoilla on siirtynyt entistä kauemmaksi jäsentiloista, ei edunvalvonnan tarpeiden muodostuminen ole muuttunut aiemmasta. Edunvalvonnan tarve lähtee edelleen jäsenten tarpeista, jolloin edunvalvonnan tulee olla nykyisenkaltaisessa MTK:n organisaatiossa katkeamaton ketju jäsentilasta yhdistyksen ja liiton kautta keskusliittoon. Edunvalvonnan keskeinen lähtökohta on, että sen tarpeet muodostuvat ja vaikutukset realisoituvat jäsentiloilla.

Maaseudun elinkeinotoiminnan harjoittamiseen ja maaseudulla asumiseen vaikuttavia päätöksiä tehdään valtakunnan ja EU-tason lisäksi edelleen paljon myös kunta- ja maakuntatasolla. Liiton toiminnalla vaikutetaan sekä valtakunnallisen lainsäädännön ja ohjelmien laatimiseen tuomalla esille alueellisia erityispiirteitä ja tarpeita, että niiden alueelliseen toteuttamiseen, tulkintaan ja soveltamiseen. Tässä tehtävässä on merkittävä rooli myös yhdistyksillä.

Alueilla sijaitsevat ELY –keskukset, aluehallintovirastot, maakuntaliitot, kunnat, yrittäjä- ja ammattijärjestöt, osuuskunnat, rahoitus- ja vakuutuslaitokset, maaseutukeskukset ja metsäkeskus sekä maatilataloutta lähellä olevat muut viranomaiset (verottaja, maanmittaus yms.), kaupalliset toimijat ja lukuisat muut organisaatiot ovat liittojen keskeisiä yhteistyökumppaneita, mutta myös edunvalvonnan kohteita (kuva).

MTK-yhdistysten vastinparina toimivat erityisesti kunnat, mutta myös monet liittotason yhteistyökumppanit paikallisen toimintansa kautta. Liitot ovat myös keskeinen toimija tukemaan ja ohjaamaan yhdistysten toimintaa. Paikallinen MTK-yhdistys on järjestön tärkein kontakti jäseniin.

Säännöt: 2 § - Tarkoituksensa toteuttamiseksi liitto:

2) Valvoo toimialueellaan perusjäsenistönsä asemaa alueellisten viranomaisten ja muiden sidosryhmien toiminnassa;

Elintarvikeyritysten markkinat ovat kansainvälistyneet, jolloin yritysten toimintaa ohjataan entistä enemmän valtakunnallisella tai kansainvälisellä tasolla. Kaupan ketjut ja ostajayritykset toimivat myös yhä valtakunnallisemmin ja kansainvälisemmin. Harvan yrityksen markkinoita johdetaan maakunnallisesti. Maakunnallinen näkökulma tulee esiin raaka-aineiden hankintojen ohjailussa.

Kasvava rooli on paikallisilla lyhyen toimitusketjun markkinoilla. Näillä markkinoilla maatalousyrittäjä markkinoi ja usein myös jalostaa itse oman tilansa tuotteet joko suoraan paikallisille kaupoille tai myy ne omilla kauppa-paikoillaan. Nämä markkinat luovat tervetulleen vaihtoehdon kauppaketjujen ketjuohjatuille myyntikanaville. Järjestön tehtävä on omalta osaltaan tukea kaikkia niitä toimintamuotoja, joilla jäsenten on mahdollista saada korkeampaa tuottajahintaa. Tämä pätee niin valtakunnallisiin kuin paikallisiin markkinoihin.

Toimintasuunnitelma 2022 - Vihreää kasvua ja menestystä maalle!

Jäsenet ja järjestö yhdessä varmistavat maaseutuelinkeinojen kannattavuuden ja arvostuksen.

Vahva ja yhtenäinen järjestö on merkittävä ja aktiivinen markkina- ja yhteiskuntavaikuttaja.

Voimistamme biotalouden edellytyksiä kasvun moottorina

- vahvistamme biotalouden perustana olevaa, yksityisen viljelijän ja metsänomistajan maaomaisuutta koskevaa omistusoikeuden suojaa
- osallistumme jäsentemme elinkeinoja edistäviin kehittämishankkeisiin
- toteutamme valtakunnallisia toimenpiteitä liitto- ja yhdistystasolla
- viestimme jäsentemme asemasta ja roolista maaseudulta lähtevissä tuote- ja arvoketjuissa
- edellyttämme maaseutuvaikutusten (biotalousvaikutusten) arvioinnin sisällyttämistä alueellisiin hankkeisiin, suunnitelmiin ja kaavoihin kunta- ja maakuntatasolla
- viestimme ympäristöasioista jäsentemme näkökulmasta
- edistämme biotalouden ja maaseudun infrastruktuurin kehittämistä kaikissa maakunnan kehittämissä toiminnoissa
- vaadimme alueiden tasapuolista kehittämistä niin valtakunnan, maakunnan kuin kuntatasolla.

Parannamme jäsentemme asemaa markkinoilla

- vahvistamme markkinavaikuttamista ja vaikutamme kotimaisten luonnonvarojen hyödyntämiseen pohjautuvien tuotteiden kysyntään, tuotteista saatavaan hintaan ja tuotantokustannuksiin
- tiedotamme, mikä on tuottajan osuus elintarvikkeiden kuluttajahinnoissa
- tuomme esille kotimaisen tuotannon vastuullisuutta
- korostamme elintarvikkeiden alkuperää, jotta kotimainen tuote erottuu tuontituotteista
- vaikutamme elintarvikkeiden reilujen kauppatapojen ja sopimuskäytäntöjen luomiseksi
- edistämme lyhyiden toimitusketjujen kehittymistä tuottajilta suoraan kuluttajille
- tarjoamme yhdistysten käyttöön materiaalia kuluttaja- ja kuntapäätävävaikuttamiseen
- kannustamme yhdistyksiä toteuttamaan koululaisten maatilavierailuja.

Vaadimme parempaa poliittista päätöksentekoa ja lainsäädäntöä

- vaikutamme kansanedustajiin, jotta eduskunnan ja hallituksen päätöksissä otetaan huomioon eteläsavolaiset erityispiirteet
- vaikutamme EU- ja kansalliseen politiikkaan siten, että niillä parannetaan maatalouden kannattavuutta ja edistetään maaseudun yrittäjyyttä, yhteisöllisyyttä ja palvelujen saatavuutta
- vaikutamme EU:n uuden ohjelmakauden valmisteluun niin, että siinä otetaan nykyistä paremmin huomioon Etelä-Savon olosuhteet
- EU- ja kansallisessa politiikassa toimitaan niin, että maatalouden ja maaseudun tukijärjestelmät ovat tasapuolisia ja ylläpitävät maatalouden toimintaedellytyksiä koko maassa
- edistämme hajautetun maataloustuotannon mallin luomista Suomeen, jossa huomioidaan Etelä-Savon luontaiset vahvuudet, puhtaat pellot ja vedet kestävästi elintarviketuotannon pohjana
- teemme yhteistyötä alueellisten ja paikallisten viranomaisten kanssa, jotta maaseudun yrittäjien ja asukkaiden saamat palvelut kannustavat ja edesauttavat maaseudulla yrittämistä ja asumista
- vaikutamme jäsentemme palvelujen turvaamiseen työterveyshuollossa ja ympäristöterveydenhuollossa sekä lomituspalveluissa.

Vuoden 2022 maakunnalliset erityispainopisteet

- osallistumme ja vaikutamme Etelä-Savon maakuntakaava 2035 -päivitykseen jäsentemme etujen turvaamiseksi
- osallistumme ja vaikutamme Etelä-Savon ilmastotiekartan laatimiseen huolehtimalla jäsentemme asemasta tiekartan toimenpiteistä päätettäessä
- osallistumme ja vaikutamme Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelman sisältöön ja toteuttamiseen.

Vahvistamme järjestön toimintaa jäsentemme edunvalvojana!

- huolehdimme yhdistysten ja liiton taloudellisesta asemasta edunvalvonnan tason ja toiminnallisen aseman ylläpitämiseksi – jäsenmaksu-uudistuksen seurausten arviointi
- arvioimme edunvalvonnan tulevaisuuden rakenne- ja toimintamalleja
- lisäämme yhteistyötä muiden MTK -liittojen välillä
- kehitämme luottamushenkilöihin perustuvaa valiokuntatoimintaa
- vahvistamme luottamus- ja toimihenkilöiden osaamista
- lisäämme viestintää jäsenille järjestön toiminnasta
- parannamme nuorten osallistumismahdollisuuksia järjestön toimintaan.

Etelä-Savon maakuntastrategia – tavoitteet 2030

JOHTOKUNTA, VALIOKUNNAT JA TOIMIHENKILÖT

Liiton johtokunta ja kokoukset vuonna 2021 sekä jäsenten osallistuminen niihin

		14.1.	25.2.	7.6.	24.9.	15.10.
Sanna Hämäläinen, puheenjohtaja	Savonlinna	x	x	x	x	x
Jouni Paunonen, varapuheenjohtaja	Juva	x	x	x	x	-
Hannu Auvinen	Sulkava	x	x	-	x	x
Marisa Hukkanen	Rantasalmi	x	x	x	x	x
Pasi Häkkinen	Mikkeli	x	x	x	x	-
Kimmo Laamanen	Punkaharju	x	-	x	-	x
Juha Liukkonen	Kangasniemi	x	-	x	x	x
Taneli Pajunen, nuorten edustaja	Mikkeli	x	x	x	x	x
Riina Pöyry	Ristiina	x	-	x	-	-
Anna Siiriäinen	Hirvensalmi	x	x	x	-	x
Eero Taskinen	Joroinen	x	x	x	x	x
Otto Makkonen, MTK valtuuskunta	Savonranta	x	x	x	x	-

Lisäksi johtokunta piti yhden sähköpostikokouksen.

Tilintarkastajat ja toiminnantarkastajat:

	varsinainen	vara
Tilintarkastajat	BDO Oy	BDO Oy
Toiminnantarkastaja	Ilpo Kiema, maanviljelijä	Keijo Laitinen, maanviljelijä

Valiokunnat:

Työvaliokunta, ei kokoontunut/kokoontuu vain tarpeen mukaan

-Jouni Paunonen, Sanna Hämäläinen, Kimmo Laamanen

Jäsenpalveluvaliokunta 1.2.

-Hannu Auvinen, Vesa Kallio

Maitovaliokunta 8.4. 28.10.

-Juha Liukkonen, Taneli Pajunen

Lihavaliokunta 31.3. 3.9. 1.12.

-Jukka Nousiainen, Paavo Sävilammi

Ympäristö- ja maapoliittinen valiokunta, ei kokoontunut

-Petri Pekonen, Juha Liukkonen

Erikoiskasvivaliokunta 1.2. 13.10.

-Esa Aholainen, Antti Vauhkonen

Elinkeino- ja yrittäjyysvaliokunta 1.11.

-Pasi Häkkinen, Kimmo Ihalainen, Vesa Kekkonen

Luomuvaiokunta 19.3. 9.9. 1.12.

-Marisa Hukkanen, Pasi Häkkinen

Osaaminen ja hyvinvointivaliokunta 15.2. 6.-7.10.

-Riina Pöyry, Sanna Hämäläinen

Maaseutunuorten valiokunta 27.1. 26.5. 8.12.

-Minna Kekkonen, Tero Lahikainen, Tiina Kohonen, Ville Korhonen, Anne Manninen, Taneli Pajunen, Jarkko Parkkinen, Mikko Tiainen

Peltokasvivaliokunta 31.3. 8.4. 2.11.

-Yrjö Ehrnrooth, Kimmo Laamanen

Kuluttajatyöryhmä 4.6. 13.10.

-Anna Siiriäinen, Jukka Leikkinen

Etelä-Savon metsävaliokunta 12.4.

-Jouni Paunonen, Kimmo Laamanen, Sanna Hämäläinen, Vesa Kallio

Toimihenkilöt:

Vesa Kallio toiminnanjohtaja 1.10.1999 alkaen

Nina Kallio toimistos sihteeri ostopalveluna MTK:lta, 40 % työaika

Vilma Kuosmanen maaseutunuorten asiamies ostopalveluna, 2 kk/vuosi

JÄSENET

Vuonna 2021 liiton jäsenistö koostui 16:sta maataloustuottajayhdistyksestä sekä viidestä yhteisöjäsenestä. Yhteisöjäseninä ovat Osuuskunta Tuottajain Maito, Osuuskunta Maitosuomi, Osuuskunta Maitomaa, ProAgria Etelä-Savo ja LähiTapiola Savo-Karjala. Liiton alueen yhdistyksissä oli 31.12.2021 yhteensä 2 336 jäsentilaa (2020: 2 550) ja kokonaisjäsenmäärä oli 5 750 jäsentä (2020: 6 317).

Vuodelle 2021 tapahtui muutoksia siltä osin, että maakuntajaon muutoksen myötä MTK-Heinävesi liittyi MTK-Pohjois-Karjalan jäseneksi. Tämä selittää osaltaan jäsenmäärässä tapahtuneet muutokset. Myös MTK:n jäsenuudistus näkyy jäsenmäärän putoamisena lähinnä siten, että moni puhdas metsätila erosi MTK-yhdistyksen jäsenyydestä uudistuksen myötä.

ELINKEINOT

Etelä-Savo on Suomen maaseutuvaltaisinta aluetta. Alla olevissa taulukoissa esitettyjen myyntitulolaskelmien (Lähde: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy) lähtökohdina ovat kunkin tuotteen tuotantomäärät sekä maksetut tuottajahinnat. Tuottajatilustusten yhteydessä maksetut tuet (maidon tuotantotuki) eivät sisälly myyntituloihin. Laskelmat eivät sisällä arvonlisäveroa.

Tilastolähteinä on käytetty sekä julkisia että Elintarviketiedon itse keräämiä tilastoja. Maatalouden tilastot ovat pääsääntöisesti Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen ja metsätalouden tilastot Metsäntutkimuslaitoksen keräämiä tilastoja. Sivuanotit lasketaan Tilastokeskuksesta saatavaan aineistoon perustuvana (Maatalouden tulo- ja verotilasto).

Maitotulot

- tuottajahintainen meijerimaitotulo
- meijerien laatuksat ja jälkilit

Teurastulot (naudan-, sian-, siipikarjan-, lampaan- ja hevosen liha)

- tuottajahintainen teurastulo
- teurastamojen jälkilit

Kananmunatulot

- tuottajahintainen myyntitulot (pakkaamot ja suoramyynnit)
- pakkaamoiden jälkilit

Viljatulot

- kaupan kautta kulkeva vilja
- tuottajahintainen myyntitulo

Muut kasvinviljelytulot (öljykasvit, peruna, sokerijuurikas, herne, avomaavihannekset sekä puutarhamarjat ja hedelmät)

- tuottajahintainen myyntitulo

Tulotuki (=maatalouden kansallinen ja EU:n maksama tuki; ei sis. kasviuonetuotannon tukia)

- EU-tuet (CAP, LFA, ympäristötuki ja muut EU-tuet)

- Kansalliset tuet (pohjoinen tuki, Etelä-Suomen kansallinen tuki, kasvinviljelyn kansallinen tuki, perunantuotannon tuki, siementuotannon tuet, satovahinkokorvaukset, muut kansalliset tulotuet)

Metsätulot

- yksityismetsänomistajien metsänmyyntitulot (kantorahat ja hankintakauppojen työtulo)

Sivuanasiat

- aktiivitulojen viljelijöiden ja puolison veronalaiset työtulot, tulonsiirrot ja muut tulot

Maatilojen tulot, brutto, ei sisällä alv. (Lähde: Kantar TNS Agri Oy).

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2020
Tiloja		3 026	2 915	2 904	2 847	2 700	2 627	2 522	2 504	2 384
Myyntitulot	milj. €	82,23	83,31	87,83	88,77	80,48	80,06	78,94	83,11	82,54
	%	29	30	30	31	29	28	29	28	30
Tulotuet	milj. €	65,19	65,84	63,14	64,95	54,24	63,16*	58,45	58,88	57,71
	%	23	24	22	23	20	22	21	20	21
Metsätulot	milj. €	62,24	53,42	64,49	63,86	67,08	67,38	70,38	86,36	62,79
	%	22	19	22	22	24	24	25	29	23
Sivuan/liitännäiset	milj. €	73,33	75,43	77,5	70,75	73,57	73,85	69,19	68,51	68,02
	%	26	27	26	25	27	26	25	23	25
Yhteensä	milj. €	282,99	277,99	292,99	288,33	275,37	284,44	276,97	296,86	271,06
Myyntitulot+tuot	milj. €	147,42	149,15	150,97	153,72	134,72	143,22	137,39	141,99	140,25

*Vuoden 2015 tuista merkittävä osa tuli maksuun vuoden 2016 puolella.

Maatalouden myyntitulot, brutto, ei sisällä alv. (Lähde: Kantar TNS Agri Oy).

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2020
Maito	milj. €	50,29	50,33	52,31	52,21	45,17	44,33	42,83	41,99	43,01
	%	61	60	60	59	56	55	54	51	52
	tiloja	643	587	558	516	495	466	427	405	357
Naudanliha	milj. €	11,35	11,86	13,39	13,00	12,24	12,29	12,50	14,50	13,18
	%	14	14	15	15	15	15	16	17	16
	tiloja	283	264	247	236	229	230	229	222	198
Sianliha	milj. €	2,37	2,36	2,67	2,07	1,96	1,54	1,42	0,91	1,12
	%	3	3	3	2	2	2	2	1	1
	tiloja	39	35	35	29	27	25	20	16	16
Muu liha	milj. €	0,05	0,18	0,18	0,18	0,21	0,84	0,67	0,73	0,39
	%	0	0	0	0	0	1	1	1	0
	tiloja	170	171	170	168	149	143	136	128	122
Kananmunat	milj. €	2,91	2,11	2,23	2,57	3,50	3,03	3,18	3,45	2,82
	%	4	3	3	3	4	4	4	4	3
	tiloja	10	8	8	8	7	7	6	6	5
Viljat	milj. €	3,57	4,48	3,68	3,34	2,78	2,56	2,11	3,53	3,21
	%	4	5	4	4	3	3	3	4	4
	tiloja	698	682	700	679	650	632	591	585	518
Muut kasvit	milj. €	11,69	11,98	13,36	15,39	14,63	15,47	16,24	18,01	18,81
	%	14	14	15	17	18	19	21	22	23
	tiloja	1 080	1 020	1 122	1 151	1 089	1 072	1 066	1 097	1 168

Pellon käyttö, ha (Lähde: Lähde: Kantar TNS Agri Oy).

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2021
Syysvehnä	71	96	89	85	65	170	96	111	90	137
Kevätvehnä	1 404	1 548	1 658	1 572	2 060	1 847	1 735	1 838	1 491	1 869
Ruis	525	558	467	435	619	734	613	507	506	411
Ohra	9 802	9 701	9 757	10 610	10 457	10 383	9 716	8 362	8 223	8 632
Kaura	9 121	9 500	9 815	10 146	9 374	9 237	8 617	7 722	6 575	5 733
Seosviljat	1 310	1 474	1 805	2 070	2 202	2 239	2 467	2 659	2 442	2 909
Muut viljat	87	133	121	151	122	1 209	1 254	1 290	1 334	1 321
Rypsi, rapsi	1 164	937	852	826	680	851	761	998	649	735
Peruna	399	406	360	356	332	314	326	298	255	232
Sokerijuurikas	30	36	31	42	-	-	1	1	-	-
Herne	41	24	19	20	28	333	375	350	281	404
Nurmet yhteensä	33 160	34 322	33 970	33 429	33 127	33 496	35 196	37 188	40 735	40 443
Puutarhakasvit	1 289	1 359	1 353	1 387	1 353	1 368	1 473	1 450	1 336	1 440
Muut kasvit	1 666	1 735	-	2 075	1 565	277	1 232	1 958*	1 963	1 292
Ruokohelpi	1 359	1 161	593	396	308	290	300	266	244	202
Kesanto ja hoidettu viljelemätön pelto	10 910	10 573	11 154	11 400	11 867	8 966	8 391	7 922	6 712	5 989
Monivuotiset nurmet ja niityt (yli 5 v)	912	993	953	1 046	949	2 119	2 049	1 962	1 904	1 613
Käyt. maat.maa	74 836	74 554	74 531	75 232	75 109	74 920	74 955	74 812	74 739	73 359

*Kuminan tilastointi on vaihdellut eri vuosina, sisältyy vuosina 2019 (1 540 ha) ja 2021 (886 ha) Muut kasvit -ryhmään.

VUODEN 2021 TOIMINTAA (poimintoja kuukausittaisista tapahtumista)

Vuonna 2020 Suomeen levinnyt korona -pandemia heijastui myös MTK-Etelä-Savon toimintaan edelleen vuonna 2021 siten, että valtaosa kokouksista ja tilaisuuksista muuttuivat etänä pidettäviksi. Kesäksi rauhoittunut tilanne mahdollisti taas lyhyeksi ajaksi fyysiset tilaisuudet, mutta syksyä kohti pahentuneen tartuntatilanteen myötä palattiin taas etäkokouksiin ja webinaareihin. MTK:lla oli hyvä valmius näihin, koska järjestö oli ottanut mm. Microsoft Teams -ohjelman käyttöön jo vuoden 2019 lopulla. Niin toimihenkilöt kuin luottamushenkilöt omaksuivat hyvin nopeasti uudet toimintatavat ja myös jäsenistö hyödynsi niiden avulla tarjottuja palveluja. Teamsin lisäksi mm. Whatsapp -sovelluksen käyttö lisääntyi niin toimihenkilöiden välisessä viestinnässä kuin erityisesti valiokuntatyössä nopeana viestintäkanavana valiokuntien jäsenten ja niistä vastaavien toimihenkilöiden kesken.

Koronan myötä esille vuonna 2020 esille nousseet asiat pysyivät pinnalla myös vuonna 2021: kausityövoima-asiat, tuotantopanosten ja suojarusteiden saatavuus, elintarvikemarkkinoiden vaikutukset tuottajahintoihin ja viljelijöiden terveys ts. välttyminen koronartunnoilta. Jo keväällä 2021 nähtiin ensimmäisiä merkkejä tuotantopanosten hintojen noususta, mikä paheni rajusti vuoden loppua kohti ja on jatkunut edelleen.

Vuonna 2021 jatkui ilmastoasioiden nouseminen merkittävään rooliin niin yleisessä keskustelussa kuin erilaisien siihen liittyvien hankkeiden ja tilaisuuksien lisääntymisenä. Yleinen ilmapiiri maatalouden ja myös metsätalouden ympärillä oli koko vuoden varsin harmaa johtuen sekä EU-politiikasta että kotimaisesta poliittisesta ilmapiiristä.

Järjestöllisten asioiden osalta merkittäväntä vuonna 2021 oli uuden jäsenmaksujärjestelmän käyttöönotto. Jäsenmaksujen osalta oli varsinkin valtakunnan mittakaavassa runsaasti epäselvyyksiä, mutta Etelä-Savossa tilanne oli hieman parempi. Eniten työtä aiheutti Metsänhoitoyhdistysten jäsentietojen yhdistäminen MTK:n jäsentietoihin. Etelä-Savossa jäsenmaksut saatiin kuitenkin kerättyä hyvin ja MTK-Etelä-Savo olikin ainoa liitto, jonka alueelta jäsenmaksuja kertyi yli ns. perälaudan. Perälauda tarkoittaa sitä, että keskusliitto oli taannut jokaiselle liitolle jäsenmaksua vähintään sen summan, mikä niille oli jäänyt vuonna 2020 käyttöön vanhan jäsenmaksumallin mukaisesti.

Tammikuu

- Liiton johtokunta
- Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen toiminnan suunnittelu
- MTK-liittojen toiminnanjohtajakokous
- MTK toimihenkilöpäivät
- Oiva -jäsenpalvelun tilaisuuksia ja koulutuksia
- Järvi-Suomen ohjelman suunnittelu
- Kaakkois-Suomen lomituspalveluyksikön sidosryhmäkokous
- MMM:n ja ELY:n koronatuki-info
- Maaseutunuorten valiokunta
- Verokoulutus, IKS-alueen yhteistyössä
- Ohjausryhmiä, muita palavereita ja tilaisuuksia

Helmikuu

- Itä- ja Keski-Suomen erikoiskasvialiokunta
- Itä- ja Keski-Suomen jäsenpalveluvaliokunta
- Oiva -jäsenpalvelun tilaisuuksia ja koulutuksia
- Maakuntaliiton rahoitusneuvottelu
- Maakuntaliiton JTF -neuvottelu
- Toiminnanjohtajakokous
- Liiton johtokunta
- Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen luottamushenkilöpäivät
- Maakunnan yhteistyöryhmä, Maakuntaliitto
- Jäsenestä kuntavaikuttajaksi -koulutus
- Rantasalmen lomituspalveluyksikön sidosryhmäkokous
- MTK-liittojen puheenjohtajakokous
- Maakuntaliiton järjestöneuvottelukunta
- Kausityövoimaryhmä, ProAgria, ELY-keskus, Töitä Suomesta
- Ohjausryhmiä, muita palavereita ja tilaisuuksia

Maaliskuu

- Liiton johtokunta
- Etelä-Savon maataloustuottajain säätiön hallitus
- Etelä-Savon maaseutuohjelman suunnittelupalavereita
- Etäaamukahvit yhteistyössä LähiTapiola Savo-Karjalan kanssa
- Savonlinnan maaseututoimen sidosryhmäkokous
- Maakunnan yhteistyöryhmä, Maakuntaliitto
- Kuntavaalipaneeli yhdessä Etelä-Savon yrittäjien ja Kauppakamarin kanssa
- Itä- ja Keski-Suomen lihavaliokunta
- Riistanhoitoyhdistysten hallitusten maanomista- ja edustajien koulutuspäivä
- Itä- ja Keski-Suomen luomuvaiokunta
- Puheenjohtajakokous
- Kausityövoimapalavereita sidosryhmien kesken
- Liiton ja säätiön tilintarkastus ja toiminnantarkastus
- MTK-liittojen toiminnanjohtajakokouksia
- Kaupan ja palvelujen valiokunta, Etelä-Savon Kauppakamari
- Alueelliset kehitysnäkymät Etelä-Savossa -sidosryhmätilaisuus, ELY-keskus

- Etelä-Savon vesienhoitosuunnitelman seurantar ryhmä, ELY-keskus
- Itä- ja Keski-Suomen peltokasvialiokunta
- Oiva -jäsenpalvelun tilaisuuksia ja koulutuksia
- Ohjausryhmiä, muita palavereita ja tilaisuuksia

Huhtikuu

- MTK-liittojen toiminnanjohtajakokouksia
- ELY-keskuksen maatalouden kausi- ja tilapäistyövoimaryhmän kokouksia
- Itä- ja Keski-Suomen maitovaliokunta
- Itä- ja Keski-Suomen peltokasvialiokunta
- Etelä-Savon maaseutuohjelman suunnittelupalavereita
- Väliä viljelijästä -sidosryhmätilaisuus, MELA
- Maaseutunuorten kevätparlamentti
- MTK valtuuskunta
- Liittojen puheenjohtajakokous
- MTK:n liittokokouksen valmistelutyöryhmän kokouksia
- C-alueen MTK-liittojen kokous
- Etelä-Savon metsävaliokunta
- MTK-yhdistysten kokouksia
- Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen puheenjohtaja- ja toiminnanjohtajakokous
- Järvi-Suomen ohjelman tilaisuuksia ja vaikuttamistyötä
- Oiva -jäsenpalvelun tilaisuuksia ja koulutuksia
- Ohjausryhmiä, muita palavereita ja tilaisuuksia

Toukokuu

- Järvi-Suomen ilmasto- ja ympäristöohjelman palavereita
- Etelä-Savon ilmastotyöryhmä
- MTK:n liittokokouksen valmistelutyöryhmän kokouksia
- ELY-keskuksen neuvottelukunta
- Kaakkois-Suomen lomituspalveluyksikön sidosryhmäkokous
- Järvi-Suomen ohjelman tilaisuuksia ja vaikuttamistyötä
- ELY-keskuksen maatalouden kausi- ja tilapäistyövoimaryhmän kokouksia
- Liittojen puheenjohtaja- ja toiminnanjohtajakokouksia
- Etelä-Savon vesienhoitosuunnitelman seurantar ryhmä, ELY-keskus
- Kausityövoimapalavereita
- MTK-yhdistysten kokouksia
- Oiva -jäsenpalvelun tilaisuuksia ja koulutuksia
- Ohjausryhmiä, muita palavereita ja tilaisuuksia

Kesäkuu

- Liiton johtokunta
- Järvi-Suomen ilmasto- ja ympäristöohjelman palavereita
- MTK:n liittokokouksen valmistelutyöryhmän kokouksia
- Etelä-Savon maaseutuohjelman seurantar ryhmä, ELY

- Itä- ja Keski-Suomen kuluttajavaliokunta
- Kaakkois-Suomen lomituspalveluyksikön sidosryhmäkokous
- Maakunnan yhteistyöryhmä, Maakuntaliitto
- MTK-yhdistysten kokouksia
- Oiva -jäsenpalvelun tilaisuuksia ja koulutuksia
- Liiton kevätkokous, Mikkeli
- Ohjausryhmiä, muita palavereita ja tilaisuuksia

Heinäkuu

- MTK-liittojen puheenjohtajakokous
- MTK-yhdistysten kevätkokouksia
- Maaseutunuorten valiokunta

Elokuu

- ELY-keskuksen maatalouden kausi- ja tilapäistyövoimaryhmän kokouksia
- Oiva -jäsenpalvelun tilaisuuksia ja koulutuksia
- Järvi-Suomen ohjelman tilaisuuksia ja vaikuttamistyötä
- MTK-liittojen toiminnanjohtajakokous
- Kaupan ja palvelujen valiokunta, Kauppakamari
- MTK-yhdistysten kevätkokouksia
- Ohjausryhmiä ja muita palavereita

Syyskuu

- Maakunnan yhteistyöryhmä, Maakuntaliitto
- Etelä-Savon kansanedustajatapaaminen
- Liittojen puheenjohtajakokous
- Kaakkois-Suomen lomituspalveluyksikön sidosryhmäkokous
- Liiton johtokunta
- Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen toimihenkilöpäivät
- Alueelliset kehitysnäkymät Etelä-Savossa, ELY-keskus
- Työterveyshuollon sidosryhmäneuvottelut
- Etelä-Savon vesienhoitosuunnitelman seurantar ryhmä, ELY-keskus
- MTK-liittojen toiminnanjohtaja- ja toimihenkilökouksia
- Itä- ja Keski-Suomen lihavaliokunta
- Itä- ja Keski-Suomen luomuvaliokunta
- MTK toimihenkilöpäivät
- Oiva -jäsenpalvelun tilaisuuksia ja koulutuksia
- Ohjausryhmiä, muita palavereita ja tilaisuuksia

Lokakuu

- Maakuntaliiton tulevaisuusfoorumi
- Liiton luottamushenkilöpäivä
- Itä- ja Keski-Suomen maitovaliokunta
- Itä- ja Keski-Suomen erikoiskasvivaliokunta

- Itä- ja Keski-Suomen osaaminen ja hyvinvointivaliokunta
- Liiton johtokunta
- Väliä viljelijästä -sidosryhmätapaaminen
- Sähkölinjapalavereita
- Kaavoitus- ja rakentamislain koulutus
- Etelä-Savon järjestöneuvottelukunta, maakuntaliitto
- MTK-liittojen toiminnanjohtaja- ja toimihenkilökouksia
- Järvi-Suomen ohjelman tilaisuuksia ja vaikuttamistyötä
- Oiva -jäsenpalvelun tilaisuuksia ja koulutuksia
- Ohjausryhmiä, muita palavereita ja tilaisuuksia

Marraskuu

- MTK:n valtuuskunta
- Itä- ja Keski-Suomen elinkeinopolitiikka ja yrittäjyysvaliokunta
- Kaavoitus- ja rakentamislain koulutus
- Puheenjohtaja- ja toiminnanjohtajakokouksia
- Itä- ja Keski-Suomen peltokasvivaliokunta
- Kausityövoimapalavereita
- Järvi-Suomen ohjelman tilaisuuksia ja vaikuttamistyötä
- Kaupan ja palvelujen valiokunta, Kauppakamari
- Tuulivoimaseminaari, Maakuntaliitto
- ELY-keskuksen neuvottelukunta
- C-alueen MTK-liittojen kokous
- Maakuntaliiton skenaariotyöpaja
- Miksi se, joka tekee eniten saa vähiten -torikampanja Savonlinnassa
- Maaseutunuorten syysparlamentti
- Kuluttajavastaavien koulutus, MTK
- MTK-yhdistysten syyskokouksia
- MTK-liittojen toiminnanjohtaja- ja toimihenkilökouksia
- Oiva -jäsenpalvelun koulutuksia
- Ohjausryhmiä, muita palavereita ja tilaisuuksia

Joulukuu

- Maakunnan yhteistyöryhmä, Maakuntaliitto
- Maaseutunuorten valiokunta
- Itä- ja Keski-Suomen lihavaliokunta
- Itä- ja Keski-Suomen luomuvaliokunta
- Etelä-Savon ilmastotyöryhmä
- Liiton syyskokous, Savonlinna
- MTK-yhdistysten syyskokouskierros
- MTK-liittojen toiminnanjohtaja- ja toimihenkilökouksia
- Oiva -jäsenpalvelun koulutuksia
- Ohjausryhmiä, muita palavereita ja tilaisuuksia

EDUSTUKSET MTK:N VALIOKUNNISSA JA VERKOSTOISSA 2021

MTK:n valiokuntatoiminta

MTK:n valiokunnat ja jaostot palvelevat MTK-järjestön kannanmuodostusta, järjestön sisäistä yhteistyötä sekä järjestön ja jäsenten kehittyvää vuorovaikutusta.

Keskusliiton valiokunnat ovat MTK:n johtokunnan pysyviä asiantuntijaelimiä omalla alallaan. Valiokuntien jäsenvalinnoissa painotetaan osaamista ja sitoutumista. Uudistuksella pyritään osaltaan MTK-järjestön kentällä olevan osaamisen hyödyntämiseen valiokuntatyössä. Valiokuntien toimintatapoja nykyaikaistamalla ja sähköisiä työvälineitä hyödyntämällä järjestön kantojen valmisteluun on mahdollista saada mukaan moninkertainen määrä henkilöitä nykytilanteeseen verrattuna. Valiokunnat viestivät ajantasaisesti ja koordinoitusti yhdistyksille, jäsenkuntaan ja muille tahoilla.

MTK:n valiokuntaudistuksessa jaostot korvautuivat pääsääntöisesti sähköisessä ympäristössä toimivilla verkostoilla. MTK:n valtuuskunta nimeää kullekin verkostolle puheenjohtajan ja tälle varahenkilön. Verkoston puheenjohtaja on jäsen siinä valiokunnassa, jonka yhteydessä verkosto toimii.

Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja nimetään MTK:n normaalissa päätöksentekojärjestyksessä: liitot tekevät esitykset verkostojen henkilövalinnoiksi ja MTK:n johtokunta valmistelee valtuuskunnan kokousasiat. Verkoston puheenjohtaja edustaa oman tuotantosektorinsa asiantuntemusta valiokunnassa ja toimii oman tuotantosektorinsa aktiivisena edushenkilönä järjestön sisällä ja ulospäin. Puheenjohtaja vastaa oman verkostonsa kokousten ja verkoston avulla järjestettävän tiedonkeruun sekä muun yhteydenpidon järjestämisestä yhdessä verkostosta vastaavan toimihenkilön kanssa.

Verkoston puheenjohtajalta, varapuheenjohtajalta ja keskusliiton vastuualueen toimihenkilöltä edellytetään siten vahvaa substanssiosaamista verkoston toimialasta sekä erityisesti käynnistysvaiheessa aktiivista ja aloitteellista sähköistä viestintää. Uusien sähköisten työkalujen käyttöönottoon tarjotaan keskusliiton toimesta valmennusta. Verkoston avainhenkilöiden kuuluu huolehtia oman osaamisensa kehittymisestä myös sähköisten työvälineiden hyödyntämisen osalta.

Verkosto on foorumi, jossa käytävää keskustelua ja kannanmuodostusta verkoston puheenjohtaja ja asiantuntija hyödyntävät alan tarpeiden ja näkemysten välittämiseksi valiokunnalle. Verkoston toimintaan pääsevät mukaan MTK:n ja SLC:n jäsenet.

Koronan myötä sähköisten välineiden käyttö lisääntyi merkittävästi ja toi myös mm. verkostojen kautta merkittävästi mukaan uusia aktiivisia MTK:n jäseniä. Verkostojen toiminta aktivoitui samalla huomattavan paljon aiempiin vuosiin verrattuna.

MTK-Etelä-Savo teki valiokuntaudistuksen mukaiset tarvittavat muutokset valiokuntarakenteeseen ja valitsi niihin jäsenet. Keskusliiton valiokuntien jäsenistä sovittiin yhdessä valinta-alueen muiden liittojen (Keski-Suomi, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo) kanssa. Lisäksi keskusliitolla on määräaikaista työryhmiä.

Itä-Suomen valinta-alueen edustukset:

Elinkeinopolitiikka- ja yrittäjyys	varsinainen vara	Kimmo Ihalainen, Etelä-Savo Outi Sirola, Pohjois-Karjala
Osaaminen ja hyvinvointi	varsinainen vara	Juhana Jalkanen, Keski-Suomi Kaija Korhonen, Pohjois-Savo
Ympäristö ja maankäyttö	varsinainen vara	Kari Pennanen, Pohjois-Karjala Marjaana Pitkänen, Pohjois-Savo
Jäsenpalvelut	varsinainen vara	Tuomo Tikkanen, Pohjois-Savo Minna Häkkinen, Keski-Suomi
Peltokasvit		Kalle Hankamäki, Keski-Suomi

Erikoiskasvit	Noora Räsänen, Pohjois-Savo
Maaseutunuoret	Emma-Sofia Jutila, Keski-Suomi
Kuluttajatyöryhmä	Anna Siiriäinen, Etelä-Savo
Hevostyöryhmä	Jenni Vattulainen, Etelä-Savo
Lammasverkosto	varapuheenjohtaja Maija Suutarinen, Keski-Suomi
Kananmunaverkosto	varapuheenjohtaja Jouni Paunonen, Etelä-Savo

LIITON OSALLISTUMINEN MAAKUNNALLISIIN TOIMIELIMIIN JA HANKKEISIIN

MTK-Etelä-Savolla on edustus seuraavissa ohjausryhmissä ja toimielimissä:

Maakunnan yhteistyöryhmä	Etelä-Savon maakuntaliitto
Etelä-Savon maakuntastrategian valmisteluryhmä	Etelä-Savon maakuntaliitto
Esavoennakoi 360° -ennakointihanke, ohry	Etelä-Savon maakuntaliitto
ELMO – Itä- ja Pohjois-Suomen elinkeinot murroksessa pilotti	Etelä-Savon maakuntaliitto
Etelä-Savon järjestöneuvottelukunta	Etelä-Savon maakuntaliitto
Etelä-Savon ilmastyöryhmä	Etelä-Savon maakuntaliitto
Etelä-Savon maakunnan skenaariotyöpajat	Etelä-Savon maakuntaliitto

ELY-keskuksen neuvottelukunta	Etelä-Savon ELY-keskus
Etelä-Savon maaseudun kehittämissuunnitelman seurantaryhmä	Etelä-Savon ELY-keskus
Freshabit Life Puruvesi, ohjausryhmä	Etelä-Savon ELY-keskus
Vesienhoitosuunnitelmien seurantaryhmä	Etelä-Savon ELY-keskus
Kalatalousalueittaiset vesienhoitosuunnitelmien ryhmät	Etelä-Savon ELY-keskus
Alueelliset kehitysnäkymät -ryhmä	Etelä-Savon ELY-keskus

Koronan myötä liitto osallistui lisäksi epävirallisiin ELY-keskuksen koolle kutsumiin ryhmiin, joissa käsiteltiin valtion ja EU:n koronatuikien jakoa sekä työvoimakysymyksiä.

Etelä-Savon riistaneuvosto	Suomen riistakeskus
Kauppa- ja palvelujen valiokunta	Etelä-Savon Kauppakamari
Team Finland Etelä-Savon alueverkosto	Etelä-Savon Kauppakamari
Etelä-Savon Osaamisen aika -ryhmä	Sitra
Maanomistajien arviointikeskus	kokousedustajat
Asunto Oy Maaherrankatu 34, Mikkeli	kokousedustajat
Mikkelin Ravirata Oy	kokousedustajat
ProAgria Etelä-Savo	kokousedustajat

Hankkeiden ohjaus- ja seurantaryhmien edustuksia:

Järvi-Suomen Biokaasu	ProAgria Etelä-Savo
Hihat – hiili hallintaan, ravinteet ruokkimaan	ProAgria Etelä-Savo
Taitava johtaja – Pätevä liideri	ProAgria Etelä-Savo
Etelä-Savon maitoryhmä	ProAgria Etelä-Savo
Maili – maitoa ja lihaa Etelä-Savosta	ProAgria Etelä-Savo
ProKasvu -pienyrittäjäryhmä	ProAgria Etelä-Savo
Uutta virtaa	ProAgria Etelä-Savo
Vastuullisuudesta kasvua ja kannattavuutta	ProAgria Etelä-Savo
Yhessä lihat liikkeelle	ProAgria Etelä-Savo

Rebuild business	Itä-Savon uusyrityskeskus
Maatalousyrittäjän työura murroksessa	Diakonia ammattikorkeakoulu
Kurvi – Kumppanuudella ruokasektorille vuorovaikutusta ja innovatiivisuutta Yrittäjyyskasvatuksella elinvoimaa Urakka – Uudistuva ja kasvava Etelä-Savon ruoka-ala Etelä-Savon ruoka-alan kehittämisohjelma Etelä-Savon Ruokaklusteri	Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Kumakka - Kumppanuusmaataloudella kestävyttä, kilpailukykyä ja maatalouden arvostusta	Helsingin yliopisto, Ruralia Instituutti
Luonnoneväistä elinvoimaa	Etelä-Savon ammattipisto, Esedu
Välitä viljelijästä -verkosto	Maatalousyrittäjien eläkelaitos - MELA
Luomu 2.0 - Tutkittua tietoa ja käytännön malleja regeneratiivisen luomuviljelyn kehittämisen tueksi	Luomuinstituutti
Lomituksen yhteistyöryhmä	Kaakkois-Suomen lomituspalveluyksikkö
Työterveyshuollon yhteistyöryhmä	Etelä-Savon työterveys Oy

KANNANOTOT, KIRJELMÄT JA TIEDOTTEET

MTK-Etelä-Savo antoi lausuntoja, otti kantaa, kirjelmöi ja tiedotti seuraavista asioista.

- 14.1. MTK-Etelä-Savon johtokunta järjestäytyi. Puheenjohtajaksi valittiin Sanna Hämäläinen Savonlinnasta ja varapuheenjohtajaksi Jouni Paunonen Juvalta.
- 14.1. Aloite Kaakkois-Suomen lomituspalveluyksikölle lomituksen päivystyspalvelusta.
- 25.1. Lausunto Etelä-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelmasta.
- 1.2. Lausunto Etelä-Savon ruoka-alan kehittämisohjelmasta.
- 2.3. Kommentit Etelä-Savon alueella tehtäviin vesienhoitosuunnitelmiin.
- 5.3. Kommentit Etelä-Savon alueellisiin kehitysnäkymiin maatalouden ja maaseutuyrittäjyyden osalta.
- 6.4. Aloite keskusliiton johtokunnalle maatalousyrittäjien sosiaaliturvan parantamiseksi.
- 13.4. Itä- ja Keski-Suomen luomuvaliokunnan kannanotto luomukorvauksen uuden ohjelmakauden ehtoihin.
- 16.4. Itä- ja Keski-Suomen lihavaliokunnan kannanotto turvetuotannon alasajon vaikutuksista maatalouteen.
- 27.4. Itä- ja Keski-Suomen elinkeinopolitiikka ja yrittäjyysvaliokunnan aloite kausityöntekijöiden asumisinvestointeihin liittyen
- 29.4. Lausunto ehdotuksesta Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi 2022-2027.
- 29.4. Lausunto ehdotuksesta Kymijoki-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi 2022-2027.

-
- 14.5. Lausunto Etelä-Savon vesienhoito-ohjelman toimenpideohjelmasta 2022-2027.
 - 26.5. Järvi-Suomen MTK-liittojen aloite Järvi-Suomen maaseutuohjelmaksi uudelle CAP-ohjelmakaudelle.
 - 3.6. Lausunto Mikkelin seudun kuntien ilmasto-ohjelmista 2021-2031.
 - 9.6. Kommentit Etelä-Savon maaseudun kehittämisohjelman luonnokseen.
 - 23.6. Tiedote liiton kokouksesta: Metsäpolitiikka kuuluu EU:ssa jäsenmaille.
 - 6.8. Lausunto MMM:n ilmastoruokaohjelmasta.
 - 12.8. Lausunto Suomen CAP-suunnitelmasta 2023-2027.
 - 26.8. Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksesta ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteiksi.
 - 3.9. Itä- ja Keski-Suomen lihavaliokunnan kannanotto lihatilojen talousvaikeuksista.
 - 8.9. Lausunto Väyläviraston esityksestä valtion väyläverkon investointiohjelmasta 2022-2029.
 - 9.9. Itä- ja Keski-Suomen luomuvaliokunnan lausunto Suomen CAP-suunnitelmasta 2023-2027.
 - 10.9. Lausunto esityksestä uudeksi Lunastuslaiksi.
 - 9.11. Itä- ja Keski-Suomen peltokasvivaliokunnan kannanotto tulevan vuoden tuotannon suunnitteluun.
 - 12.11. Lausunto Etelä-Savon maakuntaohjelmasta 2022-2025.
 - 12.11. Tiedote Keittoa tuottajahintaan -kampanjasta Savonlinnassa 17.11.2021
 - 17.11. Itä- ja Keski-Suomen lihavaliokunnan kannanotto luonnonhaittakorvauksen kotieläinkorotuksen säilyttämiseksi Suomen CAP-suunnitelmassa.
 - 9.12. Itä- ja Keski-Suomen luomuvaliokunnan kannanotto Suomen CAP-suunnitelmaan vaadittavista muutoksista.

MAAKUNNALLINEN EDUNVALVONTA

Vuoden 2021 keskeiset maakunnalliset edunvalvontatehtävät liittyivät erityisesti koronaepidemian aiheuttamiin tekijöihin, maankäyttöön, tieasioihin, sähköverkkoon, vesienhoitoon ja pohjavesiin, maaseudun elinkeinojen maakunnalliseen edunvalvontaan, maatalouslomitukseseen sekä muihin yleisiin ja erityisiin maaseudulla yrittämisen ja asumisen edellytyksiin vaikuttamiseen. Osa näistä on kirjattu ko. kohtiin muualla toimintakertomuksessa.

Merkittävässä roolissa edunvalvonnan näkökulmasta on suora epävirallinen yhteydenpito eri toimijatahoihin. Erityisesti asiat, jotka koskettavat yksittäisiä jäseniä, tulee hoitaa luottamuksellisesti. Vaikka yksittäisten jäsenten asiat nousevat esille yksilöiden kautta, on niillä pääsääntöisesti laajempaa vaikutusta, kuten esim. viiranomaisten harjoittamissa lupa- tai valvonta-asioissa. Näitä ei ole kirjattu tähän toimintakertomukseen.

Suomen kestävä kasvun ohjelma

MTK-Etelä-Savo edisti omalla toimialueellaan MTK-keskusliiton esityksiä Suomen kestävä kasvun ohjelmaksi. Ohjelman ensimmäinen versio toimitetaan komissiolle maaliskuussa 2021. Hallitus tiivisti ohjelman painotuksen neljään pilariin. MTK näkee pilareissa mahdollisuuksia ja nostaa esille jokaiseen pilariin kärkikeinon, joilla on ilmastohyötyjä sekä myönteisiä talous-, työllisyys- ja tuottavuusvaikutuksia. Ennen kaikkea on tärkeää saavuttaa iso muutos korvaamalla fossiilisia raaka-aineita biotalouden tuotteilla. - Haluamme nostaa kestävä

rahoituksen kriteereitä täyttäviä kokonaisuuksia, joilla edistetään alueiden välistä tasavertaisuutta ja esimerkiksi sote-palveluiden viisasta uudistumista, toteaa MTK:n elinkeinojohtaja Marko Mäki-Hakola.

MTK:n esitykset ohjelman neljän pilarin mukaisesti:

1. **Vihreään siirtymään biokaasulla ja biotalouden tuotteilla**

Bioenergialla on keskeinen rooli tulevaisuuden energijärjestelmässä, jolla voidaan vastata niin kasvavaan uusiutuvan sähkön, lämmityksen kuin liikenteen polttoainekysyntäänkin. Suomessa nopeimmat elvyttävät, ilmastoystävälliset vaikutukset voidaan saada panostamalla biokaasuun. Biokaasupanostukset kohdistuvat kaikkiin maakuntiin hyödyntäen alueiden omia erityispiirteitä. Biokaasu nousee esille useissa tuoreissa valtakunnallisissa vähähiilisyystiekartoissa ja vaikutukset aikaansaadaan alueellisten toimenpiteiden kautta. Tästä syystä maakuntien tulisi laatia ja viedä käytäntöön monipuoliset alueelliset biokaasun toimintaohjelmat.

Elvytysohjelma antaa Suomelle ainutlaatuisen mahdollisuuden nostaa toimien kärkeen myös kokonaisuutena maailman kestävimmän biotaloussektorin. Panostamalla ruokavientiin ja metsien käytön kasvuun elvytetään koko Suomea ja osoitetaan maatalous- ja metsäelinkeinojen olevan tärkeä kohde myös muutoin kestäväälle rahoitukselle.

2. **Digitalisaation perusta kuntoon**

Elvytysohjelmalla halutaan vahvistaa digitalisaatiota ja datataloutta julkisissa ja yksityisissä palveluissa, niin että tuottavuus ja kustannustehokkuus paranevat. Ohjelma toisi turvalliset hyvän arjen palvelut ihmisten saataville koko maassa.

Tällä hetkellä perusta ei ole kunnossa, koska Suomi on jäänyt maaseudun nopeissa kiinteissä verkko-yhteyksissä Euroopan huonoimmaksi. Tästä syystä valtioneuvoston tulee selontekonsa mukaisesti vauhdittaa nopean laajakaistan saatavuutta niillä alueilla, joille se ei markkinaehtoisesti rakennu. Vasta kiinteän laajakaistan laajenemisen jälkeen voidaan julkiset digitaaliset palvelut viedä käytäntöön ilman riskiä maan sisäisen epätasa-arvon lisääntymisestä. Toimivat verkkoyhteydet ovat myös sujuvan etätyöskentelyn ja monipaikkaisuuden edellytys. Valokuituverkko on tie- ja sähköverkkoon rinnastettavaa yhteiskunnan perusinfraa, jonka päälle voidaan rakentaa tulevia nopeita langattomia yhteyksiä.

3. **Työllisyyden ja osaamisen ytimessä biotalouden TKI- ja työvoimapanostukset:** Biotalousalan merkityksen tulisi olla kasvussa ja tätä voidaan kiihdyttää, jos eri puolilla Suomea panostetaan biotalousalan koulutukseen, tutkimukseen, innovaatioihin ja tuotekehitykseen. Näillä vauhditetaan fossiilisten korvautuvuutta ja uusien biopohjaisten arvonlisätuotteiden synnyttämistä. Erilaisten biokaasua-aineiden tuotantoon ruoaksi, energiaksi ja rakennusmateriaaliksi tulee etsiä keinoja kaikkialla Suomessa. Lisäksi elintarvikeketjun kansainvälistä kilpailukykyä, kansainvälistymisedellytyksiä ja sitä kautta kasvua tulee vahvistaa osaamista kehittävien ekosysteemien ja räätälöityjen kokonaispalvelutarjoamien avulla.

Työllisyyden parantamisessa voidaan edetä nopeasti hyödyntämällä oikeita kumppanuuksia. Kun investoinnit suuntautuvat voimakkaasti eri puolille Suomea, tarvitaan alueellista ja toimialaosaaamista. Julkisten työvoimapalvelujen rinnalla tulee voimakkaasti panostaa yhteistyömalleihin yksityisten palvelujen tarjoajien kanssa.

4. **Sote-palvelut asiakaslähtöisesti**

Ohjelmalla halutaan vauhdittaa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja palveluiden uudistumista. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti.

Tähän pääsemiseksi ja samalla elvyttäen voidaan sote-palveluita kehittää alueiden tasavertaisuutta parantavasti sekä lähipalveluina että digipalveluina. Kun nopeat kiinteät laajakaistat saadaan kattaviksi kaikkialla, on myös sote-palvelut mahdollista digitalisoida. Digitaalisten palveluiden kehittämisen ohella tulisi lanseerata laaja kokonaisuus palveluiden viemiseksi alueille. Alueille palveluita voidaan tuoda käyttämällä liikkuvien palveluiden perustamistukea, perustamalla maaseudun monipalvelukeskuksia ja kyläkauppatuen laajentamisella kyläpalvelutueksi.

Alueelliset kehitysnäkymät Etelä-Savossa - ELY -keskuksittain laadittavat raportit

Yleiskuva Etelä-Savon tilanteesta ja näkymistä löytyy tästä julkaisusta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163567>

MTK-Etelä-Savolla on ollut mahdollisuus tuottaa maataloutta ja maaseudun elinkeinoja tarkasteleva teksti alueellisiin kehitysnäkymiin. Käytännössä tämä työ on ollut varsin turhaa, koska maataloutta ja maatilakäytäntäistä elinkeinotoimintaa ei oteta Ely-keskuksen arvioissa huomioon seutukuntakohtaisia kehitysnäkymiä arvioitaessa. Jatkossa jääkin nähtäväksi, kannattaako tällaista turhaa työtä enää tehdä, jota ei oteta viranomais-toiminnassa huomioon. Syksyn 2021 teksti tässä alla kokonaisuudessaan, lopulliseen raporttiin siitä pääsi noin puolet.

Kesän 2021 sää on aiheuttanut maataloudelle merkittäviä ongelmia. Alkukesän sateet viivästyttivät kevättöiden aloitusta ja sitä seurannut pitkä kuuma ja kuiva jakso pudottivat satonäkymiä merkittävästi. Ensimmäinen nurmisato oli hyvä, mutta toinen jäi erittäin heikoksi. Loppukesän ja alkusyksyn säät ratkaisevat kolmannen sadon, joka on kriittinen monelle nautatilalle. Viljasato on jäämässä keskinkertaiseksi, osin puintikelpoista satoa ei saada lainkaan.

Kuivuus aiheutti myös puutarhatuotannolle ongelmia, kun jouduttiin käyttämään pitkä ajanjakso keinokastelua, mikä aiheuttaa kustannuksia ja vaikuttaa sadon määrään ja osin laatuun.

Koko elinkeinoa rasittaa alkuvuoden jälkeen rajuun nousuun lähteneet tuotantokustannusten hinnat. Tuottajahintojen pysyminen alhaalla yhdessä huonon satovuoden kanssa heikentää tilojen kannattavuutta entisestään. Maatalouspolitiikan osalta positiivista oli, että EU pääsi sopuun uudesta CAP-ohjelmakaudesta, mutta sen käytännön vaikutuksia ei voida vielä arvioida Etelä-Savon osalta. Suomen CAP-suunnitelmaan haetaan entistä paremmin alueen maaseudulle ja maatalouteen sopivia kehittämisen välineitä.

Lähtitulevaisuudessa maatalouden mittavat maidontuotannon investoinnit tullevat vähenemään, maidon hinnoittelujärjestelmän muututtua alueemme suurimmissa meijereissä. Alueemme merkittävin maatalouden myyntituote on edelleen maito, vaikka myyntitulot ovat hiljalleen alentuneet jo pidemmän aikaa. Kasvituotannon osuus on hiljalleen kasvanut. Etelä-Savossa maatalouden myyntituloista maidon osuus on 50 %, naudanlihan osuus 17 % ja kasvituotannon osuus 26 %.

Etelä-Savon maaseudun elävyyden kannalta toimivan ja kannattavan maatalouden säilyminen alueella on monin tavoin merkityksellistä. Maa- ja metsätalous muodostavat maaseutualueilla perustoimintaympäristön, jota ilman monen muun toimialan toiminta vaarantuisi. Monialaiset maatilat muodostavat myös tärkeän palvelutoimijoiden verkoston, jota ilman monet esimerkiksi perusrasvatuotantoon liittyvät toimet jäisivät hoitamatta. Maaseutumaisema ja paikallinen ruuan tuotanto ovat tärkeitä myös matkailun ja osa-aikaisen asumisen kannalta. Epävarmuus niin valtion kuin EU:n poliittisista päätöksistä hidastaa tilojen kehittämistä, kuten investointeja. Toinen keskeinen investointeja hidastava tekijä on heikko kannattavuus.

Monilla tiloilla pohditaan tilan tulevaisuutta myös jatkajakäytöksen epävarmuuden takia. Alueen tärkeimmillä tuotannonaloilla kannattavuus heikkenee mikä edelleen heikentää kiinnostusta ryhtyä maatalousyrittäjäksi. Maatilamatkailun osalta kesä 2021 oli hyvä, osin jopa erittäin hyvä kotimaisten matkailijoiden ansiosta. Ulkomaisten matkailijoiden puuttuminen vaikeutti kuitenkin tilannetta suomalaisten lomakauden ulkopuolella. Koronaepidemiasta maatilat ja maatalouden sidostoimijat ovat selvinneet pelättyä paremmin. Kuluneen kasvukauden aikana sesonkityövoiman saatavuus onnistui melko hyvin. Vuoden 2020 kokemukset pystyttiin hyödyntämään mautiloilla ja puutarhoilla kausityövoiman rekrytoinnissa.

MTK-Etelä-Savon lausunto Etelä-Savon maakuntaohjelman 2022-2025 luonnoksesta

Etelä-Savon maakunnan strategisiksi kärjiksi on valittu metsä, vesi ja ruoka (<https://www.esavo.fi/maakuntastrategia>). Kaikki nämä liittyvät vahvasti luontoon ja sitä kautta luonnonvara-alan elinkeinoilla ja niiden tuottamilla raaka-aineilla, jalosteilla ja palveluilla on suuri merkitys maakunnan elinvoimalle ja sen mahdollisuuksille kasvaa. Luonnonvara-alan elinkeinoin voidaan tässä yhteydessä laskea myös matkailu- ja ravitsemustoimialan, joka perustuu Etelä-Savossa merkittävältä osin haja-asutusalueiden tuottamiin palveluihin.

Ruoka ja maatalous liittyvät toisiinsa, ilman maataloutta ei ole ruokaa. Suomessa on menossa voimakas maatalouden siirtymä ja keskittyminen länteen ja lounaaseen. Etelä-Savossa tämä tarkoittaa erityisesti kotieläintuotannon nopeaa vähenemistä, kun teollisuus on vahvasti ajanut yksimahaisten (sika ja siipikarja) tuotantoa lähelle jalostuslaitoksia ja nautakarjataloudessa alueella syntyvät vasikat kuljetetaan teollisuuden toimesta maakunnasta pois.

Erilaiset kriisit ovat osoittaneet, että hajautettu yhteiskunta kestää niitä merkittävästi keskitettyä paremmin. Erityisesti ruoan ja maatalouden osalta on tärkeää, että Suomessa ruokaketju perustuu hajautettuun tuotantoon, joka kestää paremmin mm. eläintautiriskejä sekä vuosittaisia satovaihteluita sään seurauksena. Vain hajautettu tuotanto voi varmistaa ruokaturvan ja huoltovarmuuden. Tämä tulee ottaa huomioon myös Etelä-Savon maakuntaohjelmassa.

MTK-Etelä-Savo tuo esille seuraavia huomioita liittyen luonnokseen Etelä-Savon maakuntaohjelmaksi vuosille 2022-2025.

Etelä-Savo 2021 – nykytila

Alkutuotannon osuudeksi elinkeinorakenteesta kerrotaan sivulla viisi (5) 7,1 prosenttia. Tekstistä ei käy ilmi, mihin tämä luku perustuu (osuus yrityksistä, työllisistä tms.). Tämä olisi hyvä tarkentaa.

Nykytilassa tuodaan hyvin esille mm. puurakentamisen mahdollisuudet. Tällä hetkellä Etelä-Savossa ei rakenneta käytännössä lainkaan puusta esimerkiksi asuinkerrostaloja ja myös julkisessa rakentamisessa puun käyttö on vähäistä. Tässä olemme merkittävästi takamatkalla moniin muihin maakuntiin varsinkin huomioiden maakunnan merkittävät metsävarat.

Sivulla kahdeksan on nostettu hyvin esille päätieverkon ulkopuolisen tieverkon merkitys ja vähäliikenteisen tieverkon heikko kunto. Tekstissä mainitun maidon sijaan tulee tieverkon tarve esittää laajemmin esimerkiksi seuraavalla tavalla:

”Maa- ja metsätalouden raaka-aineiden ja käyttämien tuotantopanosten sekä bioenergian kuljetukset ovat Itä-Suomelle tyypillisiä ja lisääntyviä kuljetuksia, jotka ovat riippuvaisia pääteiden ulkopuolisesta väyläverkosta”.

Edelleen sivulla kahdeksan on tuotu esille vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluverkostoon panostaminen. Tähän tulee selkeästi mainita liikennebiokaasu, jota ei tuoda lainkaan luonnoksessa esille. Ympäristöselostuksessa on yksi maininta biokaasulaitoksista, mutta ei liikenteeseen liittyen. Vaikka autoilu sähköistyy varsin nopeasti, se tapahtuu käytännössä vielä vuosien ajan vain uusien autojen osalta. Valtaosa väestöstä ajaa bensiini- ja dieselkäyttöisillä autoilla ja sähköauto on heidän tavoittamattomissaan taloudellisista syistä. Tällöin on tarpeen pitää esillä biokaasuvaihtoehto, joka on taloudellisesti realistisempi vaihtoehto.

Tietoliikenneyhteyksien ja erityisesti kiinteän laajakaistaverkon rakentaminen on Etelä-Savon kohtalon kysymys ja erityisesti maaseudulla. Maakuntaohjelman tulee ohjata vahvasti niitä toimijoita, joilla on rooli sen mahdollistamisessa eli puhelin- ja sähköyhtiöitä. Tälläkin hetkellä maaseudulla rakennetaan uusia ilmajohtoja sähkön siirtoon. Jokainen tällainen johto tarkoittaa, ettei ko. alueelle tulla todennäköisesti koskaan saamaan kiinteää laajakaistayhteyttä.

Puhtaasti paras! Etelä-Savo – Saimaan maakunta 2030 -strategia

Sivulla 12 esitetty Etelä-Savon strategia on jo vahvistettu ja sen kärjet ovat erittäin hyvät ja maakunnalle sopivat. Jatkoa sekä maakuntaohjelmaa ajatellen Ruoka -kärkeä on tarve terävöittää. Maakuntastrategiassa ja -ohjelmassa ruoka profiloituu ruokaketjun loppupäähän ja alkutuotanto jää varsin vähälle huomiolle. Maatalous mainitaan ainoastaan ympäristöselostuksessa.

Strategian kärkiä esittävässä kuvassa Ruokaan liitetty kuvaus ottaisi paremmin huomioon koko ruokaketjun, jos se kirjoitettaisiin muotoon:

”Ruokaketjut ja ruokakulttuuri perustuvat Etelä-Savossa tuotettuihin raaka-aineeseen”.

”Vahva ruokakulttuuri ja ruokamatkailu ovat kilpailuetumme”.

Hyvinvoivat ihmiset ja hyvä ympäristö

Painopisteissä ja toimenpiteissä kohdassa Elinympäristön puhtaus ja turvallisuus voisi olla mainittuna myös tieverkko kunnallistekniikan ohella. Kunnallistekniikkaa ei mainita muualla maakuntaohjelmassa, joten se jää tässä hieman irralliseksi kommentiksi. Toimiva ja sitä kautta turvallinen tieverkko olisi looginen lisäys.

Saimaan ainutlaatuisissa luonto- ja kulttuuriarvoissa on varsin voimakkaasti ilmaistu, että mainitut asiat otetaan huomioon kaikessa taloudellisessa toiminnassa sekä toiminnan suunnittelussa ja lupamenettelyissä. MTK-Etelä-Savo ei kannata näin jyrkkää muotoilua. Voimassa oleva lainsäädäntö antaa jo nykyisellään riittävät puitteet, joita toiminnanharjoittajien tulee noudattaa. Etelä-Savossa toimeentulomahdollisuudet ja niiden valikoima ovat monia muita alueita niukemmat eikä niitä tule omin toimin rajoittaa entisestään. Lainsäädäntöä noudattamalla luonto- ja kulttuuriarvot tulevat jo nyt riittävän hyvin huomioituksi. Ko. kirjauksella voi olla myös vaikutuksia ohjelmalla ohjattavan rahoituksen kohdentumiseen, mikä voi heikentää maakunnan elinvoimaa, minkä vuoksi MTK-Etelä-Savo esittää lauseen muotoilua uudelleen tai poistamista kokonaan luonnoksesta.

Kohdassa sopeutuva yhdyskuntarakenne tuodaan esille liikkumisen sähköistyminen. Tähän tulee lisätä myös biokaasu, jolla on selvästi suurempi merkitys Etelä-Savon maakunnalle, jossa voimme itse tuottaa puhdasta liikenteen tarvitsemää polttoainetta.

Uudistuvat elinkeinot ja TKI-toiminta

Aina kulttuurista puhuttaessa on hyvä pitää mukana myös ruokakulttuuri. Ruokakulttuuri kokoaa yhteen koko ruokaketjun maataloudesta kuluttajaan ja on keskeinen osa ruokamatkailua. Jokaiseen matkaan liittyy aina ruokailu, tavalla tai toisella. Etelä-Savossa paikallista ruokakulttuuria on nautta ja peruna paremmin kuin kana ja riisi.

Osaamisen ja työvoiman osalta hyvä maininta on yhteistyö yrityskentän kanssa. Varsin usein kunnissa ja kaupungeissa maatilayritykset ja maatilayritykset jäävät tai jätetään yrityskentän ulkopuolelle. On koko maakunnan etu, että sen kehittämiseen otetaan aina mukaan kaikki yritykset toimialaan katsomatta.

Painopisteisiin ja toimenpiteisiin MTK-Etelä-Savo esittää, että Etelä-Savoon laaditaan

”Eteläsavolaisen ruokaketjun viestintä- ja tiedotussuunnitelma”.

Tällä suunnitelmalla tehdään näkyväksi koko eteläsavolainen ruokaketju alkutuotannossa kauppaan ja keittiöihin ja voidaan kertoa kuluttajille oikeaa tietoa heidän tekemiensä osto- ja ruokailupäätösten tueksi. Osana tätä myös viestintä oppilaitoksiin eteläsavolaisesta ruokaketjusta.

Saimaa kehitysalustana -otsikon viimeinen kohta tulee kirjata muotoon:

”Luodaan siltoja ja uudistetaan yhteistyötä matkailuyritysten, kulttuuripalveluiden ja ruokajärjestelmien sekä erilaisten palvelutuottajien välillä”.

Hyvä fyysinen ja digitaalinen saavutettavuus

Sivulla 12 kolmannen kappaleen ensimmäinen lause tulee muuttaa muotoon:

”Maakunnan sisäisen saavutettavuuden, teollisuuden ja maa- metsätalouden raaka-ainekuljetusten sekä matkailun kannalta myös ns. vähäliikenteinen tieverkko on välttämätön”.

On erittäin hyvä, että maakuntaohjelmassa on nostettu alemman asteisen tieverkon merkitys esille. Kun ruoka on yksi strategisista kärjistä, on hyvä, että se näkyy myös tähän liittyen.

Painopisteisiin ja toimenpiteisiin tulee lisätä biokaasu vaihtoehtoisten polttoaineiden joukkoon. Nyt ohjelma- luonnoksessa mainitaan vain sähkö.

Edelleen viimeisen otsikon alle tulee lisätä kohta, jossa todetaan seuraavaa:

”Asumisen edellytyksiä myös haja-asutusalueilla kehitetään”.

Liite 4. Seurantamittarit

Seurantamittareihin tulee harkita lisättäväksi ohjelmaluonnoksen alussa mainittu GPI -indeksi.

Ympäristöselostus

Ympäristöselostuksessa todetaan sivulla 42 "Etelä-Savon elinkeinorakenteessa alkutuotannolla on vahva rooli. Maakunnalla on merkittävä markkinaosuus marjojen, vihannesten ja metsän antimien tuotannossa koko maan mittakaavassa".

Tämä on aivan keskeinen lause niin Etelä-Savon maakuntastrategian kuin maakuntaohjelman osalta. Sen vuoksi se tulee nostaa itse ohjelmaan selvästi esille. Nyt ohjelmassa ja strategiassa ruoka -kärkeä tarkastellaan lähinnä ketjun loppupäästä.

Sivulla 43 todetaan, että vesien tilalle aiheuttaa haasteita valuntojen lisääntyminen maa- ja metsätalouseliä. Tähän olisi syytä lisätä perustelu ja lähde, mistä se on peräisin. Nyt se jää varsin irralliseksi lauseeksi, joka antaa negatiivisen kuvan ko. toimialoista.

Samassa kappaleessa sivulla 43 todetaan, että maakunnan oppi- ja tutkimuslaitoksissa kehitetään ratkaisuja maatalouden sopeutumiseen. Mitä laitoksia näillä tarkoitetaan, sillä maakunnassa ei käytännössä ole maatalousalan oppi- eikä tutkimuslaitoksia.

Sivulla 44 mainitaan ensimmäisen kerran biokaasu. Kuten lausunnossamme on edellä tuotu esille, biokaasu tulee nostaa vahvemmin ohjelmaan mukaan. Esimerkiksi matkailussa voisi olla tarjolla biokaasuautoja vuokralle Etelä-Savossa matkaileville ja nämä autot kulkisivat paikallisella biokaasulla.

Lähiruoan nostaminen esille on hyvä asia, mutta sekin voisi olla vahvemmin esillä itse ohjelmassa. Lisäksi maakunnassa toimivat julkiset organisaatiot voisivat merkittävästi paremmin sitoutua alueella tuotettuihin raaka-aineisiin. Ammattikorkeakoulunkin ruokalistalla nautta ja peruna edustavat Etelä-Savoa paremmin kuin kana ja riisi ja olisivat myös ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden kannalta parempi vaihtoehto.

Sivulla 45 jatkuu edelleen sähkön korostaminen autoilussa, mutta biokaasua ei mainita. Matkailun kohdalla maaseutua ei myöskään mainita, vaikka käytännössä arviolta yli 90 matkailijoista majoittuu maaseudulla ja viettää aikaansa maaseudulla ainakin kesäaikaan ajoittuvassa matkailussa ja vapaa-ajan vietossa.

MTK-Etelä-Savon lausunto Etelä-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelmaan

MTK-Etelä-Savon jäsenkunta muodostuu maa- ja metsätalousyrittäjistä sekä muista maaseudulla yritystoimintaa harjoittavista yrityksistä ja yrittäjistä sekä maanomistajista. Etelä-Savossa merkittävä osa maataloista harjoittaa myös muuta yritystoimintaa, joista merkittävimpiä ovat mm. koneurakointi ja matkailu.

Kaikki nämä toimialat ovat riippuvaisia toimivista liikenne- ja tietoliikenneyhteyksistä, joiden kehittäminen on myös koko maakunnan elinvoiman näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää.

Etelä-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma sisältää varsin hyvin MTK:n jäsenkunnan tarpeita vastaavia tavoitteita ja toimenpiteitä. Erityisesti näistä voi nostaa esille seuraavat kohdat:

- Muun päätieverkon ja alemman tieverkon merkitys korostuu elinkeino- ja aluerakenteen kautta, esimerkiksi matkailupalveluiden ja vapaa-ajanasutuksen sijoittuminen sekä biotalouden logistiikkavirrat. Muun päätieverkon ja alemman tieverkon kunto on parantunut perusväylänpitoon kohdistuneiden panostuksien ansiosta.
- Biotalousraaka-aine kuljetusten toimivuuden, matkailukohteiden saavutettavuuden sekä asukkaiden sujuvan arjen turvaamiseksi on huolehdittava pääväylien ulkopuolelle jäävien väylien kunnosta. Monipaikkainen arki ja paikkariippumaton työ sekä digitaaliset palvelut edellyttävät myös toimivia tietoliikenneyhteyksiä.

Tarkennuksina suunnitelmaan MTK-Etelä-Savo esittää seuraavaa:

- Biotalous -termi tulee määritellä kattamaan koko maa- ja metsätalouden arvoketjun tuotantopanoksista lopputuotteisiin sekä niihin liittyvän liikenteen ja tietoliikenteen.
- Sivulla viisi (5) perusväylänpidon korjausvelkaa vähentäviin tarpeisiin tulee lisätä euromääräinen tavoite tai ainakin arvio siitä.
- Metsä ja matkailu on nostettu suunnitelmassa omiksi painopisteikseen. Tämä on varmasti perusteltu valinta, mutta ei täysin looginen suunnitelman pohjalla olevan maakuntastrategian kärkien kanssa. Esitämme harkittavaksi, että suunnitelman painopisteisiin niiden rinnalle nostetaan myös elinkeinotoiminta ml. maa- ja metsätalous.
- Yksityiskohtaisena palautteena jäseniltämme on tullut tienparannustoimien ja erityisesti siltojen peruskorjausten yhteydessä tehtäviin väliaikaisiin liikennejärjestelyihin liittyvät ongelmat. Väliaikaiset kulkuväylät ovat usein liian kapeita nykyaikaisille traktoreille ja muille maatalouskoneille sekä myös muulle raskaalle kalustolle, jotka kuljettavat niin tuotantopanoksia kuin maa- ja metsätalouden tuotteita. Pahimmissa tapauksissa liikennöintimatka tilakeskuksesta pelloille on voinut pidentyä kymmeniä kilometrejä, mikä on niin ajallisesti, taloudellisesti kuin liikenneturvallisuuden kannalta huono tilanne.
- MTK-Etelä-Savo esittää, että Etelä-Savon liikennejärjestelmätyöryhmään nimetään sen edustaja. MTK-Etelä-Savo tekee aktiivisesti työtä erityisesti alemman asteisen tieverkon sekä tietoliikenneyhteyksien edistämiseksi maakunnassa. Näiden asioiden edistämisessä meillä on käytettävissä koko järjestön resurssit paikallistasolta valtakunnan tasolle ja tarvittaessa myös EU-tasolle. Näemme, että voimme antaa omalta osaltamme lisäarvoa ryhmälle ja sen ajamien tavoitteiden saavuttamiselle.

MTK-Etelä-Savon lausunto Kangasniemen, Mikkelin, Mäntyharjun ja Pertunmaan ilmasto-ohjelma 2021-2031 luonnoksesta

MTK-Etelä-Savon lausuntona tuomme esille seuraavia asioita otettavaksi huomioon lopullisia ilmasto-ohjelmia hyväksyessä. Lausunto sisältää kommentteja Kangasniemen, Mikkelin, Mäntyharjun ja Pertunmaan ilmasto-ohjelmiin. Osa niistä koskettaa kaikkia ja erikseen on nostettu esille kuntakohtaisia huomioita.

Päästöjen jakauma

Kunnittaisissa luonnoksissa päästöjen jakaumaa eri lähteisiin käsitellään hieman eri tavoin. Osassa luonnoksia mm. sähkö ja lämpö on käsitelty erillisinä päästöjen aiheuttajina, mutta osassa niitä on laskettu yhteen, kuten Pertunmaan ohjelmaluonnoksessa (energia ja tuotanto laskettu yhteen). Olisi hyvä, että kaikissa luonnoksissa päästöt esitettäisiin johdonmukaisesti samalla tavoin, jolloin se antaisi niiden lukijalle yhteneväisin kuvan eri kuntien tilanteesta sekä eri päästölähteiden suhteesta toisiinsa. Tämä olisi hyvä huomioida erityisesti luonnosten alussa olevissa tiivistelmissä, joiden pohjalta moni lukija muodostaa kuvan koko ohjelmasta.

Tarkentavana kysymyksenä Kuva 1:n liittyen, sisältääkö vesiliikenne myös vapaa-ajan vesiliikenteen, jonka suhteellinen osuus päästöistä on käytännössä varsin korkea ja kohdentuu lyhyellä aikaa vuodesta.

Osassa ohjelmia Kuva 1. on Johdanto -luvussa ja osassa Ilmastotavoitteet vuosille 2021-2035 -luvussa. Olisiko syytä esittää johdonmukaisesti samalla tavoin kaikissa ohjelmissa?

Kunnittaiset ilmastotavoitteet 2021-2035

Ohjelmaluonnosten nimenä on Ilmasto-ohjelma 2021-2031, mutta tavoitteet on esitetty vuoteen 2035. Olisiko tarve muuttaa aikajänteet vastaamaan toisiaan?

Kestävä liikenne

Biokaasun mahdollisuudet olisi syytä lisätä kaikkien kuntien ohjelmiin. Vaikka yksittäisten kuntien mahdollisuudet vaikuttaa sen edistämiseen eivät olisi suuret, voisivat ne yhdessä pystyä panostamaan siihen paremmin. Mikkelin osalta olisi hyvä tuoda esille, mikä rooli maatalouden jakeilla on Mikkelin Ecosairilassa eli tullaanko niitä käyttämään kaasun tuotannossa.

Luonnoksissa korostuu voimakkaasti autoilun vähentäminen suosimalla joukkoliikennettä sekä kävelyä ja pyöräilyä. Mikkelin keskustaajamassa tässä on varmasti paljon vielä tehtävissä, mutta haja-asutusalueilla sekä Mikkelin ja Mikkelin seudun kuntien muissa taajamissa tilanne on merkittävästi haastavampi. Haja-asutusalueiden julkista liikennettä ei käytännössä enää ole koulukyytejä lukuun ottamatta.

Maaseutukunnissa väestö ikääntyy edelleen, mikä tarkoittaa liikkumisen luontaista vähentymistä, mutta toisaalta erilaisten sote- ja asiointipalvelujen käyttö on pitkälti joko yksityisautoilun tai taksien varassa. Tämä on syytä huomioida, koska vanhuksat tarvitsevat usein lyhyillekin asiointimatkoille autokuljetuksen. Taksien osalta tulee pohtia keinoja, millä tavoin ne voisivat siirtyä esimerkiksi biokaasun käyttöön. Tällöin biokaasun jakeluverkosto tulisi olla koko Mikkelin seudun kattava.

Luonnoksessa esitetyistä mittareista kevytliikenteen väylien pituus (km/as.) ei välttämättä kuvaa todellista kevyen liikenteen määrää. Olisi syytä tarkastella myös kevyen liikenteen (kävely, pyöräily yms.) käyttäjien määrää.

Jätehuolto ja kiertotalous

Luonnoksissa on hyvin nostettu esille kiertotalouden merkitys päästöjen vähentämiseksi. Samassa yhteydessä luonnoksissa todetaan, että *Yleisesti ottaen nämä mahdollisuudet liittyvät erityisesti maatalouteen sekä sieltä raaka-aineiden ja kulutuksen kautta karkaaviin virtoihin*. Mitä tällä lauseella tarkoitetaan, jää kuitenkin tekstissä avaamatta. Kun maatalous tuottaa raaka-aineita (maito, liha, vilja, perunat, vihannekset, juurekset, marjat, hedelmät jne.) elintarvikeketjuun, mistä ne päätyvät kulutukseen (kodit, julkiset palvelut, ravintolat jne.) ei voitane puhua niiden "karkaamisesta". Mikäli tarkoitetaan edellä kuvattua normaalia raaka-ainevirtaa, on syytä käyttää jotain toista verbiä, joka ei ole yhtä negatiivinen ja myös harhaanjohtava.

Mikäli karkaamisella tarkoitetaan elintarvikeketjussa tapahtuvaa hävikkiä, ei maatalous pysty siihen vaikuttamaan kuin pieneltä osin (maatalouden osuus hävikistä n. 12 %). Ruokahävikin osalta vastuu on koko ketjulla ja erityisesti niissä kohdissa, joissa hävikkiä eniten tapahtuu (kotitaloudet, ravitsemuspalvelut, teollisuus ja kauppa, lähde: <https://www.saasyoda.fi/ruokah%C3%A4vikki-suomessa>). Tekstiä on syytä selkeyttää, mitä sillä tarkoitetaan, jotta myös toimenpiteet voidaan kohdistaa oikein ja tehokkaasti.

Mitä kiertotalous maataloudessa tarkoittaa?

Kiertotalous pitää sisällään biotalouden, jossa aineet kiertävät osana luonnon lainalaisuuksia ja prosesseja. Tällöin on otettava huomioon biokiertotalouden vaatimukset, joiden tulee täytyä massojen uudelleen käytölle.

Biokiertotaloudessa on keskeistä biomassat ja niiden kestävä tuottaminen, käyttö ja uusiutuminen. Koska osa biomassasta sekoittuu muihin ainevirtoihin eri tuotantoprosesseissa, on oleellista puhdistaa materiaalit, jotta uudelleen käyttö ei vaaranna esimerkiksi maaperän puhtautta ja biologista toimintakykyä. Peltomaan puhtaus, joka Etelä-Savossa on korkealla tasolla, tulee varmistaa myös tulevaisuudessa.

Biomassojen hyödyntämisessä keskeinen elementti on digitalisaatio. Vain tehokkailla jakeluverkostoilla ja seurannalla aineet ja materiaalit saadaan kiertoön ja jätteiden määrä minimoitua.

Kiertotaloudessa on huomioitava seuraavat tekijät:

- Kotieläimistä tuleva lanta ei ole jäte - käyttäjärjestysperiaate ei saa olla jarruna kustannustehokalle ja markkinalähtöiselle kierrättämiselle tai toimiville markkinoille.
- Lanta on nähtävä biopohjaisena materiaalina puun, peltokasvien ja kuidun lisäksi.
- Biokaasun merkitys kotimaisen nurmibiomassan hyödyntäjänä sekä ravinne- ja energiaomavaraisuuden lisääjänä on tunnistettava ja on luotava kannusteet sen käytölle.
- Biomassat ja niiden käyttö on kytkettävä selvemmin osaksi kiertotaloutta, hiilidioksidin kiertoa ja ilmastonmuutoksen hillintää.
- Kiertotalous ei saa lisätä tauti- ja tuholaisriskejä maataloudessa.

- Kierrätettävät aineet on prosessoitava turvallisiksi ja toimiviksi.
- Ankan vastuun normisto on säilytettävä Suomessa, koska kierrätys lisää myös riskejä.

Hankinnat

Hankinnoissa ruoka on nostettu oman otsikkonsa alle. Nyt esitetyssä muodossa ruoka ei tule riittävän vahvasti esille hankinnoille esitetyissä tavoitteissa, toimenpiteissä ja mittareissa, joissa ei oteta kantaa lähellä tuotettuun paikalliseen tai edes kotimaiseen ruokaan. Ruoka -väliotsikon alla todetaan kuitenkin, että ilmastomuutoksen myötä kotimaisen ja alueellisen tuotannon merkitys kasvaa ja, että ilmastomuutokseen sopeutumisen kannalta on tärkeää ylläpitää alueen tuotantoa. Edelleen Hankinnat -luvun alussa todetaan, että tuotantoketjuista riippuen iso osa hankintojen vaikutuksista toteutuu alueen ulkopuolella ja ulkomailla.

Valtioneuvoston kanslian julkaisussa 2019:16 todetaan mm. seuraavaa:

Kestävä ruokakulttuuri rakentuu eri osa-alueista: ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta. Sen perustana on ruuantuotanto, jossa tarvittavat luonnonvarat käytetään mahdollisimman tehokkaasti. Sopeutuminen karuun arktiseen luontoon on vaatinut suomalaisilta järkeviä ratkaisuja, ja sama järjenkäyttö näkyy edelleen suomalaisessa tuotanto- ja kehitystyössä – myös ruokataloudessa. Nyt kun ilmastomuutos ja valtava väestönkasvu mullistavat maailman ruuantuotantoa, suomalaiselle kestäväälle ruokakulttuurille on enemmän tarvetta kuin koskaan.

Valtion toimijoita sitoo vuonna 2016 annettu valtioneuvoston periaatepäätös julkisista vastuullisista elintarvikke- ja ruokapalveluhankinnoista. Valtioneuvosto edellyttää, että julkisissa elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa muun muassa painotetaan sellaisten elintarvikkeiden ja ruokapalveluiden käyttöä, jotka on tuotettu ympäristöystävällisillä viljely- ja tuotantomenetelmillä sekä eläinten hyvinvointia ja elintarviketurvallisuutta edistäen. Päätös tukee Suomen pitkäjänteistä työtä antimikrobiresistenssin vastustamiseksi osana kestäväää ruokajärjestelmää.

Myös Motiva (https://www.motiva.fi/julkinen_sektori/kestavat_julkiset_hankinnat/tietopankki/elintarvikkeet) toteaa ruoasta julkisissa hankinnoissa seuraavaa:

Eläinten hyvinvointi ja terveys sekä elintarviketurvallisuus ovat yhtenä vastuullisuuden näkökulmana Motivan oppaassa vastuullisiin elintarvikehankintoihin. Hyvinvointi on laaja käsite, johon sisältyvät muun muassa eläimen fyysinen ja psyykkinen terveys, normaali kasvu sekä hyvä hoito ihmisen huostassa oleville eläimille. Elintarviketurvallisuudella tarkoitetaan näissä kriteereissä niin mikrobiologista, kemiallista, fysikaalista, koostumukseen ja tuotantomenetelmiin liittyvää elintarviketurvallisuutta. Suomessa on erittäin kattavia seuranta- ja valvontajärjestelmiä, joilla voidaan seurata niin elintarviketurvallisuutta kuin eläinten hyvinvointia. Näitä kannattaa hyödyntää myös pohdittaessa oman hankinnan vastuullisuuskriteereitä.

Voimassa olevan hankintalain (1397/2016) mukaan ympäristövaikutusten huomioon ottamisen julkisissa hankinnoissa pitäisi perustua elinkaariarviointiin. Tämä tarkoittaa, että hankintayksikkö voi huomioida tekijöitä, jotka sijoittautuvat johonkin hankinnan kohteen elinkaaren vaiheeseen, esimerkiksi tuotantoprosessiin silloinkin, kun kyseiset tekijät eivät ole osa hankinnan kohdetta (§ 94). Tämä edellyttää, että prosesseihin ja menetelmiin kohdistuvien ympäristövaatimusten on liityttävä hankinnan kohteeseen ja oltava oikeassa suhteessa sopimuksen arvoon ja saavutettaviin tavoitteisiin nähden.

Näiden perusteella olisi hyvä, että myös kuntien ilmasto-ohjelmien luonnosten Hankinnat -luvussa nostetaan selkeästi esille paikallisen ruoan ja vähintään kotimaisen ruoan merkitys kuntien hankinnoissa. Kaikki Suomessa suomalaisista raaka-aineista tuotetut elintarvikkeet voidaan jäljittää yksityiskohtaisesti ja mm. eläinten tuotanto-olosuhteista on saatavissa tietoja. Mitä enemmän käytetään esimerkiksi ulkomaisia elintarvikkeita sitä vaikeampi on tietää niiden alkuperää ja tuotantotapoja sekä -olosuhteita. Kuten luonnoksissa todetaan, silloin vaikutukset ulkoistetaan jonnekin, mihin emme pysty täältä vaikuttamaan.

Ruoan osalta toimenpiteissä on nostettu esille vähäpäästöisenä ruokana kasvikset, järvikala ja luomu. Vähäpäästöisyyden määritelmää ei kuitenkaan esitetä eli ilmeisesti lähtöoletuksena on, että em. ruoat ovat vähäpäästöisiä. Mikkelin osalta todetaan, että ruokapalvelut tarjoavat kasvisruokaa joka päivä.

Tutkimusten mukaan mm. kouluruokailussa merkittävä osa oppilaista jättää kokonaan osallistumatta ruokailuun ja ruokailuun osallistuvista iso osa ei syö ruoka-annostaan kokonaan. Koko Suomessa ruokahävikin mää-

räksi on arvioitu 400-500 miljoonaa kiloa syömäkelpoista ruokaa vuodessa (Lähde: <https://www.saasy-oda.fi/ruokah%C3%A4vikki-suomessa>). Kouluissa ruokahävikin syiksi on arvioitu ruoan laatu ja maku sekä ruokailutottumukset ja kavereiden esimerkki. Myös erikoisruokavalioiden osalta on havaittu, ettei niitä välttämättä syödä, vaikka niitä on tarjolla oppilaiden pyynnöstä.

Oleellista julkisissa ruokapalveluissa onkin, että tarjotaan ruokia, jotka tulevat syödyksi. Syömättä jätetty ateria on ravitsemuksellisesti ja ilmaston kannalta huonoin vaihtoehto.

Ilmasto-opas.fi -sivuilla on listattu suosituksot ilmastoystävälliseksi ruoaksi seuraavalla tavalla (https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/hillinta/-/artikkeli/ab196e68-c632-4bef-86f3-18b5ce91d655/ilmastonmuutosta-voihillita-ilmastoystavallisella-ruokavaliolla.html#h_Suosituksot_ilmastoyst_v_lliseksi_ruoaksi):

- *Syö täysipainoista, kasvisvoittoista ja sesonginmukaista ruokaa: suosi kokojyväviljoja, juureksia, kaalia, sipuleita ja muita avomaakasviksia, perunaa, palkokasveja, siemeniä, pähkinöitä ja kasviöljyjä.*
- *Suosi luonnonkalaa.*
- *Vältä runsasta lihankulutusta.*
- *Korvaa osa lihan kulutuksesta niin sanotuilla vähempiarvoisilla ruhonosilla.*
- *Suosi lihaa, jonka tuotantotavat edistävät maaperän hiilivaraston kasvamista, ravinteiden kierrätystä ja käytön tehokkuutta ja laidunnusta.*
- *Vältä ”turhaa syömistä” eli liiallista määrää ja viihdykesyömistä (esimerkiksi makeiset, snacksit, virvoitusjuomat, kahvi, alkoholi).*
- *Suunnittele kauppamatkat huolellisesti, kulje kauppamatkat jalan, polkupyörällä tai joukkoliikennettä käyttäen. Autoa käytettäessä osta ruokaa kerralla isompi määrä.*
- *Vähennä ruokahävikkiä eli älä heitä ruokaa roskiin.*

Julkisten ruokapalveluiden piirissä olevien vanhusten osalta on erityisen tärkeää, että heille tarjotaan ruokaa, joka on heille mieleistä ja täyttää ravitsemukselliset tarpeet, jotka muuttuvat ikääntymisen myötä.

Kansallisten ravitsemussuositusten mukaan ruokavalinnoissa tulee ottaa huomioon kestävä kehitys näkökulma. Suositusten mukainen, kasvispainotteinen ruokavalio vähentää ruoan ympäristökuormitusta. Ympäristöystävällisessä ruokavaliossa suositetaan monipuolisesti kotimaisia satokauden vihanneksia, juureksia, palkokasveja, sieniä, hedelmiä ja marjoja sekä tarjotaan punaista lihaa kohtuudella. Kestävää kehitystä tukeviin valintoihin kuuluvat myös peruna, vilja tai viljalisäke riisin tilalla, kala (etenkin järvikalat), rypsiöljy, kasvirasvaliite ja janojuomana vesijohtovesi. Enenevästi myös ikääntyneet ovat ympäristö- ja ilmastonmuutostietoisia ja haluavat edistää kestävyttä ruokavalinnoillaan.

lääkäiden kohdalla on kuitenkin huomioitava ruokatottumukset ja makumieltymykset, jotka saattavat rajoittaa uusien kasviproteiinivalmisteiden hyväksymistä ja käyttöä. Niukasti syöville, huonoruokahaluisille on tärkeää tarjota maistuvaa, tuttua ruokaa. Tämä vähentää myös ruokahävikin syntymistä (Lähde: Vireyttä seniorivuosiin – ikääntyneiden ruokasuositus, THL Ohjaus 4/2020).

Edellä esitetyn perusteella on syytä laajentaa kuntien ilmasto-ohjelmien luonnosten toimenpiteitä ruokaan liittyen. Pelkkä lyhyt toteamus kasvisruoan lisäämisestä ei ole riittävä eikä välttämättä johda ilmastotavoitteiden kannalta parempaan lopputulokseen, mikäli ei oteta kaikkia em. tekijöitä huomioon. Tekstiä ja näkökulmaa tulee laajentaa.

Kaupunkisuunnittelu ja kestävä maankäyttö

Kuntalehden artikkelissa (<https://kuntalehti.fi/uutiset/paatoksenteko/kaupungit-asettavat-kunnianhimoisia-ilmastotavoitteita-mutta-suurin-ongelma-ovat-kaupunkilaiset/>) todetaan, että kaupunki eli tiivis yhdyskuntarakente ei ratkaise ilmastokestävyyttä vaan se, miten kaupunkilaiset käyttäytyvät.

Edelleen samassa artikkelissa todetaan, että mm. uudisrakentaminen aiheuttaa merkittäviä ilmastopäästöjä. Samaan aikaan Suomessa on edullisia ja jo olemassa olevia asumisen mahdollisuuksia niin haja-asutusalueilla kuin kuntataajamissa. Esimerkiksi Mikkelissä on mahdollisuus hankkia Mikkelin keskustaajamaa edullisempia asuntoja Anttolasta, Haukivuorelta, Ristiinasta tai Otavasta. Tämä voisi olla vetovoimatekijä, jota tuettaisiin ilmastoystävällisellä joukkoliikenteellä ja kevyen liikenteen väylillä, joita pitkin mm. sähköavusteisilla pyörillä pystyisi merkittävän osan vuotta tekemään työmatkoja keskustaajamaan.

Mikkelin kaupunkiseudun rakennemallissa ”*Elävät keskukset ja sujuva arki*” (https://hallinta-mikkeli.kunta-api.fi/wp-content/uploads/2017/05/mikkeli_rakmal_raportti_23032012.pdf) todetaan, että kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 8.10.2012 rakennemallin, jonka ykkösprioriteettina on seudun nykyiset keskukset ja niiden ympäröiviä alueita kehitetään vahvasti.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan, että alueellisen kehityksen erot johtuvat yhä enemmän ei-aineellisista tekijöistä. Kaupunkiseudut ja maaseutumaiset alueet tarjoavat erilaisia ympäristöjä ja vetovoimatekijöitä elinkeinotoiminnalle ja asumiselle. Monipaikkainen asuminen yleistyy, ja tiiviimmät ja väljemmät alueet kytkeytyvät toisiinsa entistä vahvemmin. Korona -pandemia on korostanut tätä kehitystä.

Sekä keskusta-alueiden että maaseudun taajamien ja kyläverkoston elinvoimaisuus ja kehittämismahdollisuudet lisääntyvät, kun yhdyskuntarakenteen kehittämisen lähtökohtana on tavoitteiden mukaisesti hyvä saavutettavuus, olemassa olevan rakenteen hyödyntäminen, asuntotuotannon riittävyys sekä terveellinen ja turvallinen elinympäristö.

Mikkelin ja kaikkien Mikkelin seudun kuntien vahvuuksia ovat monipaikkaisuuden tukeminen ja eri taajamien sekä haja-asutusalueiden kytkeminen toisiinsa. Myös ilmastotyö tulee kytkeä kuntien kokonaisvaltaiseen kehittämiseen, mikä osaltaan myös tukee olemassa olevien rakenteiden kehittämistä, joita voi siten olla myös muualla kuin Mikkelin kaupunkikeskustassa tai kuntakeskuksissa.

Mikkelin kantakaupungin yleiskaavassa todetaan, että asuminen Mikkelin keskustassa on vähentynyt ja kasvua on tapahtunut taajamien liepeillä. Edelleen todetaan, että asutus hakeutuu haja-asutusalueille, vesistöjen rannoille ja taajamien liepeille, mikä johtuu asuntorakenteen pientalopainotteisuudesta.

Tämä kehitys kertoo ihmisten haluista ja tarpeista. Ihmiset haluavat tilaa, luonnon läheisyyttä ja omaa rauhaa. Samaan aikaan tapahtuva kaupungistumiskehitys ei kumoa tätä kehityssuuntaa. Mikkelin seudun kunnissa onkin erinomaiset mahdollisuudet vastata tähän kehitykseen.

Mikkelin seudun kunnilla on mahdollisuus lisätä vetovoimaa tarjoamalla edullista asumista lähellä luontoa ja palveluita hyödyntämällä koko potentiaaliaan nykyistä merkittävästi paremmin. Joukkoliikenteeseen panostamalla saadaan ajallisesti lähellä olevat taajamat kehitykseen mukaan ja tarjoamalla tasokkaat päiväkodit, koulut ja perusterveydenhuoltopalvelut kaikissa taajamissa, voidaan luoda elinvoimainen Mikkelin seudun kuntien verkosto, jonka kehitys ei ole vain keskustaajamien varassa.

Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ei siten ole automaatio sille, että tuotamme vähemmän ilmastopäästöjä. On myös syytä ottaa huomioon se, että esimerkiksi Etelä-Savossa maakunnan sisäinen muuttoliike ei useinkaan pysähdy kuntakeskuksiin eikä edes maakunnan kaupunkeihin vaan se on maakunnasta kokonaan pois.

Metsät ja maatalous

Metsät ja maatalous on sijoitettu luonnoksissa kaupunkisuunnittelun ja kestäväen maankäytön alle. Koska luvun pääotsikon mukaisesti siinä käsitellään kaavoituksen välineitä yhdyskuntarakenteen suunnittelussa eivät metsät ja maatalous kuulu sen piiriin. Metsien osalta teksti on epäselvä siltä osin, että siinä käsitellään niitä sekä maakuntatasolla että kaupunki/kuntatasolla. Kuntien ilmasto-ohjelmilla ei kuitenkaan ole oikeudellista vaikutusta yksityiseen metsä- ja maatalousmaahan ja sen käyttöön eikä niitä voida eikä tule ohjata kaavoituksella tai muulla maankäytön ohjauksella.

Metsien osalta teksti on joko muutettava siten, että se käsittelee vain kaupungin/kuntien omia metsiä tai se esitetään omana lukunaan, jossa on selkeästi eroteltu toimet kaupungin/kuntien metsiin ja yksityisiin metsiin. Yksityiseen maanomistukseen kohdistuvia toimenpiteitä ohjelmaluonnoksissa ei voi olla.

Hakkuiden osalta luonnoksissa todetaan, että vuosien 2017 ja 2018 suurien hakkuumäärien johdosta metsät eivät toimineet hiilinieluinä. Tekstiä on syytä tarkentaa, että ei metsien hiilinielu lakkaa olemasta, jos osa siitä hakataan. Hiilinieluna oleminen lakkaisi vain, jos koko puusto hakattaisiin, mistä tässä ei kuitenkaan ole kyse. Tarkasteltaessa yksittäisiä vuosia ei myöskään saada metsien tilasta oikeaa kuvaa varsinkin, kun vuoteen 2018 ajoittui poikkeuksellinen vuosi, jolloin puuta myytiin tavanomaista enemmän. Kuten monessa muussakin ilmiössä, on myös tässä tarkasteltava pidempää ajanjaksoa.

Metsien osalta tulisi käsitellä myös puurakentaminen, joka puuttuu kokonaan luonnoksista. Puurakentaminen ilmastoystävällisenä rakennusmuotona ja sen edistäminen tulee olla sisällytettyinä kaikki ilmasto-ohjelmiin.

Maatalous on poistettava Kaupunkisuunnittelu ja kestävä maankäyttö -luvun alta sinne kuulumattomana. Ainoastaan kaavoitetulla alueella olevat pellot voivat kuulua ko. luvun piiriin.

Maatalouden osalta tilalukumäärä laskee joka vuosi ja erityisesti kotieläintilojen määrä vähenee. Tämän seurauksena entistä pienempi joukko tiloja ja niiden yrittäjiä vastaa alueen peltojen viljelystä ja ruoan tuotannosta. Maatalouden osalta on syytä huomioida mm. seuraavia tekijöitä:

- Suomessa ja varsinkin Etelä-Savossa ovat maailman parhaat vesivarat ja runsaasti peltoalaa lannan ravinteiden hyödyntämiseen, joten voidaan jopa ajatella, että meillä olisi mahdollisuus kantaa nykyistä suurempi vastuu globaalista kotieläintuotannosta.
- Ruoan osuus suomalaisten kotitalouksien kasvihuonekaasupäästöistä on 16 prosenttia. Edelle menevät asuminen ja energiankulutus (39 %), liikkuminen (19 %) sekä palvelut ja tavarat (26 %).
- Nurmi monipuolistaa viljelykiertoja ja ylläpitää tärkeän luonnonvaramme maaperän laatua ja hiilensidontaa.
- Märehtijän pötsissä elävät mikrobit mahdollistavat ihmiselle, sioille ja siipikarjalle syötäväksi kelpaamattoman nurmen ja kuitupitoisten sivutuotteiden muuntamisen lihaksi ja maidoksi. Mikkelin seudun pellot ovat suurelta osin sellaisia, joilla nurmen sijaan jonkin muun kasvin viljely ei olisi mahdollista tai kannattavaa.
- Märehtijöiden pötsimikrobit tuottavat samalla metaania, jonka eläin poistaa pötsistä röyhtäilemällä. Metaanin hiili on peräisin biomassaan sitoutuneesta hiilestä eli se ei vapauta uutta fossiilista hiiltä ilmakehään.
- Kotieläintuotanto on tärkeä osa kiertotaloutta. Lanta ja nurmibiomassa tarjoavat vaihtoehtoja fossiilisten panosten käytölle bioenergian ja kierrätyslannoitteiden muodossa.

Luonnoksessa viitattu *hinkulaskenta* sisältää joitain puutteita ja epätarkkuuksia. Se mm. laskee varsin kaavamaisesti peltoalasta ja eläinten perusteella päästöjen määrän eikä ota huomioon tuotantomenetelmiä eikä -tapoja.

Luonnonvarakeskuksen julkaisussa <https://www.luke.fi/nurmen-hiilensidonta-on-tekniikkalaji/> käsitellään maatalouden sekä ilmasto- että vesikysymyksiä. Alla kursivilla otteita artikkelista.

"Nurmen viljely on ilmaston kannalta pääosin positiivinen asia. Pellon ilmastopäästöt voivat pienentyä 25–30 prosenttia hehtaaria kohti, jos orgaanisilla mailla, kuten turpeella siirrytään yksivuotisten kasvien viljelystä monivuotisen nurmen viljelyyn.

Voisiko nurmi toimia jopa hiilinieluna, sitoa lämpenemistä aiheuttavaa hiiltä pois ilmakehästä? Vastaus on kyllä, kivennäismaan nurmi voi olla hiilinielu. Euroopan tiedeakatemia on linjannut nurmiviljelyn tärkeäksi hiilensitomisen keinoksi."

"Nurmien hiilensidonta perustuu monivuotisuuteen. Juuristo kasvaa syysviljojakin laajemmalle ja ulottuu syvemmälle. Juuriin sitoutunut hiili jää mikrobien avulla rikastuttamaan maan multavuutta. Myös lehmän lannan mukana merkittävä määrä hiiltä palaa peltoon. Nautakarja-alueilla peltojen multavuus eli hiilipitoisuus onkin hyvä."

*"Myös tutkija **Saara Lind** painottaa nurmen potentiaalia muuttua hiilinieluksi. Jotta tämä potentiaali saataisiin mahdollisimman hyvin käyttöön, tarvitaan lisää tietoa siitä, mitä kasvihuonekaasuja ja kuinka paljon nurmilta pääsee ja missä olosuhteissa. Tiedon avulla tunnistetaan parhaat viljelytekniikat kullekin paikalle ja muuttuviin olosuhteisiin.*

Nurmet voivat nykytiedon mukaan toimia metaanin ja hiilidioksidin nieluina. Mittauksissa otetaan huomioon myös typpioksiduuli eli ilokaasu, jota vapautuu lannasta, mineraalilannoitteista ja orgaanisen aineksen hajoisesta.

Lind painottaa, että ilmastovaikutusten kannalta on tärkeää huomioida mittauksissa kaikki kaasut. Typpioksiduulin päästöpiikkejä on havaittu keväällä ja lannoitusten jälkeen. Saara Lind luottaa siihen, että karttuvalla tiedolla tulevaisuuden nurmi voidaan viljellä älykkäästi ja tutkimuksen perusteella ennustaa, millaisia ilmastovaikutuksia viljelijän erilaisilla ratkaisuilla on. Viljelijä voi seurata peltojen tilannetta reaaliaikaisesti ja säätää toimenpiteitä tiedon mukaan.”

Eteläsavolaisen maatalouden ja sen kautta maaseudunkin tulevaisuus kytkeytyy vahvasti nautaan, joka soveltuu luontaisesti alueellemme luonnonolosuhteista johtuen. Nautaan on kohtalonyhteys myös merkittävältä osin peltoviljelyllä, josta valtaosa tuottaa kotieläimille rehua pääosin nurmen muodossa. Pelloistamme vain pieni osa soveltuu suoraan ihmisille käyttökelpoisen ravinnon raaka-aineen tuottamiseen, mutta nautaa pystyy tähän ja samalla ylläpitää luonnon monimuotoisuutta.

Maataloudella on merkittävä rooli ilmaston kannalta, mutta vastatakseen vaatimuksiin tarvitsee se tutkittua tietoa ja sen pohjalta luotuja välineitä ja teknologiaa. Vain kannattava maatalous voi vastata ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin. Kaupunki ja kunnat voivat osaltaan olla tukemassa oman alueensa elintarviketuotantoa ottamalla myös maatilat mukaan elinkeinotoiminnan kehittämiseen ja sitä kautta varmistamaan lähellä tuotetun ilmastoystävällisen ruoan saatavuuden.

Maatalouden ilmastotyöstä löytyy lisätietoja mm. täältä: <https://www.mtk.fi/ilmastotiekartta>. MTK on tehnyt yhdessä eri tutkimuslaitosten kanssa myös vesiohjelman (<https://www.mtk.fi/vesiohjelma>), maaperäohjelman (<https://www.mtk.fi/maaperaohjelma>) sekä luonnon monimuotoisuusohjelman (<https://www.mtk.fi/~luonnon-monimuotoisuusohjelma>). Nämä kaikki kytkeytyvät toisiinsa, jolloin niistä voi olla hyötyä myös kaupungin muissa ympäristöön liittyvissä asioissa. MTK on myös laatinut ns. ympäristölupaukset <https://www.mtk.fi/ymparistotarinat>), joiden otsikot ovat:

1. Arvostamme maatamme
2. Huolehdimme maan tuottavuudesta ja puhtaudesta
3. Suojelemme vesiämme
4. Ratkaisemme energiakysymyksiä
5. Teemme ilmastotekoja
6. Turvaamme luonnon monimuotoisuutta

Ilmastokasvatus – ilmastopolku

Ilmastonmuutoksen ja siihen vaikuttamisen ymmärtäminen on tärkeä osa opetusta ja ylipäättään ihmisten tietoisuuden lisäämistä. Tällä hetkellä tähän liittyvä suurin ongelma on keskustelun raju äärevöityminen, minkä seurauksena monimutkaisiin ongelmiin tarjotaan usein hyvin yksinkertaisia ratkaisuja. Tällaisia ovat esimerkiksi ruokavalioon tai liikkumiseen liittyvät kysymykset.

Opetuksessa ja tietoisuuden lisäämisessä on ensisijaisen tärkeää, että ne toteutetaan täysin riippumattomasti ja ilman ideologisia, saati poliittisia painotuksia. Kuten lausunnossamme on edellä laajasti tuotu esille ei siirtyminen kasvispohjaiseen ruokavalioon tai keskittämällä ihmiset kaupunkeihin saavuteta automaattisesti ilmaston kannalta kestäviä tuloksia. Ihminen usein suhtautuu kielteisesti asioihin, jotka hänelle esitetään vaihtoehdottomina, kuten em. asioita usein mm. mediassa käsitellään. Maaseutumaisessa kaupungissa tai kunnassa ei voida elää kuten Helsingin keskustassa eivätkä ihmiset niissä todennäköisesti näin haluakaan elää.

Ilmastokasvatus on kannatettava asia, mutta se tulee toteuttaa tasapuolisesti ja riippumattomasti ilman arvotauksia. Muussa tapauksessa sillä tehdään enemmän haittaa kuin hyötyä Mikkelin seudun ja koko Etelä-Savon kaltaiselle alueelle, joka elää edelleen pitkälti metsistä ja pelloista sekä niistä tukevista toiminnoista. Ja siellä on sijaa myös kotieläimille ja niiden kestävästi tuottamille tuotteille, missä samalla pidetään huolta luonnon monimuotoisuudesta ja elävästä maaseudusta.

MTK-Etelä-Savon lausunto Vaikuta vesiin – Ehdotus Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksiksi vuosiksi 2022–2027

Luvussa (sivu 19) sen viimeisessä lauseessa todetaan, että Vuoksen vesienhoitoalueella käytetään yhteensä lähes viidennes arvioidusta muodostuvasta pohjavesimäärästä. Koska kyseessä on vain viidennes, lausetta voisi tältä osin tarkentaa myönteisemmäksi.

Maankäyttömuodot (sivu 30) olisi hyvä esittää maakunnittain. Antaisi siten paremman kuvan kuin pelkästään kokonaislukujen esittäminen Vuoksen alueesta. Alueet kuitenkin poikkeavat toisistaan monilta osin.

Ravinnekuormitus

Tekstissä olisi hyvä käyttää johdonmukaisesti joko termiä maatalous tai peltoviljely. Nyt käytetään molempia, vaikka mitä ilmeisimmin peltoviljely on se, josta arvioidaan ravinnekuormitusta syntyvän.

Lukuun on syytä myös lisätä kappale, jossa arvioidaan kuvien 14 ja 15 kuormitusten mittaluokkaa. Lukijalle, joka ei ole vesienhoidon asiantuntija tai muu ammattilainen ei kg//km²/v -luvut kerro muuta kuin niiden absoluuttisen arvon. Epäselväksi jää, onko esimerkiksi 11-20 kg//km²/v fosforia paljon vai vähän tai, mitä se on suhteessa muuhun Suomeen, kuten vahvoilla peltoviljelyalueilla Lounais- ja Länsi-Suomessa. Nyt kuvissa esitetyt määrät kertovat lähinnä alueen sisäisistä eroista.

Kiintoaine- ja humuskuormitus

Vesien tummumiseen liittyen arvellaan sen johtuvan huuhtoutumisen lisääntymisestä (sivu 36). Seuraavaksi kuitenkin viitataan tutkimustuloksiin. Tekstiä syytä tarkentaa onko kyseessä arvelu vai tutkimustulokset.

Edelleen todetaan, että eri maankäyttömuotojen osuutta kokonaiskiintoainekuormituksesta ei ole pystytty erottelemaan luotettavasti. Tämä on syytä ottaa huomioon toimenpiteitä määriteltäessä, jotta ne ovat oikeudenmukaisia ja järkeviä.

Vesiympäristölle haitalliset ja vaaralliset aineet

Kyseiseen kappaleeseen tulee lisätä tarkempi arvio kaivostoiminnan mahdollisesta laajenemisesta Vuoksen alueella. Kaivostoiminnasta on vain lyhyet maininnat sivuilla 37 ja 41. Myös arviot mm. mikromuoveista puuttuvat ja sekä lääke- että hormonijäämät jäävät vähälle huomiolle. Mikäli näistä ei ole olemassa tutkittua tietoa, voitaneen niistä esittää vastaavia arveluja kuin mm. vesien tummumisen syistä on esitetty.

Edelleen sivulla 38 on esitetty arvio MCPA:n tyypillisestä huuhtoumasta vesienhoitoalueella. Arvio näyttää perustuvan kasvien viljelyaloihin, joilla ainetta mahdollisesti käytetään. Kyseessä on näin ollen useamman arvion perusteella muodostettu arvio: arvio kasveista, arvio määrästä, arvio onko käytetty vai eikö ole käytetty sekä arvio huuhtoumasta. Näiden perusteella on varsin selvää, että esitetyn arvion virhemarginaali on erittäin suuri. Myöskään tyypilliselle määrälle ei ole esitetty perusteluja eikä ole kerrottu onko 44 kg vuodessa eli 0,46 g/ha/vuosi paljon vai vähän.

Pohjavesiin vaikuttavat toiminnot

Luvussa todetaan, että käytännössä kaikki toiminnot (taulukko 6) ovat riski pohjavedelle. Edelleen luvussa todetaan, että varsinaiset pohjaveden pilaantumistapaukset ovat olleet suhteellisen harvinaisia ja paikallisia (sivu 38). Jotta lukijalle muodostuu oikea kuva todellisista riskeistä, on luvussa syytä määritellä, mitä tarkoitetaan suhteellisen harvinaisella eli avata se esimerkiksi tilastolla todellisista tapahtumista (mikä ollut aiheuttajana, milloin tapahtunut ja, missä).

Taulukossa kuusi on esitetty maa- ja metsätalous samana potentiaalisena riskinaiheuttajana. Vesienhoitosuunnitelmassa peltoviljely (vai maatalous?) sekä metsätalous on muissa yhteyksissä esitetty omina päästölähteinä. Tätä samaa jaottelua on syytä jatkaa myös pohjavesien osalta, jotta se antaa oikean kuvan mahdollisista riskinaiheuttajista. Peltoviljely- ja metsätalous ovat varsinkin pinta-alassa mitattuna kaksi täysin eri mittakaavan toimialaa ja myös toiminta niissä on täysin eri luonteista mm. ajallisesti tarkasteltuna. Etelä-Savossa maatalousmaata on noin 70 000 hehtaaria, josta aktiivisessa viljelyssä reilut 60 000 hehtaaria, metsätalousmaata on noin 1,24 miljoonaa hehtaaria.

Yhdyskunnat ja haja-asutus

Jo aiemmissa suunnitelmissa on jätevedenpuhdistamojen päästöt sivuutettu vedoten siihen, että niiden purkupaikat sijaitsevat hyvissä "laimenemisolosuhteissa", jolloin vastaanottavissa vesistöissä ei ole "yleisesti havaittavissa merkittäviä vaikutuksia".

Samassa luvussa todetaan myös, että puhdistamojen typpikuormitus on kääntynyt lievään nousuun. Tämä yhdistettynä siihen, että mm. mikromuovien ja lääkejäämien päästöjä ei arvioida lainkaan herättää kysymyksen, miksi jätevedenpuhdistamojen merkitys jätetään näin vähälle huomiolle. Tässäkin kohtaa voidaan lisätä arvioita tilanteesta, mikäli tutkimus- tai seurantatietoa ei ole saatavilla. Tämä olisi tasapuolista suhteessa muihin toimialoihin, joista on esitetty paljon erilaisia arvioita.

Teollisuus ja yritystoiminta

Kaivostoiminnan osalta arviot riskeistä jäävät vähäisiksi. Kaivostoiminnasta tulee tehdä tarkempi arvio ja selvitys potentiaalisista riskeistä, mikäli kaivostoimintaa tulee Vuoksen vesistön alueelle. Kaivostoiminnan historia Suomessa on ikävä kyllä suurelta osin ympäristöongelmien historiaa.

Turvetuotanto

Turvetuotannon osalta vesienhoitosuunnitelmassa käsitellään vain sen mahdollisia ongelmia. Luvun ensimmäisessä kappaleessa kuitenkin todetaan, että vesienhoitoalueen suopinta-alasta on vain vajaat 1 % turvetuotannon piirissä.

Turpeen osalta on hyvä muistaa, että sen merkitys suomalaiselle maa-, puutarha- ja metsätaloudelle on äärimmäisen suuri. Mikäli Suomesta ei saada kasvu- ja kuiviketurvetta, tullaan sitä tuomaan Venäjältä ja muista entisistä Neuvostoliiton alueen maista sekä jopa Kanadasta. Myös elintarvikkeiden ja puun taimien tuonti kasvaa, mikäli Suomessa turpeen takia tuotanto vähenee. Tällä hetkellä turpeelle ei ole korvaavaa tuotetta saatavilla Suomesta eikä näköpiirissä ole, että sitä saataisiin pitkään aikaan.

Maatalous

Luonnoksessa käytetään välillä termiä maatalous, taulukoissa ja kuvioissa peltoviljely ja mm. pohjavesien kohdalla maa- ja metsätalous on yhdistetty. Näistä tulee valita selkeä linja, mistä puhutaan ja, mitä termeillä tarkoitetaan. Muussa tapauksessa arviot mahdollisista päästölähteistä sekä tarvittavista toimista eivät ole johdonmukaisesti esitettyjä.

Luku alkaa virheellisesti lauseella peltoviljelyn kuormituksesta. Kuten sivulla 35 todetaan, suurin fosforikuormitus (42 %) ja typpikuormitus (50 %) tulevat luonnonhuuhtoumasta. Typessä myös laskeuma (19 %) on peltoviljelyä (12 %) suurempi kuormittaja. Typessä lisäksi pistekuormitus on lähes samaa luokkaa peltoviljelyn kanssa ja huomioiden arvioiden epätarkkuus pistekuormitus voi olla jopa suurempi kuin peltoviljelyssä, koska mm. yhdyskuntien jätevesien seuranta ja häiriötilanteiden tiedot ovat varsin epätarkkoja. Teksti pitää korjata vastaamaan todellista tilannetta.

Luvun toisessa kappaleessa on Vuoksen alueen maatilojen määrä vuodelta 2017. Tilojen määrä on vähentynyt tuosta tilanteesta merkittävästi ja siitä on saatavilla jo vuoden 2020 tieto. Luku on korjattava ja olisi hyvä lisätä tilamäärän kehitys eri suunnitelmakausilla.

Kuten luvussa hyvin ja oikein todetaan, useat prosessit ovat hitaita ja siten vaikutukset näkyvät vasta hyvinkin pitkän ajan päästä. Tähän liittyy myös sivulla 35 oleva toteamus, jonka mukaan alueella on ollut ihmistoimintaa satojen vuosien ajan. On siten jopa epärealistista odottaa, että muutokset kaikissa tilanteissa ja kohteissa näkyisivät edes parinkaan suunnittelukauden aikana. Tätä tukee edelleen Ehdotuksessa Etelä-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmaksi luvussa 11.1 *Ravinne- ja kiintoainekuormitus* sivulla 64 oleva lause ”Tärkeintä on tietenkin ulkoisen kuormituksen vähentäminen, mutta järven elpyminen on huomattavasti hitaampaa kuin sen ylikuormittamisella aikaansaatu rehevöitymiskehitys”.

Kun otetaan näin huomioon satojen vuosien ihmistoiminnon vaikutukset vesistöihin ei niitä pystytä peltoviljelyn toimenpiteillä kokonaan poistamaan, jolloin myös toimenpiteiden on oltava realistisia tavoitteiden tavoin.

Peltoviljelyä arvioitaessa olisi syytä hyödyntää tietoa lohko-kohtaisista ravinnetaseista, jotka löytyvät viljavuustutkimuksista. Tämä antaisi puhtaita arvioita paremman pohjan toimenpiteitä arvioitaessa.

Pohjavesien osalta on jälleen yhdistetty maa- ja metsätalous. Nämä on oltava erillisinä, kuten muissakin luonnoksen luvuissa. Maatalousmaata on Vuoksen alueella ja varsinkin Etelä-Savossa vain murto-osa metsämaan alasta ja toimenpiteet sekä niiden ajallisuus poikkeavat täysin toisistaan. Näin ollen on vaikea löytää perusteita, miksi ne yhdistetään pohjavesiä arvioitaessa.

Pohjavesien osalta kiinnittävät huomiota myös sanamuodot ”voi olla” ja ”voi heikentää”. Mikäli käytettävissä ei ole kunnollista tietopohjaa jonkin tekijän osalta, on syytä harkita sen jättämistä kokonaan pois luonnoksesta.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset

Ilmastonmuutoksen osuus ravinnekuormituksesta voisi olla ainakin lyhyesti todettuna myös jo luvussa kolme Vesien tilaan vaikuttavat tekijät. Nostaisi sen merkitystä lukijalle jo aiemmin luonnoksessa.

Luvun viimeisessä kappaleessa (sivu 59) ilmastomuutoksen vaikutukset maatalouteen arvioidaan myönteiseksi. Kappaleeseen on syytä lisätä myös mahdolliset haitalliset vaikutukset uusien kasvitautien ja tuholaisien muodossa sekä roudan puuttumisesta aiheutuvat haitat maan rakenteeseen ja sitä kautta viljavuuteen. Nämä heikentävät tuottoa ja, mitä huonompi sato pellostä saadaan ja, mitä heikompi pellon rakenne on sitä suurempi riski myös ravinteiden päätyemisellä väärään paikkaan.

Pintavesien ekologinen tila

Luvussa todetaan, että pintavesien tilan tulkinta on lyhyellä aikavälillä hankalaa. Luvussa todetaan myös, ettei luokitusmuutosten osalta voida olla varmoja johtuvatko ne todellisista muutoksista vai kattavammasta seurantatiedosta.

Luvussa on nostettu esille hyviä esimerkkejä kohteista, joissa vesien tila on parantunut. Jostain syystä kuitenkin jokaisen kohdalla nostetaan esille pelko, ettei hyvä tila pysy. On varmaan totta, että riski tilan huononemiseksi on olemassa, mutta miksi on valittu näin epäilevä ja negatiivinen asenne? Löytyisikö vastaavalla tavalla kohteita, joissa ”riskinä” on hyvän tilan säilyminen tai peräti kohentuminen myös jatkossa?

Kaiken kaikkiaan koko suunnitelmaluonnoksen alkuun voisi nostaa esille näitä myönteisiä esimerkkejä, joissa vesien tila on parantunut. Niitä on kuitenkin selvästi enemmän kuin niitä, joissa se on heikentynyt.

Vedenkäytön ennusteet

Ensimmäisessä kappaleessa todetaan, että haja-asutusalueilla vesihuoltoverkkoon liittyminen on yleistä. Ainakin Etelä-Savon osalta tämä vaikuttaa hieman optimistiselta, koska käsityksemme mukaan uusia vesihuoltohankkeita ei haja-asutusalueilla ole viime vuosina toteutettu.

Toimenpiteiden toteuttamisen edistyminen

Luvussa on tarkasteltu toimenpiteiden toteutumista vuonna 2021. Maatalouden osalta esitetyn arvion mukaan on jääty jälkeen suunnitellusta. Tähän voi olla kaksi syytä: suunnitelma on arvioitu väärin tai toimenpiteitä on tehty liian vähän. Todennäköisesti syytä on molemmissa.

Miksi toimenpiteiden toteutuminen on jäänyt suunnitellusta? Keskeisin syy tähän on EU-ohjelmakauden 2014-2020 ympäristökorvausjärjestelmän epäonnistuminen. Pitkälti poliittisin perustein laajentunut ympäristökorvauksen kohdentamisalue leikkasi korvausta kymmenillä miljoonilla euroilla Vuoksen alueelta. Tämä on suurin yksittäinen syy tavoitteiden toteutumatta jäämiselle ja tämä on suurin yksittäinen korjattava asia uudelle ohjelmakaudelle, jossa myös alueen viranomaisten tulee olla aktiivisia toimijoita uuden ohjelmakauden osalta. Ilman kannustavaa ympäristökorvausjärjestelmää ei alueen maatalous pysty vastaamaan sille asetettaviin vaatimuksiin vesienhoidossa.

Toinen huomioitava seikka toteutumista arvioitaessa on tilamäärän kehitys. Vuodesta 2014 maatalojen määrä on pudonnut Vuoksen alueella noin 15 %. Tämä tarkoittaa, että osa pelloista on poistunut viljelystä, osa vaihtanut omistajaa, mutta todennäköisesti merkittävin osa siirtynyt vuokrapelloksi jatkaville tiloille. Maatalouden kannattavuuden ollessa heikolla tasolla yhdistettynä ympäristökorvauksen tason romahtamiseen, ei kaikkia vesienhoidon kannalta toivottuja toimenpiteitä ole välttämättä voitu tehdä. Vesiensuojelua, kuten ei muitakaan ympäristötekoja voida tehdä, jos pankkitili on punaisella.

Pintavedet

Luvussa sivulla 86 esitetään tonneja ja prosentteja, kuinka paljon fosfori- ja typpikuormitusta tulisi vähentää Vuoksen alueella. Edelleen todetaan, että vähennystarve vaihtelee suuresti alueittain ja vesimuodostumittain.

Tällaista mainintaa selventämään on perusteltua esittää jokin taulukko tms. ko. alueista ja muodostumista. Kokonaisluvut eivät anna riittävän tarkkaa kuvaa, missä tarve toimenpiteille erityisesti on.

Edelleen on ristiriitaista esittää em. lukuja vähennystarpeista, kun toisaalla todetaan, että vesien tila on monin kohdin parantunut ja luvussa 11 Ympäristöselostus todetaan, että suunnitelman toteuttamatta jättämiselläkään ei olisi juurikaan vesistöjen tilaan heikentävää vaikutusta ja mm. Etelä-Savossa vesistöt ovat valtaosin hyvässä ja erinomaisessa tilassa.

Tämän ristiriidan selventämiseksi on välttämätöntä esittää yksityiskohtaisemmat tiedot, missä vähennystarpeet todellisuudessa ovat ja, mitä ne käytännössä tarkoittavat.

Edelleen myös tähän kohtaan pätee *Ehdotuksessa Etelä-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmaksi* luvussa 11.1 *Ravinne- ja kiintoainekuormitus* sivulla 64 oleva lause ”Tärkeintä on tietenkin ulkoisen kuormituksen vähentäminen, mutta järven elpyminen on huomattavasti hitaampaa kuin sen ylikuormittamisella aikaansaatu rehevöitymiskehitys”. Kun otetaan näin huomioon satojen vuosien (sivu 35) ihmistoiminnan vaikutukset vesistöihin ei niitä pystytä maatalouden toimenpiteillä kokonaan poistamaan, jolloin myös toimenpiteiden on oltava realistisia tavoitteiden tavoin.

Pohjavedet

Sivulla 38 todetaan, että varsinaiset pohjaveden pilaantumistapaukset ovat olleet suhteellisen harvinaisia ja paikallisia. Kun pohjaveden suojeleminen ja muut toimenpiteet ovat vuosi vuodelta vähentäneet pohjaveden pilaantumisen riskiä, vaikuttaa luvussa esitetyt vaatimukset erilaisista rajoitustoimista ylimitoitetuilta. Lainsäädäntö suojaaa pohjavettä ja lupaprosessissa arvioidaan mahdolliset riskit, jolloin ”varmuuden vuoksi” annettavia rajoituksia ei tarvita. Erityisen ongelmalliseksi tilanne voi muodostua, jos kunta tai kaupunki asettaa esimerkiksi karjanlannan käytölle rajoitteita pohjavesialueille ilman tarkempaa tapauskohtaista harkintaa.

Toimenpiteiden lisätarve

Toimenpiteiden lisätarpeissa on esitetty Taulukko 14. Tähän pätee maatalouden osalta sama kuin luvussa 7.1, jonka kommentit myös tässä:

Luvussa on tarkasteltu toimenpiteiden toteutumista vuonna 2021. Maatalouden osalta esitetyn arvion mukaan on jääty jälkeensä suunnitellusta. Tähän voi olla kaksi syytä: suunnitelma on arvioitu väärin tai toimenpiteitä on tehty liian vähän. Todennäköisesti syytä on molemmissa.

Miksi toimenpiteiden toteutuminen on jäänyt suunnitellusta? Keskeisin syy tähän on EU-ohjelmakauden 2014-2020 ympäristökorvausjärjestelmän epäonnistuminen. Pitkästi poliittisin perustein laajentunut ympäristökorvauksen kohdentamisalue leikkasi korvausta kymmenillä miljoonilla euroilla Vuoksen alueelta. Tämä on suurin yksittäinen syy tavoitteiden toteutumatta jäämiselle ja tämä on suurin yksittäinen korjattava asia uudelle ohjelmakaudelle, jossa myös alueen viranomaisten tulee olla aktiivisia toimijoita uuden ohjelmakauden osalta. Ilman kannustavaa ympäristökorvausjärjestelmää ei alueen maatalous pysty vastaamaan sille asetettaviin vaatimuksiin vesienhoidossa.

Toinen huomioitava seikka toteutumista arvioitaessa on tilamäärän kehitys. Vuodesta 2014 maatalojen määrä on pudonnut Vuoksen alueella noin 15 %. Tämä tarkoittaa, että osa pelloista on poistunut viljelystä, osa vaihtanut omistajaa, mutta todennäköisesti merkittävin osa siirtynyt vuokratilaksi jatkaville tiloille. Maatalouden kannattavuuden ollessa heikolla tasolla yhdistettynä ympäristökorvauksen tason romahtamiseen, ei kaikkia vesienhoidon kannalta toivottuja toimenpiteitä ole välttämättä voitu tehdä. Vesien suojeleminen, kuten ei muitakaan ympäristötekoja voida tehdä, jos pankkitili on punaisella.

Myös tässä luvussa käytetään termiä maatalous, kun se kuormituskuviissa on peltoviljely. Korjattava johdonmukaiseksi. Mikäli puhutaan maataloudesta, sisältää se kotieläintuotannon, joihin voidaan laittaa vastaava teksti kuin teollisuuden osalta: ”Maatalouden kuormitusta pinta- ja pohjavesiin hallitaan ympäristölupamenetelyllä kotieläinyksikön ylittäessä lainsäädännön määrittämät kokoluokan rajat.” Muuten taulukko on epälooginen ja virheellinen.

Yhdyskuntien osalta on syytä kyseenalaistaa vihreällä ja plus -merkillä esitetty arvio. Jäteveden puhdistamoilta pääsee ilmeisen toistuvasti ylivuotoja ja juoksutuksia, joista raportointia on myös syytä kriittisesti tarkastella.

Kritiikkiä voidaan esittää myös toistuvaan perusteluun ”hyvistä laimenemisolosuhteista” niin yhdyskuntien jätevedenpuhdistamojen purkupuikien kuin kalankasvatuslaitosten osalta. Onko saatavilla jokin taulukko tai las-kentakaava, kuinka paljon erilaisia päästöjä voidaan aiheuttaa suhteessa Saimaan vesimäärään, jotta laime-nemisolosuhteet ovat riittävät? Voidaanko vastaavalla tavalla hyväksyä myös muiden toimintojen päästöt, mi-käli niille osoitetaan riittävät laimenemisolosuhteet?

Metsätalous

Luvussa sivulla 105 todetaan virheellisesti, että maakuntakaavoissa olisi sinivihervyöhykkeitä. Etelä-Savon maakuntakaavassa ei tällaisia ole eikä tiedossa ole, että sellaisia suunniteltaisiin. Mikäli tällaisia vyöhykkeitä on jossain käytössä, ei niitä ole mitään syytä eikä perusteetta laajentaa muille alueilla, vaan ne on poistettava myös jo olemassa olevista kaavoista tarpeettomina.

Kaavoitus sopii ohjaamaan toimintoja taajamissa ja siellä, missä ylipäättään on tarvetta ohjata rakentamista. Kaavoitus ei missään muissa tapauksissa ole eikä sen tule olla vesienhoitoa ohjaava väline. Kyseinen kappale tulee poistaa asiaan kuulumattomana.

Maankäyttö

Vesienhoitotyössä on selkeästi määritelty toimenpiteet, joilla vesien tilaan vaikutetaan. Maankäyttö -luku poik-keaa tästä selkeästä linjasta menemällä alueelle, joka ei vesienhoitotyöhön luontevasti kuulu. Maankäytön osalta nostetaan luvun 8.5 tavoin kaavoitus vesienhoidon välineeksi. Tätä voidaan pitää myös juridisesta nä-kökulmasta epäselvänä, miten kaavoituksella voitaisiin vaikuttaa vesiensuojeluun, jossa ei ole kyse maankäy-töstä samassa mielessä kuin kaavoituksen yhteydessä voidaan ajatella olevan.

Erityisen ongelmallinen on sivulla 122 oleva kirjaus, jossa kaavoituksen vaikutuksia halutaan laajentaa kaava-alueen ulkopuolelle. Esitetystä muodossa sivun 122 kaksi ensimmäistä kappaletta pyrkivät laajentamaan kaa-voitusvaltaa alueille, joille se ei kuulu eikä sille ole tarvetta.

Nyt esitetystä muodossa luku 8.13 olisi syytä poistaa kokonaan, koska motiivit sen sisällyttämiseen vesien-hoitosuunnitelmaan jäävät epäselviksi, ollaanko laajentamassa viranomaisen kaavoitusvaltaa vai ollaanko hakemassa parempaa vesien tilaa? Vähintään on poistettava väliotsikon *Vesienhoidon huomioiminen kaavoi-tuksessa ja rakentamisen ohjauksessa* alla olevasta ensimmäisestä kappaleesta sen viimeinen lause sekä toisesta kappaleesta kaksi viimeistä lausetta vesienhoitotyöhön kuulumattomina.

~~Vesienhoidollisesti kestävää suunnittelua tulee tavoitella kaikilla suunnittelutasoilla (maakuntakaava, yloiskaava, asemakaava, rakentamisen luvitus) ja lainsäädännöllä tulee varmistaa kaavoituksen mah-dollisuudet tähän.~~

~~Vaikutukset tulee arvioida koko vaikutusalueelta, joka voi käsittää laajoja alueita myös kaava-alueen ulkopuolella. Johtopäätökset tulee ottaa huomioon kaavaratkaisuissa niin aluevarausten osoittamisessa kuin kaavamääräyksissä.~~

Edelleen sekä viitaten myös lukuun 8.5 sivulla 123 olevat kaksi kappaletta tulee poistaa, alla.

~~Kaavoituksen ja luvituksen keinoin on tärkeää estää edelleen erinomaisessa ja hyvässä tilassa olevien vesien tilan heikkeneminen. Aina tieto tarvittavista vesienhoidollisista toimenpiteistä ei kuitenkaan vä-lity kaava- ja lupapäätöksiin riittävällä tavalla, ja tämä aiheuttaa riskin erinomaisessa ja hyvässä ole-vien vesien tilan heikkenemiseen. Nykyinen lainsäädäntö ei anna ELY-keskukselle maankäyttö- ja ra-kennuslain puitteissa mahdollisuutta puuttua jälkikäteen muihin kuin vaikutuksiltaan merkittäviin maa-kunnallisiin tai valtakunnallisiin asioihin. Vesienhoitoon liittyvän yloisen edun näkökulmasta voi olla tar-peen tarkastolla ELY-keskukselle maankäyttö- ja rakennuslaissa osoitettuja tehtäviä ja lisätä sen teh-täviin vesienhoidon tavoitteiden toteutumisen edistäminen sekä valvonta niiden välittymisestä kaavoi-hin ja luvitukseen. (toimija: YM)~~

~~Aiemmillä suunnittelukausilla tärkeäksi todottua ranta-alueiden kaavoituskäytäntöjen yhdenmukaista-mista (mm. kattavat vaikutusarviot vesiluontoon) ja ranta-alueiden tarkastolua laajemmassa mittakaa-vassa valuma-alueitasolla ei maankäyttö- ja rakennuslakiin tehtyjen muutoksien myötä pystytä enää edistämään, sillä yksittäisen maanomistajan roolia rantojen suunnittelussa on vahvistettu. Myös tältä osin maankäyttö- ja rakennuslain säädöksiä voi olla tarpeen tarkistaa. (toimija: YM)~~

Meillä on olemassa olevan lainsäädännön ja sitä kautta eri viranomaisille annettujen tehtävien kautta riittävät välineet olemassa vesiensuojelun hoitamiseksi. Ei ole syytä eikä tarvetta lisätä valtion viranomaisina toimivien ELY-keskusten valtaa tähän liittyen. Kaavoitus on väärä väline vesiensuojeluun ja sitä tulee käyttää vain silloin, kun on jokin erityinen tarve rakentamisen ohjaamiseen.

Kyseisissä kappaleissa esitettyjä asioita ei ole tietojemme mukaan myös käsitelty vesienhoitosuunnitelmien yhteistyöryhmissä eikä niillä siten ole yleistä hyväksyntää. Lisäksi ranta-alueista esitetty väite on virheellinen.

Yhteenveto toimenpiteistä ja niiden kustannuksista

Mistä maataloudelle esitetty 58,714 miljoonaa euroa vuodessa muodostuu? Luvussa 11 todetaan, ettei tätä voida pitää kohtuuttomana, jolloin lienee syytä olla tieto, mistä summa muodostuu ja, mistä se rahoitetaan?

Tiivistelmä ja johtopäätökset (Ympäristöselostus)

Luvussa 11 Ympäristöselostus (sivu 143) todetaan, että jättämällä vesienhoitosuunnitelma kokonaan toteuttamatta ei sillä olisi juurikaan vaikutusta vesien tilaan yksittäisiä kohteita lukuun ottamatta ja, että joissain kohteissa se voi jopa parantua.

Voidaanko maataloudelle sivulla 125 esitettyä noin 59 miljoonan euron vuotuista kustannusta pitää kohtuullisena? Varsinkaan, kun ei ole esitetty, mistä se muodostuu ja, miten se on tarkoitettu rahoittamaan.

Edelleen taulukossa 46 esitetään, että maataloudelle vaikutukset ovat varsin pieniä. Koko luonnoksen korostetuimman osan toistuvasti on kuitenkin vaatimukset maatalouden (vai peltoviljelyn?) arvioitujen päästöjen vähentämiseksi. Ja edelleen kuitenkin niiden vuotuisiksi kustannuksiksi arvioidaan lähes 59 miljoonaa euroa. Kuten edellä jo todettua, tämä luku tulee avata, mistä se muodostuu ja, miten se rahoitetaan.

LOPUKSI

Maatalouden vesiensuojeluteot uhkaavat jäädä ilmastonmuutoksen varjoon

Luonnonvarakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen Kiertovesi-tutkimuksessa, jossa kerättiin kaikki Suomessa 1990-luvulta lähtien mitattu tieto ravinteiden huuhtoutumisesta, havaittiin että nurmilta huuhtoutuvan fosforin määrä oli huomattavasti vähäisempää kuin aiemmin oli oletettu (<https://www.luke.fi/nurmen-hiilen-sidonta-on-tekniikkalaji/>).

Kiitos parantuneesta tilanteesta kuuluu Luonnonvarakeskuksen johtava tutkija Perttu Virkajärven mukaan viljelijöille, jotka ovat investoineet lannan levitysmenetelmiin ja muuhun entistä parempaan tekniikkaan, sekä hallinnolle tiukentuneista määräyksistä.

”Olisikin oikeudenmukaista, että myös viljelijä saisi investoinneistaan positiivista huomiota”, Virkajärvi tuumii. Reittivedet ja Itämeri ovat kuitenkin niin ravinteilla kuormittuneita, että hyvä kehitys ei näy. Vertailua tilanteeseen, jossa viljelytekniikkaa ja vesiensuojelutoimia ei olisi tehty, ei ole mallinnettu.

”Nyt näemmekin sen, miten ilmastonmuutos vaikuttaa vesistöihin. Vaikka valumia on saatu leikattua, kesäkuivuudet ja pitkin vuotta tulevat rankkasateet voimistavat huuhtoumapiikkejä. Juoksemme kilpaa ilmiön kanssa, joka vie kehitystä huonompaan suuntaan”, Luken erikoistutkija Kirsi Järvenranta toteaa.

Tämä edellä oleva Luonnonvarakeskuksen tuottama tieto on syytä ottaa huomioon maatalouden toimenpiteitä määriteltäessä. On hyödynnettävä olemassa ja tulossa oleva tutkimustieto ja pohjattava toimet niihin. Oletuksilla ja arvioilla saatetaan tehdä päätöksiä, jotka eivät hyödytä vesien tilaa, mutta vaikeuttavat elinkeinotoimintaa ja pahimmillaan hidastavat tehokkaimpien vesiensuojelutoimenpiteiden käyttöönottoa.

Kartat ja taulukot vastaamaan uutta maakuntajakoa

Yleisenä huomiona karttojen osalta, että ne eivät vastaa nykyistä 1.1.2021 voimaan tullut maakuntajakoa ja sitä kautta ELY-keskusten rajoja. Näiltä osin karttoja on syytä muuttaa kuin myös mahdollisia muita tilastoja, jotta vastaavat uuden suunnittelukauden aluejakoa. Vastaavalla tavoin joissain kohti suunnitelmaa on alueita kirjattu ELY-keskusten alueille, jotka eivät vastaa uutta maakuntajakoa.

Liikaa arvioita

Luonnos sisältää erittäin runsaasti arvioita ja epäilyjä. Arviot usein myös perustuvat muihin arvioihin, joista ko. arviot on johdettu. Näin epätarkka teksti herättää kysymyksen, miten hyvin voidaan arvioida oikeanlaisten toimenpiteiden määrittelyä, jotta niillä voitaisiin arvioida olevan merkitystä vesienhoidon kannalta ja, että ne kohdentuvat oikein ja oikeudenmukaisesti?

Tämä epätarkkuus on todettu myös luonnoksen luvussa 11.11, jossa on käytetty termejä *puutteellinen, arvio, vähäinen, karkea, puutteita, tulisi kehittää, arvioinnissa, epävarmuutta, vaikeuttaa arvioimista, karkealla tasolla, asiantuntija-arvio ja edelleen puutteita*.

Tämä vahvistaa sitä käsitystä, että toimenpiteiden määrittämisessä tulee pitäytyä olemassa olevien välineiden hyödyntämisessä ja lainsäädännön puitteissa ennen kuin ehdotetaan, saati otetaan käyttöön uusia välineitä. Jos johonkin on tarve, niin luotettavien seurantamenetelmien kehittämiseen, ei esimerkiksi kaavoituksen käyttämiseen vesiensuojeluun, jonka todellista tarvetta ei nykytiedoilla edes pystytä varmuudella todentamaan.

Seurantamenetelmien tarve on tuotu erittäin hyvin *Ehdotuksessa Etelä-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmaksi vuosille 2022 – 2027* sivulla 122 seuraavasti: *Toimenpiteiden kustannustehokkuuteen tulee kiinnittää jatkossa enemmän huomiota. Vesienhoidon toimenpiteiden vaikuttavuudesta ei saada riittävää kuvaa ilman kattavaa vesien tilan seuranta. Pahimmassa tapauksessa toimenpiteitä ja rahoitusta suunnataan väärin luotettavan seurantatiedon puuttuessa. Luotettavan seurantatiedon varmistamiseksi seurantoihin käytettävää rahoitusta ei tule vähentää nykyisestä.*

Tämä toimenpideohjelman kirjaus on koko vesienhoitotyön tärkein ja keskeisin asia, joka tulee olla kaikille toimijoille tavoitteena ratkaista.

MTK-Etelä-Savon lausunto Vesien tila hyväksi yhdessä – Ehdotus Etelä-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmaksi vuosille 2022–2027

Järvi-Suomen maaseudun ympäristö- ja ilmasto-ohjelma

Luvussa tuodaan hyvin esille Järvi-Suomen ohjelman tavoitteet. Tämän hetken tiedon mukaan ohjelmaa ei kuitenkaan olla huomioimassa uuden ohjelmakauden CAP-suunnitelmassa eikä sitä kautta ympäristökorvausjärjestelmässä. MTK:n alueelliset toimijat pyrkivät vaikuttamaan siten, että ohjelman keinot saataisiin suunnitelmien mukaan. Olisi hyvä, mikäli myös alueen viranomaiset edistäisivät asiaa.

Pohjavesien seuranta, riskiarviointi ja tilan luokittelu

Vastaavalla tavoin kuin vesienhoitosuunnitelman luonnoksessa myös toimenpideohjelmassa maa- ja metsätalous on monin paikoin niputettu yhteen. Ne olisi hyvä jakaa muun ohjelman ja suunnitelman tavoin erikseen maatalouteen (vai peltoviljely?) ja metsätalouteen, koska myös toimenpiteet ovat erillisiä.

Ravinne- ja kiintoainekuormitus

Lukuun olisi syytä lisätä kappale, jossa arvioidaan kuormitusten mittaluokkaa. Lukijalle, joka ei ole vesienhoidon asiantuntija tai muu ammattilainen ei kg/v -luvut kerro muuta kuin niiden absoluuttisen arvon. Epäselväksi jää, onko esimerkiksi 11-20 kg//km²/v fosforia paljon vai vähän tai, mitä se on suhteessa muuhun Suomeen, kuten vahvoilla peltoviljelyalueilla Lounais- ja Länsi-Suomessa. Nyt kuvissa esitetyt määrät kertovat lähinnä alueen sisäisistä eroista. Tällaisia tarkennuksia on esitetty mm. Etelä-Savossa tehdyissä kalastuksenhoitoalueittaisissa vesienhoitosuunnitelmissa.

Sivulla 63 todetaan, että teollisuuden vesistökuormitus on pienempi verrattuna aiempiin vuosikymmeniin. Sivulla 62 olevista kuvista 19 ja 20 on kuitenkin nähtävissä kuormituksen kasvu, fosforilla jopa voimakkaana, tyypellä lievempänä. Tekstin ja kuvien tulee vastata toisiaan.

Taaja-asutus ja hulevedet

Luvun alussa todetaan, että *"Intensiivisellä maankäytöllä on muutettu tai kokonaan hävitetty vedestä riippuvaisia ja vesitasapainoa ylläpitäviä elinympäristöjä"*. Tekstistä ei kuitenkaan käy ilmi, missä tällaista intensiivistä maankäyttöä Etelä-Savossa on tapahtunut. Tämä olisi hyvä selvittää tarkemmalla tiedolla.

Pintavesien tilan seuranta

Sivulla 77 kerrotaan, että maa- ja metsätalouden vaikutuksia seurataan kuudella kohteella. Voisiko nämä mainita toimenpideohjelmassa sisältäen myös tiedon, kumpaa niissä seurataan vai molempia?

Väliotsikon *Vesienhoidon toimenpiteiden ja ilmaston vaikutusten seuranta* alla on koko vesienhoidon kannalta ehkä tärkeimmät kappaleet. Nämä olisi hyvä nostaa sekä vesienhoitosuunnitelmissa että toimenpideohjelmassa selvästi esille niiden keskeisen merkityksen takia.

Ravinnekuormituksen vähentämistarve

Löytyisikö taulukkoa täydentämään tarkempia lukuja esimerkiksi pelto- ja metsäaloista ja, mitä vähentämistavoitteet tarkoittavat pinta-alaan suhteutettuna? Tällä tavoin olisi helpompi arvioida vähentämistarvetta suhteessa esimerkiksi maatalouden lannoitukseen käytännössä.

Edistyminen toimenpiteiden toteutuksessa

Luvussa viitataan ohjauskeinojen riittämättömyyteen toteutuksen jäämisessä jälkeen tavoitteista. Esille nostetaan myös rahoituksen ja resurssien riittämättömyys, mikä on selvästi suurempi tekijä kuin ohjauskeinojen puute. Kuten sivulla 103 on hyvin tuotu esille, suurin tekijä maatalouden toimenpiteiden toteuttamisessa on ympäristökorvausjärjestelmä ja sen suuret puutteet kuluvalle ohjelmakaudella. Mikäli sitä ei korjata uudelle ohjelmakaudelle eli ei saada lisää taloudellisia resursseja ja siihen liittyen kannustavia toimenpiteitä ei tavoitteita saavuteta. Tätä ei pystytä paikkaamaan pakolla, joihin mitä ilmeisimmin em. ohjauskeinoilla viitataan. Tästä on lausuttu myös Vuoksen vesienhoitosuunnitelman lausunnossamme tarkemmin.

Toinen huomioitava seikka toteutumista arvioitaessa on tilamäärän kehitys. Vuodesta 2014 maatilojen määrä on pudonnut koko Vuoksen alueella noin 15 %. Tämä tarkoittaa, että osa pelloista on poistunut viljelystä, osa vaihtanut omistajaa, mutta todennäköisesti merkittävin osa siirtynyt vuokrapelloksi jatkaville tiloille. Maatalouden kannattavuuden ollessa heikolla tasolla yhdistettynä ympäristökorvauksen tason romahtamiseen, ei kaikkia vesienhoidon kannalta toivottuja toimenpiteitä ole välttämättä voitu tehdä. Vesiensuojelua, kuten ei muitakaan ympäristötekoja voida tehdä, jos pankkitili on punaisella.

Maatalous

Edelliseen kohtaan viitataan tässä luvussa sivulla 103 on keskeinen ongelmakohta maatalouden vesiensuojelutyöhön liittyen. Nykyinen ympäristökorvausjärjestelmä on epäonnistunut ja se pitää korjata uudelle ohjelmakaudelle. Muuten viljelijöillä ei ole riittäviä välineitä vastata vesiensuojeluun esitettyihin vaatimuksiin. Tämä olisi syytä nostaa toimenpideohjelman alussa selvästi esille sekä viestiä myös viranomaisten kautta valtion suuntaan, jotta saamme myös Etelä-Savoon sekä välineitä että niiden käyttöön rahaa.

Taulukossa 38 sivulla 105 esitetty arvio tilakohtaisen biokaasulaitoksen kustannuksista vaikuttaa varsin optimistiselta (2-300 000 €, tarkoittanee 200 – 300 000 €). Kustannus on hyvä tarkistaa.

Vastuu toimeenpanosta

Tämä luvun viimeisessä kappaleessa on myös yksi toimenpideohjelman tärkeimmistä huomioista liittyen kustannustehokkuuteen, vaikuttavuuteen ja niiden edellyttämään seurantaan. Tähän on löydettävä nopeasti ratkaisu, koska pelkillä vaatimuksilla ja ohjauksella ei vesien tila parane, vaan se vaatii systemaattista toimintaa, jossa toimenpiteissä on otettu huomioon em. tekijät. Tilanne ei myöskään ratkea siirtämällä vastuuta ilman välineitä toimijoille ja kansalaisille.

Kartat ja taulukot vastaamaan uutta maakuntajakoa

Yleisenä huomiona karttojen osalta, että ne eivät vastaa nykyistä 1.1.2021 voimaan tullut maakuntajakoa ja sitä kautta ELY-keskusten rajoja. Näiltä osin karttoja on syytä muuttaa kuin myös mahdollisia muita tilastoja, jotta vastaavat uuden suunnittelukauden aluejakoa.

KOTIMAINEN PÄÄTÖKSENTEKO JA EDUNVALVONTA

Kotimainen päätöksenteko ja edunvalvonta –luvussa on poimintoja vuoden 2021 aikana esillä olleista kansallisista kysymyksistä, joihin liitto on ollut vaikuttamassa.

MTK-Etelä-Savon lausunto valtion väyläverkon investointiohjelmasta vuosille 2022-2029

Etelä-Savon maakunnan strategisiksi kärjiksi on valittu metsä, vesi ja ruoka (<https://www.esavo.fi/maakunta-strategia>). Kaikki nämä liittyvät vahvasti luontoon ja sitä kautta luonnonvara-alan elinkeinoilla ja niiden tuottamalla raaka-aineilla, jalosteilla ja palveluilla on suuri merkitys maakunnan elinvoimalle ja sen mahdollisuuksille kasvaa. Luonnonvara-alan elinkeinoin voi tässä yhteydessä laskea myös matkailu- ja ravitsemustoimialan, joka perustuu Etelä-Savossa merkittävältä osin haja-asutusalueiden tuottamiin palveluihin.

MTK-Etelä-Savo tuo esille seuraavia huomioita liittyen Väyläviraston esitykseen valtion väyläverkon investointiohjelmaan vuosille 2022-2029.

Valmisteluperiaatteet

Investointiohjelma kokonaisuudessaan vaikuttaa epätasapainoiselta koko maan tarpeiden näkökulmasta. Valmistelu on keskittynyt joidenkin suurien kaupunkien ympärille ja niiden välillä olevan väyläverkon kehittämiseen. Vaikutusarvioissa on keskitytty vain sovittujen hankkeiden arviointiin eikä arviointi sitä, mikä vaikutus ohjelmalla on alueille, joille hankkeita ei kohdenneta.

Valmistelusta puuttuu kokonaisvaltainen näkemys ja sen myötä toimenpiteet, joilla huolehditaan koko maan väyläverkon tarpeista ja merkityksestä elinvoiman lisäämiseen.

Investointiohjelman tavoitteet ja perustelut

Liikenne 12 -tavoite: *Liikennejärjestelmä takaa koko Suomen saavutettavuuden ja vastaa elinkeinojen, työskäynnin ja asumisen tarpeisiin.* Liikenne 12 suunnitelman sosiaalisessa kestävyudessa todetaan, että ”*liikennejärjestelmällä on oltava kyky varmistaa liikkumisen edellytykset mahdollisimman samanarvoisesti riippumatta yksilöiden sosioekonomisesta taustasta, fyysisistä ominaisuuksista tai asuinpaikasta*”. Mitkään näistä eivät toteudu käytännössä millään tavoin investointiohjelmassa ja sen arviointi on jätetty kokonaan tekemättä.

Alueiden erilaisuutta ja sitä kautta eri toimenpiteiden vaikuttavuutta ja merkitystä ei valmistelussa ole arvioitu eikä otettu huomioon. Mikäli ainoa kriteeri investointien kohdentamiseen on liikennemäärät, johtaa jokainen investointikausi tätä ruokkivaan kierteeseen: investoinneilla luodaan uusia investointitarpeita samoihin kohteisiin pieneen joukkoon suuria kaupunkeja. Kaikki tämä raha on pois muun Suomen väyläverkon kehittämisestä ja lisää siten eriarvoisuutta kiihtyvällä tahdilla.

Liikenneverkon strateginen tilannekuva on puutteellinen, koska se ei sisällä ajantasaista tietoa koko valtion ylläpitämän väyläverkon tilasta. Suunnitelman keskiössä on suurten kaupunkien saavutettavuus sekä yhdyskuntarakenteen eheyttäminen. Molemmat ovat tavoitteita, jotka heikentävät maaseutumaisten maakuntien, kuten Etelä-Savon asemaa suhteessa näihin nk. kasvukeskusmaakuntiin.

Saavutettavuudessa on keskitytty vain määränpään ja jätetty kokonaan arvioimatta lähtöpää. Jokainen liikennesuorite lähtee jostakin, oli kyse sitten ihmisistä, raaka-aineista, jalosteista tai palveluista. Etelä-Savon maakunnasta lähtee merkittäviä määriä luonnon tarjoamia raaka-aineita (maa- ja metsätalous sekä matkailupalvelut), mikä edellyttää toimivaa alemman asteista tieverkkoa. Nykyisellään valtion vastuulle kuuluva alemman asteinen tieverkko on jätetty käytännössä heitteille, mikä vaarantaa sekä alueen elinvoiman että em. raaka-aineista riippuvaisten toimialojen toimintakyvyn. Pelkkä panostus ruuhkien purkamiseen suurten kaupunkien ympärillä ja yksittäisten vientisatamien toimintakyvyn edistämiseen ovat sekä epätasa-arvoista että lyhytnäköistä liikennepolitiikkaa.

Väyläverkon investointeja arvioitaessa on arvioiden perustuttava eri osissa maata eri kriteereihin, koska toimenpiteiden tarpeet ja vaikutukset ovat erilaisia. Ruuhkien purkamiseen osoitettavat rahat Helsingissä, Tampereella tai Turussa ovat vaikuttamista seurauksiin unohtamalla niiden syyt. Se, että Etelä-Savossa ei ole ruuhkia kuin kesäaikana vapaa-ajan asukkaiden seurauksena ei ole peruste olla kohdentamatta investointeja

tänne. Viitostien remontti oli hyvä alku, nyt tarvitaan toimenpiteitä alemman asteiselle tieverkolle. Ihmisten ja tavaroiden tulee liikkua muuallakin kuin vauhdilla läpi maakunnan.

Suurten kaupunkien ja elinkeinoelämän tulee ottaa suurempaa roolia paikallisissa liikennehankkeissa. Niillä on merkittävästi paremmat edellytykset kantaa vastuuta kuin alueiden, joissa kärsitään muuttotappiosta ja väestön nopeasta ikääntymisestä. Nykyisessä muodossa investointiohjelma kiihdyttää tätä eriarvoistumiskehitystä.

Eryteisesti suurten kaupunkien on kannettava taloudellista vastuuta lähi- ja kevyestä liikenteestä. Sen rahoittaminen valtion kautta on aina pois muualta Suomesta.

Kuvassa kaksi (2) sivulla 21 olevan vaikutusarviointikehikon vaikutukset on ohjelmassa osin sivuutettu. Ohjelma ei paranna alueiden välistä eikä sisäistä saavutettavuutta muualla kuin suurten kaupunkien osalta. Ohjelma ei vahvista tasapuolisesti alueiden kehitysedellytyksiä em. syistä. Ohjelma ei paranna matkojen palvelutasoa muualla kuin suurten kaupunkien ympärillä ja välillä. Kaiken kaikkiaan ohjelma vahvistaa väestön, palvelujen ja työpaikkojen keskittämistä ja sitä kautta heikentää koko maan elinvoimaisuutta. Ohjelma myös heikentää entisestään tieliikenteen turvallisuutta, kun siinä ei ole lainkaan osoitettu toimenpiteitä alemman asteisen tieverkon kehittämiseen eikä edes nykyisen heikon kunnon ylläpitämiseen.

Edelleen ohjelmassa vähätellään (sivu 32) ”*tieverkon eri puolille maata*” kohdistuvien hankkeiden aluekehitysvaikutuksia. Tätä ei perustella millään tavoin ja sillä ilmeisesti pyritäänkin vain perustelemaan ohjelman keskittävää liikennepoliittikkaa: ruokitaan ihmisten ja toimintojen keskittymistä – lisätään ruuhkia ja palvelutarpeita – annetaan lisää verovaroja investointeihin – keskitetään lisää ihmisiä ja toimintoja – lisää ruuhkia ja palvelutarpeita – lisää veronmaksajien rahoja kasvukeskuksiin. Tämä vahvistetaan sivulla 33 ”*Eryteisesti Helsingin ja Tampereen seutujen hankkeet tukevat talouskasvun edellytyksiä vahvistamalla niiden työmarkkina-alueita*” ja sivulla 34 ”*Investointiohjelman ratakankkeet luovat edellytyksiä kehittää rataverkon varaan rakentuvaa yhdyskuntarakennetta ennen kaikkea Helsingin ja Tampereen työssäkäyntialueilla*”.

Valtion väyläverkon investointiohjelma 2022-2029 tekee näin selkeitä poliittisia valintoja, mikä osa maata on tärkeää ja, mikä ei. Tämä tuodaan esille myös tavoitteena muokata Suomen aluerakennetta eli keskittää toiminnot suuriin kaupunkeihin heikentämällä muun maan liikenneverkkoa. Tätä vahvistaa se, että ihmisten keskittyessä keskittää se myös verotuloja, mutta verotuloja saavat kaupungit eivät kuitenkaan osallistu kasvaviin liikenneverkon investointikustannuksiin. Nämä kasvavat kustannukset jäävät valtion kannettaviksi ja heikentävät kasvukeskusten ulkopuolisten alueiden kehittymisedellytyksiä. Voidaan sanoa, että raha menee rahan luo.

Luonnos investointiohjelmaksi näyttäytyy Etelä-Savon näkökulmasta osana laajempaa keskittämispoliittikkaa, jossa unohdetaan, että valtaosa mm. viennistä elää kaukana suurista kaupungeista ja satamista lähtevistä raaka-ainevirroista.

Ohjelman sivulla 109 todetaan sivulauseessa, että vaikuttavuuden riskejä voi syntyä, mikäli liikenneverkon ”*parannettua palvelutasoa ei pystytä hyödyntämään täysimääräisesti verkon muiden osin puutteiden vuoksi*”. Tämä riskiarviointi puuttuu ohjelmasta ja ongelmaa vähätellään myös samalla sivulla heti seuraavassa lauseessa, joka kuuluu ”*Riskejä pienentää kuitenkin hankkeiden kohdistuminen pääväyläverkolle, jossa liikennekysyntä muodostuu monipuolisesti erilaisista toimialoista ja henkilöliikenteestä, jolloin yhden toimialan merkittävätkin muutokset eivät vaikuta kovin merkittävästi yksittäisen hankkeen kannattavuuteen ja vaikuttavuuteen*”. Tämä ja kaikki edellä lausunnossamme esille tuotu osoittaa sen, että investointiohjelman laadinnassa ei hahmoteta kokonaisuuksia ja tehtävien investointipäätösten vaikutuksia lainkaan. Kyse vaikuttaa myös olevan tietoisesta valinnasta.

Ohjelman suurin puute on, että tekemättä jätettävien investointien arviointia ei tehdä. Voisi verrata, että valtion väyläverkon investointiohjelman suunnittelijoiden suunnitteleamalla ihmisellä olisi vain pelkkä torso ja pää, mutta ei raajoja eikä korvia.

Tutkimus- ja kehittämistoimet

MTK-Etelä-Savo ja MTK-Pohjois-Karjala teettivät syksyllä 2020 ja talvella 2021 jäsenistölleen kyselyn liittyen valtion alemman asteisen tieverkon kuntoon. Vastauksia saatiin lähes 1 000 ja niiden yhteenvetona voidaan todeta, että valtion alemman asteisen tieverkon kuntoon ja kunnossapitoon ollaan tyytymättömiä.

Kyselyjen pohjalta tieasioista alueellamme vastaava ELY-keskus kutsui koolle palaverin, jossa oli mukana em. MTK-liittojen ja keskusliiton edustus sekä tienpidosta vastaavien urakoitsijoiden edustus. Viranomaisia edustivat ELY-keskusten ja Väyläviraston virkamiehet. Palaverissa käytiin kattavasti läpi tekemämme kyselyn tulokset sekä viranomaisten ja urakoitsijoiden katsaukset tilanteesta. Kaikilla oli varsin yhtenäinen näkemys tilanteesta ja sen parantamistarpeista.

Yksittäisenä asiana esille nousi, että tienpidon tutkimus- ja kehittämistoiminta vaikuttaa olevan varsin huonosti resursoitua ja suunnittelematonta. Väylävirasto tekee jossain määrin t&k -toimintaa, johon syötteitä tulee urakoitsijoilta ja aliurakoitsijoilta. Kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä toimintaa ei kuitenkaan vaikuta olevan.

Ilmastonmuutos muuttaa ja on jo muuttanut talvia entistä lyhyemmiksi, mikä heijastuu erityisesti alemman aseisen tieverkon kuntoon sen heikkenemisenä. Talvien lyheneminen vaikuttaa myös aliurakoitsijoiden ansaintamahdollisuuksiin, mikä vähentää kiinnostusta urakointia kohtaan. Ala kärsii myös ammattitaitoisen työvoiman pulasta. Jotta biotalouden raaka-aineet saadaan myös tulevaisuudessa liikkeelle maaseudulta, tulee tienpöytäkonseptin pulasta. Tämä edellyttää myös uusia välineitä, mikä edellyttää systemaattista tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

MTK-Etelä-Savon lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Maanomistajat ovat odottaneet ja heidän edustajansa vaatineet lunastuslain uudistamista jo pitkään, usean vuosikymmenen ajan. Suurin syy tähän on se, ettei maanomistaja saa käytännössä missään tilanteissa kunnollista korvausta lunastuslain piiriin kuuluvista maankäytön rajoituksista tai maansa totaalista menetyksistä. Nyt on korkea aika tuoda laki ajan tasalle.

Vaikka yhteiskunnan perusrakenteet ovat suurelta osin Suomessa jo olemassa, luo muuttuvat olosuhteet aina uusia vaatimuksia yksityisen maanomistuksen rajoittamiselle ja maaomaisuuden haltuunotolle. Tämän vuoksi on täysin välttämätöntä, että maanomistajien asemaa em. tilanteissa parannetaan.

Erityisen tärkeää maanomistajan aseman parantaminen on tilanteissa, joissa yksityisen maaomaisuuden lunastusta käytetään puhtaasti ansaintatarkoituksessa kuntien, kaupunkien yms. ns. yhteiskunnallisten toimijoiden taholta. Tähän kuuluu myös mm. voimalinjayhtiö Fingrid sekä muut energia-alan toimijat.

Lunastuslain uudistuksessa esitetty korotus lunastuskorvaukselle on täysin riittämätön. Kun jo lähtötaso on käytännössä mitätön, ei 15 prosentin korotuksella ole kuin symbolinen merkitys. Korotuksen tulee olla vähintään 25 % ja, jotta sillä olisi todellista merkitystä korotuksen tulee olla 100 %.

Lunastustoimitusten suurimpia kärsijöitä ovat mm. tuulivoimahankkeita varten rakennettavien uusien voimalinjojen alle maitaan menettävät maanomistajat. Julkisuudessa keskustellaan paljon itse tuulivoimapuistoista, mutta käytännössä merkittävästi suurempi haitta aiheutuu linjoista, joilla sähkö siirretään puistoista käyttäjille.

Nämä linjakorvaukset ovat täysin riittämättömiä, joten lakia tulee muuttaa siten, että maanomistajalle maksetaan korvauksia vuokrana vuosittain tai jollain muulla määrävälillä. Tämä on myös tasapuolisuuskysymys, koska tuulivoimalan maasta maanomistaja saa vuokraa, mutta linjan alle jäävästä maasta maanomistaja saa vain merkityksettömän kertakorvauksen, vaikka haitta on ikuinen.

Hyvä uudistus on asunto- ja elinkeinotakuun lisääminen lunastustoimituksiin. Tässä tulee ottaa huomioon kaikki aiheutuvat kustannukset, jotta takuu toteutuu oikein ja oikeilla perusteilla.

Arvonleikkaussäännöksestä tulee luopua, koska se ei ole maanomistajan edun mukainen eikä siten oikeudenmukainen säännös.

Koko lunastuslain uudistamisen keskeinen tavoite tulee olla, että yksityisen maaomistuksen hyödyntäminen puhtaasti ansaintatarkoituksessa ilman kunnollista korvausta maanomistajalle tulee loppua. Muussa tapauksessa lunastuslaki ei ole oikeudenmukainen eikä saa maata omistavien kansalaisten hyväksyntää.

MTK-Etelä-Savon lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislainsiksi

Huomioita alueidenkäytön kokonaisuudesta

Alueidenkäytössä on aina kyse maanomistajan asemasta. Merkittävä osa alueidenkäytön kohteena olevasta maasta on yksityisessä omistuksessa, jolloin alueidenkäyttöä suunniteltaessa maanomistajan toimia joko rajoitetaan tai hänelle luodaan oikeuksia. Kyse on siten mitä suurimmassa määrin omaisuuden suojasta.

Edelliseen liittyen esitys uudeksi lainsäädännöksi on kokonaisuudessaan sekava, maanomistajan asemaa heikentävä ja suhde muuhun lainsäädäntöön epämääräinen ja epälooginen. Päälimmäiseksi jää kuva, että uudella lailla on suurempana tarkoituksena toimia ympäristöpolitiikan välineenä kuin ohjata maankäyttöä. Kaava on kuitenkin juridinen väline, jonka täytyy olla selkeä, oikeudenmukainen ja oikeassa suhteessa muuhun lainsäädäntöön. Nyt laki näyttää enempää poliittisena kuin juridisena asiakirjana ja poliittiset julistukset kuuluvat puoluepolitiikkaan, eivät kansalaisiin vaikuttavaan lainsäädäntöön. Valtion tekemät toimet eivät saa kansalaisten hyväksyntää, mikäli niillä toteutetaan poliittisia intohimoja.

Esimerkkejä luonnoksen politisoimisesta ovat mm. esitykset viherrakenteista, ekologisista yhteyksistä ja metsien käsittelystä, jotka eivät kuulu tämän lain piiriin. Tähän voidaan laskea myös se, mikäli maanomistajan tiedonsaantivelvollisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia rajataan joko tietoisesti tai jättämällä velvollisuudet niiden kertomisesta vähäisiksi. Kyse on silloin vallankäytöstä viranomaisen ja käytännössä ympäristöministerin edustaman puolueen taholta, jolla halutaan heikentää maanomistajan asemaa. Sama liittyy luonnoksessa oleviin esityksiin valitusoikeuden laajentamisesta, mikä on perusteetonta ja maanomistajan asemaa heikentävä.

Myös luonnonsuojelulaki on kytketty kaavoitukseen, mikä ei ole hyväksyttävää. Kaavoitus ei sovi eikä sitä tule käyttää luonnonsuojelun välineenä. Kaavoituksella sovitaan yhteen erilaisia tarpeita ja tavoitteita, luonnonsuojelulaki ei tätä tee, joten näitä ei pidä sotkea keskenään. Kaavoitus ei ole ympäristöpolitiikan väline eikä siitä pidä sellaista tehdä millään tasolla.

Kaavoituksella ei voida päättää hiilensidonnasta eikä mistään siihen liittyvästä. Myöskään ekologisia käytäviä ei voida kaikilla kaavatasoilla velvoittaa säilyttäväksi. Nämä kuuluvat muun lainsäädännön piiriin ja ovat tässä tarpeettomia ja perusteettomia. Motiivina vaikuttaa olevan lähinnä ensisijaisesti maankäytön rajoittaminen maanomistajan haitaksi ja kustannuksella. Samaan kuuluu metsien käytön ohjaaminen kaavoituksella, mikä tulee selkeästi kieltää. Tämä on yksi esimerkki useiden joukossa siitä, että nyt lausunnolla olevan lain tarkoituksiperät ovat pääosin ympäristöpoliittisia ja jopa ideologisia. Tämän seurauksena luonnoksen taso juridiikan näkökulmasta on erittäin alhainen.

Etelä-Savon tyypisessä käytännössä kokonaan maaseutua olevassa maakunnassa niin viherrakenteet kuin ekologiset käytävät ovat kuluneen vertauksen mukaisesti hyttysen ampumista tykillä. Kumpaankaan toimenpiteeseen ei ole mitään tarvetta millään kaavatasolla Etelä-Savon tyypisissä maakunnissa. Jos ja kun suurissa kaupungeissa on kaupungistumisen aiheuttamista ongelmista seuraavia tarpeita, tulee ne ongelmat ratkaista vain näissä ongelmapesäkkeissä. Muita alueita ei tule rangaista siitä, että kaupungistuminen ja asuminen keskittäminen aiheuttaa merkittävää haittaa luonnolle ja ympäristölle.

Maakuntakaavoista on osassa maakuntia tullut käytännössä luettelo ja kooste kaikista erilaisista inventoinneista ja selvityksistä. Tämän seurauksena kaavat ovat sekavia ja niiden oikeusvaikutukset epämääräisiä sekä tulkinnanvaraisia. Hyvä maakuntakaava on yleispiirteinen strateginen asiakirja ja, mikäli sillä on oikeusvaikutuksia, niin vain poikkeustapauksissa ja selkeästi perusteltuna.

Kaiken kaikkiaan yleinen linja luonnoksessa on selkeä vallansiirto juridiikasta politiikkaan, voidaan jopa sanoa puoluepolitiikkaan. Tämä ei ole hyvää lainsäädäntöä eikä kunnioita kansalaisten oikeuksia. Kaavasta tulee poistaa viherrakenteet, ekologiset käytävät ja metsien käsittelyyn liittyvät toimet.

Huomioita kaavojen toteuttamisen kokonaisuudesta

Yleiskaavoituksessa on välttämätöntä luoda lainsäädäntö, jossa maaseutumaisilla alueilla voidaan toteuttaa niiden tarpeista lähtevää ja elinvoimaa lisäävää kaavoitusta siellä, missä kaavoitukselle ylipäätään on tarvetta. Suomalainen alueidenkäytön suunnittelu lähtee keskittämispolitiikasta, joka on verhottu yhdyskuntarakenteen eheyttämisen kaapuun. Kyse on puhtaasti suurien kaupunkien suosivasta yleisestä poliittisesta ilmapiiristä, jossa maaseutua ei arvosteta eikä haluta kehittää. Kaavoitus ei saa olla tämän ideologisen tavoitteen toteuttamiskeino. Suomen hyvinvointi lähtee raaka-aineista, joista käytännössä kaikki ovat maaseudulla.

Nykyisellään mm. maaseudulta kerättävä kiinteistövero käytetään kokonaan kuntien keskustaajamissa. Kyseessä on siten puhdas rahansiirto maaseudulta kaupunkeihin ja kuntakeskuksiin. Mikäli kaavoituksella aiheutetaan esimerkiksi rakennuskieltoja maaseudulle, tulee silloin kiinteistöverosta samalla luopua. Epäoikeudenmukaisuutta ei tule monistaa läpi kaiken viranomaistoiminnan ja lainsäädännön.

Tällä hetkellä mm. tuulivoimaa rakennetaan yksityisten maille. Tilanne on siinä mielessä hyvä, että näissä tapauksissa maanomistaja voi avoimesti neuvotella tuulivoiman rakentajan kanssa ja tällä hetkellä korvaukset ovatkin menetetyistä maasta kohtuulliset. Sen sijaan sähkönsiirtolinjojen ja kaivosten osalta tilanne on täysin päinvastainen, maanomistaja menettää maansa käytännössä lähes korvauksetta pakkolunastuksen kaltaisessa tilanteessa. Lainsäädäntöä tulee muuttaa niin, että yksityisen omistusoikeuden asema tunnustetaan ja lainsäädännön avulla tehtävä laillisen ryöstö loppuu.

Asemakaavan osalta tulee kunnioittaa kiinteistön omistajan asemaa suhteessa omistamaansa kiinteistöön. Kun monissa tapauksissa kiinteistöistä perittävä kiinteistövero on täysin kohtuuton suhteessa kiinteistön kuntoon ja käyttömahdollisuuksiin, tulee kiinteistönomistajalla olla mahdollisuus kiinteistöllä olevan rakennuksen purkamiseen ilman, että kaavoituksella se estetään joko tahallisesti tai tahattomasti.

Kaiken kaikkiaan pitäisi kaikille niin viranomaisille kuin poliittisille päättäjille olla päivän selvää, että maanomistajien, kuten kaikkien kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista tulee säätää lailla. Kaavoitus ei siihen sovi eikä sitä tule siihen käyttää. Mikäli kaavoitus otetaan tällaiseksi välineeksi, tulee siitä samalla viranomaisten vallankäytön väline suhteessa yksittäiseen kansalaiseen.

Maanomistajille tiedottamista tulee lisätä ja varmistaa sen perille meneminen, muussa tapauksessa maanomistajien oikeusturva ei toteudu. Nykyisellään tiedottaminen on täysin riittämätöntä ja sitä voidaan jopa käyttää tarkoituksellisesti asian hoitamisessa, johon maanomistajien tiedetään suhtautuvan kriittisesti.

Oleellista on myös, että eri toimijoiden roolit ovat täysin selvät ja, että politikointia ja lainsäädäntöä ei sotketa keskenään. Nyt esillä oleva luonnos on vahvasti politisoitunut ja se sotkee eri toimijoiden roolia sekä vastuita, velvoitteita että oikeuksia. Se, mikä on johdonmukaista on, että maanomistaja on todennäköisin vahingon kärsijä.

Kun kunnat ovat vasta päässeet alkuun oman maankäytön ja kaavoituksen hallinnassa, ei tätä kehitystä tule katkaista siirtämällä valtaa valtion viranomaisille. Koska mm. ELY-keskusten tehtäviin kuuluvat ympäristöasiat ja suojelutehtävät, sen kyky toimia puolueettomana valvojana kaavoituksessa on käytännössä mahdoton ja varsinkin, kun kaikki nämä tehtävät olisivat ympäristövastuualueella. ELY-keskus on nimensä mukaisesti myös elinkeinoja kehittävä viranomainen eikä sitä roolia saa heikentää hallinnon omilla toimilla.

Suuri heikkous niin tässä luonnoksessa kuin lähes kaikessa valtion, maakuntien ja kuntien päätöksenteossa on vaikutustenarviointi, jota ei käytännössä tehdä juuri lainkaan. Erityisesti tällä on suuri vaikutus maaseutuun ja elinkeinotoimintaan. Kun nyt lausunnolla oleva luonnos on lähinnä valjastettu ympäristöpolitiikan välineeksi, on vaikutustenarvioinnilla entistä suurempi merkitys. Mikäli sitä ei tehdä maaseudun ja elinkeinoelämän kohdalta, on se lopullinen todiste siitä, mihin lakia todellisuudessa halutaan käyttää - ympäristöpolitiikan välineenä.

Rakentamiseen liittyvissä luvissa on tärkeintä, että luvitus on sujuvaa. Mitään ylimää räisiä tasoja ei siihen tarvita, vaan esimerkiksi kotieläinrakennuksen lupaprosessissa tarkastellaan vain siihen oleellisesti liittyviä asioita. Mikäli viranomaisella on tulkinnanvaraa, tulee se käyttää luvanhakijan hyväksi. Nyt useissa tapauksissa osassa maata lupaviranomainen vaikuttaa keskittyvän lähinnä siihen, miten luvan voisi evätä tai tehdä siitä toteuttamiskelvottoman joko teknisesti tai taloudellisesti tai antamalla hyvät perusteet luvasta valittamiselle. Tämä ei edistä käytännössä mitään muita kuin poliittisia tavoitteita eikä ole hyväksyttävää eikä hyvää hallintoa. Tähän liittyy myös valitusoikeuden rajaaminen vain niille tahoille, jota asia todellisesti ja asiallisesti koskettaa. Kaikille ei tule antaa oikeutta valittaa kaikesta.

Vaikka yhteiskunnan perusrakenteet ovat Suomessa jo olemassa, luo muuttuvat olosuhteet uusia vaatimuksia yksityisen maanomistuksen rajoittamiselle ja maaomaisuuden haltuunotolle. On välttämätöntä, että maanomistajien asemaa em. tilanteissa parannetaan. Erityisen tärkeää maanomistajan aseman parantaminen on tilanteissa, joissa pakkolunastusta käytetään ansaintatarkoituksessa kuntien, kaupunkien tai muiden ns. yhteiskunnallisten toimijoiden taholta.

Lunastustoimitusten suurimpia kärsijöitä ovat mm. tuulivoimahankkeita varten rakennettavien uusien voimalinjojen alle maitaan menettävät maanomistajat. Julkisuudessa keskustellaan paljon itse tuulivoimapuistoista, mutta merkittävästi suurempi haitta aiheutuu linjoista, joilla sähkö siirretään puistoista käyttäjille.

Nämä linjakorvaukset ovat täysin riittämättömiä, joten lakia tulee muuttaa siten, että maanomistajalle maksetaan korvauksia vuokrana vuosittain tai jollain muulla määrävälillä. Jos toisen maalla tehdään bisnestä, tulee siitä saada korvaus. Tämä on myös tasapuolisuuskysymys, koska tuulivoimapuiston maasta maanomistaja saa vuokraa, mutta linjan alle jäävästä maasta maanomistaja saa riittämättömän kertakorvauksen, vaikka haitta on ikuinen. Liiketoiminnan tekoon liittyvät lunastukset ja muukin toimiminen toisen mailla tulisivat käsitellä erillisessä sitä varten perustettavassa työryhmässä, jossa on maanomistajat laajasti edustettuina.

Maapolitiikan osalta luonnoksessa jatkuu sama linja eli maanomistajan aseman heikentäminen ja taloudellinen epäoikeudenmukaisuus. On vaikea löytää muita kuin poliittisia syitä näin selkeisiin yksityiseen omistusoikeuteen kohdistuviin hyökkäyksiin. Jos avoimuutta ja vuorovaikutteisuutta lisätään, tulee se näkyä myös oikeudenmukaisuutena yksityistä maanomistusta kohtaan.

Huomioita rakentamisen kokonaisuudesta

Rakentamisen yhteydessä on tuotu esille vähähiilisuuden laskeminen, joka vaikuttaa enempi ideologisesti kuin tieteeseen perustuvalta. Nämä täytyy korjata asialliselle tasolle ja edellyttää niiden tekijöiltä ja valvojilta edes jonkintasoista pätevyyttä, ilman ideologisia intohimoja.

Ruoan kysyntä ja kulutus kasvavat rajusti maailmanlaajuisesti. Myös erilaiset kriisit aiheuttavat shokkeja ruokaketjuun eikä mikään maa voi laskea ruokaturvaansa tuonnin varaan. Millään maalla ei myöskään ole oikeutta syödä toisten pöydästä tai juoda heidän kaivostaan. Varsinkaan rikkaana maana Suomi ei voi tällaiseen "ruokakolonialismiin" syyllistyä. Tämän vuoksi meillä on pidettävä huoli maatalouden kehittämisen ja kehittymisen mahdollisuuksista.

Maatalouden kannattavuus on heikko eikä suomalainen ruokaketju halua sitä parantaa, tämä on tehty kaupan puolelta selväksi ja teollisuus on siihen muuten kyvytön ja haluton. Sen vuoksi maatalouden ylläpitämistä ei tule millään yhteiskunnan toimenpiteillä estää eikä haitata. Maatalous edellyttää jatkuvaa rakentamista, niin uudisrakentamista kuin olemassa olevan rakennuskannan korjaamista ja laajentamista. Tämä edellyttää, ettei kaavoituksella eikä maankäytön rajoituksilla estetä järkevää maatalouden ja siihen liittyvää muuta rakentamista. Tähän ei tarvita esimerkiksi erityisharkintaa.

Maatalouden investointien keskeinen elementti ovat vakuudet. Niiden vaatimukset ovat kasvaneet jatkuvasti ja tänä päivänä vakuudet ovat keskeinen tekijä, kun pankissa tehdään lainapäätöksiä. Etelä-Savon kaltaisessa maakunnassa keskeisiä ja käytännössä ainoita vakuuksia ovat metsät ja osalla tiloista myös ranta-alueet. Nyt useilla politiikkatoimilla ollaan murentamassa näiden vakuuksien arvoa, joista tässä luonnoksessa mm. metsien käytön ja käsittelyn rajoitteet, viherrakenteet ja ekologiset käytävät, joiden vaikutukset on esitetty epä-määräisesti. Mikäli Suomessa halutaan syödä suomalaista ruokaa, tulee siihen olla mahdollisuudet. Ilman investointeja ei suomalaista ruokaa tulevaisuudessa ole. Tosin tässäkin kohtaa nousee esille kysymys siitä, että onko tarkoituskin estää kotieläintuotannon säilyminen saati kehittyminen puhtaasti ideologisista syistä?

Maisematyölupien osalta tarvitaan selkeyttä ja johdonmukaisuutta ja sen oikeusperustan palauttamista. Nyt maisematyölupaa käytetään väärin mm. suojelullisin perustein, mihin se ei missään tapauksessa kuulu. Maisematyölupa liittyy kaavaan eikä siihen tule sotkea muita intohimoja, mikä johtuu osin myös luvan myöntäjien osaamattomuudesta sekä henkilökohtaisista näkemyksistä esimerkiksi, mikä on hyvä maisema ja, mikä ei. Näin päätökset vaihtelevat käsittelijän mukaan, mikä on huonoa hallintoa. Tähän liittyy myös valitusmahdollisuudet, joita tulee rajata selkeästi vain niihin, joihin sillä on todellisia vaikutuksia. Kaikilla ei voi eikä saa olla mahdollisuutta valittaa kaikesta.

Yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittaminen vaatii erityisesti huomioimista lainsäädännössä tilanteissa, joissa esimerkiksi sähköyhtiö hakee kunnalta päätöstä pakkosijoitusluvalle. Käytännössä useimmissa kunnissa päätös tehdään aina hakijan esittämällä tavalla eikä siihen perehdytä asiallisesti. Maanomistajan kuuleminen on usein lähinnä muodollisuus eikä katselmuksia tehdä. Kuntien välillä on myös suuria eroja, jolloin maanomistajat ovat eriarvoisessa asemassa. Lainsäädännöllä tulee tehdä tähän selkeä korjaus ja niin, että maanomistajan asema otetaan aidosti huomioon. Toisen maalla liiketoiminnan harjoittaminen ei voi nykypäivänä perustua maanomistajan hyväksikäyttöön ilman kunnollista korvausta.

MTK-Etelä-Savon lausunto maa- ja metsätalousministeriön esitykseen ilmastoruokaohjelmasta

Kestävä ruokakulttuuri ja julkiset hankinnat

Valtioneuvoston kanslian julkaisussa 2019:16 todetaan mm. seuraavaa:

Kestävä ruokakulttuuri rakentuu eri osa-alueista: ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta. Sen perustana on ruuantuotanto, jossa tarvittavat luonnonvarat käytetään mahdollisimman tehokkaasti. Sopeutuminen karuun arktiseen luontoon on vaatinut suomalaisilta järkeviä ratkaisuja, ja sama järjenkäyttö näkyy edelleen suomalaisessa tuotanto- ja kehitystyössä – myös ruokataloudessa. Nyt kun ilmastonmuutos ja valtava väestönkasvu mullistavat maailman ruuantuotantoa, suomalaiselle kestävälle ruokakulttuurille on enemmän tarvetta kuin koskaan.

Valtion toimijoita sitoo vuonna 2016 annettu valtioneuvoston periaatepäätös julkisista vastuullisista elintarvikke- ja ruokapalveluhankinnoista. Valtioneuvosto edellyttää, että julkisissa elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa muun muassa painotetaan sellaisten elintarvikkeiden ja ruokapalveluiden käyttöä, jotka on tuotettu ympäristöystävällisillä viljely- ja tuotantomenetelmillä sekä eläinten hyvinvointia ja elintarviketurvallisuutta edistäen. Päätös tukee Suomen pitkäjänteistä työtä antimikrobiresistenssin vastustamiseksi osana kestävää ruokajärjestelmää.

Myös Motiva (https://www.motiva.fi/julkinen_sektori/kestavat_julkiset_hankinnat/tietopankki/elintarvikkeet) toteaa ruoasta julkisissa hankinnoissa seuraavaa:

Eläinten hyvinvointi ja terveys sekä elintarviketurvallisuus ovat yhtenä vastuullisuuden näkökulmana Motivan oppaassa vastuullisiin elintarvikehankintoihin. Hyvinvointi on laaja käsite, johon sisältyvät muun muassa eläimen fyysinen ja psyykinen terveys, normaali kasvu sekä hyvä hoito ihmisen huostassa oleville eläimille. Elintarviketurvallisuudella tarkoitetaan näissä kriteereissä niin mikrobiologista, kemiallista, fysikaalista, koostumukseen ja tuotantomenetelmiin liittyvää elintarviketurvallisuutta. Suomessa on erittäin kattavia seuranta- ja valvontajärjestelmiä, joilla voidaan seurata niin elintarviketurvallisuutta kuin eläinten hyvinvointia. Näitä kannattaa hyödyntää myös pohdittaessa oman hankinnan vastuullisuuskriteereitä.

Voimassa olevan hankintalain (1397/2016) mukaan ympäristövaikutusten huomioon ottamisen julkisissa hankinnoissa pitäisi perustua elinkaariarviointiin. Tämä tarkoittaa, että hankintayksikkö voi huomioida tekijöitä, jotka sijoittautuvat johonkin hankinnan kohteen elinkaaren vaiheeseen, esimerkiksi tuotantoprosessiin silloinkin, kun kyseiset tekijät eivät ole osa hankinnan kohdetta (§ 94). Tämä edellyttää, että prosesseihin ja menetelmiin kohdistuvien ympäristövaatimusten on liityttävä hankinnan kohteeseen ja oltava oikeassa suhteessa sopimuksen arvoon ja saavutettaviin tavoitteisiin nähden.

Näiden perusteella myös ilmastoruokaohjelmassa tulee nostaa selkeästi esille paikallisen ruoan ja vähintään kotimaisen ruoan merkitys julkisissa hankinnoissa. Kaikki Suomessa suomalaisista raaka-aineista tuotetut elintarvikkeet voidaan jäljittää yksityiskohtaisesti ja mm. eläinten tuotanto-olosuhteista on saatavissa tietoja. Mitä enemmän käytetään esimerkiksi ulkomaisia elintarvikkeita sitä vaikeampi on tietää niiden alkuperää ja tuotantotapoja sekä -olosuhteita. Silloin vaikutukset ulkoistetaan jonnekin, mihin emme pysty täältä vaikuttamaan.

Ruoan osalta ohjelmassa korostetaan vähäpäästöisenä ruokana lähinnä vain kasviksia, järvikalaa ja luomua. Vähäpäästöisyyden määritelmää ei kuitenkaan esitetä eli ilmeisesti lähtöoletuksena on, että em. ruoat ovat vähäpäästöisiä.

Tutkimusten mukaan mm. kouluruokailussa merkittävä osa oppilaista jättää kokonaan osallistumatta ruokailuun ja ruokailuun osallistuvista iso osa ei syö ruoka-annostaan kokonaan. Koko Suomessa ruokahävikin määräksi on arvioitu 400-500 miljoonaa kiloa syömäkelpoista ruokaa vuodessa (Lähde: <https://www.saasy-oda.fi/ruokah%C3%A4vikki-suomessa>). Kouluissa ruokahävikin syiksi on arvioitu ruoan laatu ja maku sekä ruokailutottumukset ja kavereiden esimerkki. Myös erikoisruokavalioiden osalta on havaittu, ettei niitä välttämättä syödä, vaikka niitä on tarjolla oppilaiden pyynnöstä.

Oleellista julkisissa ruokapalveluissa onkin, että tarjotaan ruokia, jotka tulevat syödyksi. Syömättä jätetty ateria on ravitsemuksellisesti ja ilmaston kannalta huonoin vaihtoehto.

Ilmasto-opas.fi -sivuilla on listattu suositukset ilmastoystävälliseksi ruoaksi seuraavalla tavalla (https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/hillinta/-/artikkeli/ab196e68-c632-4bef-86f3-18b5ce91d655/ilmastonmuutosta-voihillita-ilmastoystavallisella-ruokavaliolla.html#h_Suosituksuet_ilmastoyst_v_IIiseksi_ruoaksi):

- *Syö täysipainoista, kasvisvoittoista ja sesonginmukaista ruokaa: suosi kokojyväviljoja, juureksia, kaalia, sipuleita ja muita avomaakasviksia, perunaa, palkokasveja, siemeniä, pähkinöitä ja kasviöljyjä.*
- *Suosi luonnonkalaa.*
- *Vältä runsasta lihankulutusta.*
- *Korvaa osa lihan kulutuksesta niin sanotuilla vähempiarvoisilla ruhonosilla.*
- *Suosi lihaa, jonka tuotantotavat edistävät maaperän hiilivaraston kasvamista, ravinteiden kierrätystä ja käytön tehokkuutta ja laidunnusta.*
- *Vältä ”turhaa syömistä” eli liiallista määrää ja viihdykesyömistä (esimerkiksi makeiset, snacksit, virvoitusjuomat, kahvi, alkoholi).*
- *Suunnittele kauppamatkat huolellisesti, kulje kauppamatkat jalan, polkupyörällä tai joukkoliikennettä käyttäen. Autoa käytettäessä osta ruokaa kerralla isompi määrä.*
- *Vähennä ruokahävikkiä eli älä heitä ruokaa roskeen.*

Julkisten ruokapalveluiden piirissä olevien vanhusten osalta on erityisen tärkeää, että heille tarjotaan ruokaa, joka on heille mieleistä ja täyttää ravitsemukselliset tarpeet, jotka muuttuvat ikääntymisen myötä.

Kansallisten ravitsemussuositusten mukaan ruokavalinnoissa tulee ottaa huomioon kestävä kehitys näkökulma. Suositusten mukainen, kasvispainotteinen ruokavalio vähentää ruoan ympäristökuormitusta. Ympäristöystävällisessä ruokavaliossa suositaan monipuolisesti kotimaisia satokauden vihanneksia, juureksia, palkokasveja, sieniä, hedelmiä ja marjoja sekä tarjotaan punaista lihaa kohtuudella. Kestävää kehitystä tukeviin valintoihin kuuluvat myös peruna, vilja tai viljalisäke riisin tilalla, kala (etenkin järvikala), rypsiöljy, kasvirasva-levite ja janojuomana vesijohtovesi. Enenevästi myös ikääntyneet ovat ympäristö- ja ilmastonmuutostietoisia ja haluavat edistää kestävyttä ruokavalinnoillaan.

lääkäiden kohdalla on kuitenkin huomioitava ruokatottumukset ja makumieltymykset, jotka saattavat rajoittaa uusien kasviproteiiniainvalmisteiden hyväksymistä ja käyttöä. Niukasti syöville, huonoruokahaluisille on tärkeää tarjota maistuvaa, tuttua ruokaa. Tämä vähentää myös ruokahävikin syntymistä (Lähde: Vireyttä seniorivuosiin – ikääntyneiden ruokasuositus, THL Ohjaus 4/2020).

Edellä esitetyn perusteella on syytä laajentaa ilmasto-ohjelman näkökulmaa kokonaisvaltaisempaan suuntaan.

Maatalous ja kotieläintalous osana luonnon hyvinvointia

Maatalouden osalta tilalukumäärä laskee joka vuosi ja erityisesti kotieläintilojen määrä vähenee. Tämän seurauksena entistä pienempi joukko tiloja ja niiden yrittäjiä vastaa alueen peltojen viljelyä ja ruoan tuotannosta. Maatalouden osalta on syytä huomioida mm. seuraavia tekijöitä:

- Suomessa ja varsinkin Etelä-Savossa ovat maailman parhaat vesivarat ja runsaasti peltoalaa lannan ravinteiden hyödyntämiseen, joten voidaan jopa ajatella, että meillä olisi mahdollisuus kantaa nykyistä suurempi vastuu globaalista kotieläintuotannosta.
- Ruoan osuus suomalaisten kotitalouksien kasvihuonekaasupäästöistä on 16 prosenttia. Edelle menevät asuminen ja energiankulutus (39 %), liikkuminen (19 %) sekä palvelut ja tavarat (26 %).
- Nurmi monipuolistaa viljelykiertoja ja ylläpitää tärkeän luonnonvaramme maaperän laatua ja hiilensidontaa.
- Märehtijän pötsissä elävät mikrobit mahdollistavat ihmiselle, sioille ja siipikarjalle syötäväksi kelpaamattoman nurmen ja kuitupitoisten sivutuotteiden muuntamisen lihaksi ja maidoksi. Etelä-Savon pellot ovat suurelta osin sellaisia, joilla nurmen sijaan jonkin muun kasvin viljely ei olisi mahdollista tai kannattavaa.

- Märehtijöiden pötsimikrobit tuottavat samalla metaania, jonka eläin poistaa pötsistä röyhtäilemällä. Metaanin hiili on peräisin biomassaan sitoutuneesta hiilestä eli se ei vapauta uutta fossiilista hiiltä ilmakehään.
- Kotieläintuotanto on tärkeä osa kiertotaloutta. Lanta ja nurmibiomassa tarjoavat vaihtoehtoja fossiilisten panosten käytölle bioenergian ja kierrätyslannoitteiden muodossa.

Kuntia varten laadittu *hinkulaskenta* sisältää puutteita ja epätarkkuuksia. Se mm. laskee varsin kaavamaisesti peltoalasta ja eläinten perusteella päästöjen määrän eikä ota huomioon tuotantomenetelmiä eikä -tapoja. Se ei myöskään ota huomioon, missä ruoka kulutetaan eli päästöt lasketaan sinne, missä maataloutta harjoitetaan.

Nurmessa on suomalaisen maatalouden vahvuus

Luonnonvarakeskuksen julkaisussa <https://www.luke.fi/nurmen-hiilensidonta-on-tekniikkalaji/> käsitellään maatalouden sekä ilmasto- että vesikysymyksiä. Alla kursivilla otteita artikkelista.

"Nurmen viljely on ilmaston kannalta pääosin positiivinen asia. Pellon ilmastopäästöt voivat pienentyä 25–30 prosenttia hehtaaria kohti, jos orgaanisilla mailla, kuten turpeella siirrytään yksivuotisten kasvien viljelystä monivuotisen nurmen viljelyyn.

Voisiko nurmi toimia jopa hiilinieluna, sitoa lämpenemistä aiheuttavaa hiiltä pois ilmakehästä? Vastaus on kyllä, kivennäismaan nurmi voi olla hiilinielu. Euroopan tiedeakatemia on linjannut nurmiviljelyn tärkeäksi hiilensitomisen keinoksi."

"Nurmien hiilensidonta perustuu monivuotisuuteen. Juuristo kasvaa syysviljojakin laajemmalle ja ulottuu syvemmälle. Juuriin sitoutunut hiili jää mikrobien avulla rikastuttamaan maan multavuutta. Myös lehmän lannan mukana merkittävä määrä hiiltä palaa peltoon. Nautakarja-alueilla peltojen multavuus eli hiilipitoisuus onkin hyvä."

*"Myös tutkija **Saara Lind** painottaa nurmen potentiaalia muuttua hiilinieluksi. Jotta tämä potentiaali saataisiin mahdollisimman hyvin käyttöön, tarvitaan lisää tietoa siitä, mitä kasvihuonekaasuja ja kuinka paljon nurmilta pääsee ja missä olosuhteissa. Tiedon avulla tunnistetaan parhaat viljelytekniikat kullekin paikalle ja muuttuviin olosuhteisiin.*

Nurmet voivat nykytiedon mukaan toimia metaanin ja hiilidioksidin nieluina. Mittauksissa otetaan huomioon myös typpioksiduuli eli ilokaasu, jota vapautuu lannasta, mineraalilannoitteista ja orgaanisen aineksen hajoisesta.

Lind painottaa, että ilmastovaikutusten kannalta on tärkeää huomioida mittauksissa kaikki kaasut. Typpioksiduulin päästöpiikkejä on havaittu keväällä ja lannoitusten jälkeen. Saara Lind luottaa siihen, että karttuvalla tiedolla tulevaisuuden nurmi voidaan viljellä älykkäästi ja tutkimuksen perusteella ennustaa, millaisia ilmastovaikutuksia viljelijän erilaisilla ratkaisuilla on. Viljelijä voi seurata peltojen tilannetta reaaliaikaisesti ja säätää toimenpiteitä tiedon mukaan."

Erityisesti itäsuomalaisen maatalouden ja sen kautta maaseudunkin tulevaisuus kytkeytyy vahvasti nautaan, joka soveltuu luontaisesti alueellemme luonnonolosuhteista johtuen. Nautaan on kohtalonyhteys myös merkittävältä osin peltoviljelyllä, josta valtaosa tuottaa kotieläimille rehua pääosin nurmen muodossa. Pelloistamme vain pieni osa soveltuu suoraan ihmisille käyttökelpoisen ravinnon raaka-aineen tuottamiseen, mutta nauta pystyy tähän ja samalla ylläpitää luonnon monimuotoisuutta.

Maataloudella on merkittävä rooli ilmaston kannalta, mutta vastatakseen vaatimuksiin tarvitsee se tutkittua tietoa ja sen pohjalta luotuja välineitä ja teknologiaa. Vain kannattava maatalous voi vastata ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin. Kaupungit ja kunnat voivat osaltaan olla tukemassa oman alueensa elintarviketuotantoa ottamalla myös maatilat mukaan elinkeinotoiminnan kehittämiseen ja sitä kautta varmistamaan lähellä tuotetun ilmastoystävällisen ruoan saatavuuden.

Maatalouden ilmastotyöstä löytyy lisätietoja mm. täältä: <https://www.mtk.fi/ilmastotiekartta>. MTK on tehnyt yhdessä eri tutkimuslaitosten kanssa myös vesiohjelman (<https://www.mtk.fi/vesiohjelma>), maaperäohjelman (<https://www.mtk.fi/maaperahjelma>) sekä luonnon monimuotoisuusohjelman

(<https://www.mtk.fi/-/luonnon-monimuotoisuusohjelma>). Nämä kaikki kytkeytyvät toisiinsa, jolloin niistä voi olla hyötyä myös kaupungin muissa ympäristöön liittyvissä asioissa. MTK on myös laatinut ns. ympäristölupaukset (<https://www.mtk.fi/ymparistotarinat>), joiden otsikot ovat:

- Arvostamme maatamme
- Huolehdimme maan tuottavuudesta ja puhtaudesta
- Suojelemme vesiämme
- Ratkaisemme energiakysymyksiä
- Teemme ilmastotekoja
- Turvaamme luonnon monimuotoisuutta

Kiertotalous

Kiertotaloudessa on huomioitava seuraavat tekijät:

- Kotieläimistä tuleva lanta ei ole jäte - käyttöjärjestysperiaate ei saa olla jarruna kustannustehokkaalle ja markkinalähtöiselle kierrättämiselle tai toimiville markkinoille.
- Lanta on nähtävä biopohjaisena materiaalina puun, peltokasvien ja kuidun lisäksi.
- Biokaasun merkitys kotimaisen nurmibiomassan hyödyntäjänä sekä ravinne- ja energiaomavaraisuuden lisääjänä on tunnistettava ja on luotava kannusteet sen käytölle.
- Biomassat ja niiden käyttö on kytkettävä selvemmin osaksi kiertotaloutta, hiilidioksidin kiertoa ja ilmastomuutoksen hillintää.
- Kiertotalous ei saa lisätä tauti- ja tuholaisriskejä maataloudessa.
- Kierrätettävät aineet on prosessoitava turvallisiksi ja toimiviksi.
- Ankaran vastuun normisto on säilytettävä Suomessa, koska kierrätys lisää myös riskejä.

Ilmastokasvatus

Ilmastomuutoksen ja siihen vaikuttamisen ymmärtäminen on tärkeä osa opetusta ja ylipäättään ihmisten tietoisuuden lisäämistä. Tällä hetkellä tähän liittyvä suurin ongelma on keskustelun raju äärevöityminen, minkä seurauksena monimutkaisiin ongelmiin tarjotaan usein hyvin yksinkertaisia ratkaisuja. Tällaisia ovat esimerkiksi ruokavalioon tai liikkumiseen liittyvät kysymykset.

Opetuksessa ja tietoisuuden lisäämisessä on ensisijaisen tärkeää, että ne toteutetaan täysin riippumattomasti ja ilman ideologisia, saati poliittisia painotuksia. Kuten lausunnossamme on edellä laajasti tuotu esille ei siirtyminen kasvispohjaiseen ruokavalioon, saati keskittämällä ihmiset kaupunkeihin saavuteta automaattisesti ilmaston kannalta kestäviä tuloksia. Ihminen usein suhtautuu kielteisesti asioihin, jotka hänelle esitetään vaihtoehtottomina, kuten em. asioita usein mm. mediassa käsitellään. Maaseutumaisessa kaupungissa tai kunnassa ei voida elää kuten Helsingin keskustassa eivätkä ihmiset niissä todennäköisesti näin haluakaan elää.

Ilmastokasvatus tulee toteuttaa tasapuolisesti ja riippumattomasti ilman arvolatauksia. Muussa tapauksessa sillä tehdään enemmän haittaa kuin hyötyä Etelä-Savon kaltaiselle alueelle, joka elää edelleen pitkälti metsistä ja pelloista sekä niistä tukevista toiminnoista. Ja siellä on sijaa myös kotieläimille ja niiden kestävästi tuottamille tuotteille, missä samalla pidetään huolta luonnon monimuotoisuudesta ja elävästä maaseudusta.

MTK-Etelä-Savon lausunto opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksesta ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteiksi, VN/18706/2020

Etelä-Savon maakunnan strategisiksi kärjiksi on valittu metsä, vesi ja ruoka (<https://www.esavo.fi/maakunta-strategia>). Kaikki nämä liittyvät vahvasti luontoon ja sitä kautta luonnonvara-alan koulutuksen järjestämisellä on suuri merkitys maakunnan elinvoimalle ja sen mahdollisuuksille kasvaa.

MTK-Etelä-Savo tuo esille seuraavia huomioita liittyen OKM:n esitykseen ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteiksi.

Valmistelu

Rahoitusasetuksen valmistelu näyttää poikkeavan merkittävästi normaalista hyvän hallintotavan mukaisesti valmistelusta, jonka tulee perustua virallisesti todennettavaan työskentelyyn ja, jossa on mukana kaikki tarvittavat tahot, joita asetus koskettaa joko suoraan tai välillisesti.

Opiskelijavuoden määrittely

Luonnonvara-ala toimii nimensä mukaisesti luonnon ehdoilla. Tämä tarkoittaa varsinkin Suomessa, että kesäaika on merkittävin käytännön osaamisen ja oppimisen kannalta. Luonto ja luonnonvara-ala eivät lomaile tai mene kiinni kesäksi. Myöskään kotieläimet eivät vietä kesälomaa. Tämän vuoksi heinäkuuta ei voida sulkea opiskelijavuoden määrittelyn ulkopuolelle.

Edellinen pätee myös moneen muuhun alaan, kuten esimerkiksi matkailuun ja ravintola-alaan. Erityisesti Etelä-Savon kaltaisessa maakunnassa kesä on sesonki, joka tuo elinvoimaa niin matkailijoiden kuin vapaa-ajanasukkaiden kautta ja tällöin palvelutarjonta ja sen vaatimukset ovat korkeimmillaan.

Työelämäpalautte

Työelämäpalautteen kytköstä rahoitukseen on syytä tarkastella kriittisesti. Vaikuttaa siltä, että työpaikoille tuleva kyselyjen määrä on niin suuri, etteivät työpaikat ennätä vastaamaan niihin vaadittavassa aikataulussa. Tämän seurauksena koulutusta järjestävän tahon rahoitus voi pienentyä.

On hyvä muistaa, että työpaikoilla ensisijainen tehtävä on huolehtia sen perustehtävästä eli sen toimintaedellytyksistä pitkäjänteisesti. Kyselyihin liittyvä byrokratia tulee olla sellaista, että se on helposti hallittavaa ja kannustavaa eikä johda kohtuuttomiin seurauksiin.

Kustannuskorit ja monialaisuus

Esimerkiksi Etelä-Savon ammattiopisto Esedu toimii monialaisesti. Muuttuneiden kustannustietojen perusteella eri tutkinnot päätyvät eri kustannuskoreihin, minkä seurauksena erityisesti monialaisten koulutuksen järjestäjien mahdollisuudet eri koulutusten järjestämiseen heikkenevät, vaikka kokonaisrahoitus säilyisi ennallaan.

Eri aloilla on erilaiset rahoitustarpeet riippuen siitä, mitä opetusvälineitä tarvitaan. Luonnonvara-alalla tarvitaan kalliita opetusvälineitä alan luonteesta johtuen. Maa- ja metsätalous on koneellinen toimiala, jolta jatkuvasti vaaditaan korkeampaa teknologiaa ja uusien innovaatioiden käyttöönottoa. Mikäli näihin ei ole resursseja, ei alalle tule riittävästi eikä riittävän osaavia tekijöitä.

Etelä-Savo on muuttotappiosta kärsivä maakunta, josta erityisesti nuoret muuttavat pois. Keskeinen keino hidastaa ja pysäyttää tämä muuttotappio on tarjota nuorille koulutusmahdollisuuksia omassa maakunnassa. Eriytyisen merkittävä tämä on ammatillisen koulutuksen osalta, jossa Etelä-Savon maakunta kärsii jo nyt samaan aikaan luonnonvara-alan työntekijäpulasta.

Lopuksi

MTK-Etelä-Savo edellyttää, että ammatillisen koulutuksen rahoituksesta päätettäessä katsotaan koulutuksen tarvetta ja tilaa laajemmin kuin vain rahoituksen näkökulmasta. Ammatillisessa koulutuksessa on mitä suurimmassa määrin kyse alueen, tässä tapauksessa Etelä-Savon maakunnan elinvoimaisuudesta.

MAATALOUDEN ERITYISKYSYMYKSIÄ

Yleistä

Suomessa on aloitettava hajautetun maataloustuotannon strategian laatiminen. Korona-aika on osoittanut keskitetyn yhteiskunnan ongelmat ja siihen liittyvät riskit. Myös mm. eläintaudit ja sadon epäonnistuminen ovat vahvasti keskitetyn maataloustuotannon riskejä. Ja on syytä muistaa, että maatalous on yhtä kuin ruoka ja ruokaturva.

Myös ilmaston näkökulmasta itäsuomalaiset kivennäismaat ja runsaat vesivarat puoltavat maataloustuotannon aseman säilyttämistä ja itse asiassa vahvistamista Itä-Suomessa ja Etelä-Savossa. Hajautetusta maataloustuotannon mallista onkin vaikea löytää mitään kielteisiä puolia.

Itä-Suomen aseman vahvistamista puoltaa myös se, että maatalouden säilymisessä on pitkälti kyse myös koko maaseudun elinvoimaisuuden säilymisestä. Maatilat muodostavat edelleen maaseudulla vakituisen asutuksen rungon ja sitä kautta perusinfra ja palvelujen säilymisen perustan. Jotka tosin ovat päässeet jo pahasti rapautumaan, joten eletään viimeisiä hetkiä tehdä korjausliikkeet takaisin oikeille raiteille.

Kotieläintuotantoon liittyvä keskustelu jatkui vuonna 2021 välillä hyvinkin kiivaana. Keskustelu Suomessa on syytä laajentaa ja suhteuttaa kansainväliseen tilanteeseen. Erityisen tärkeää tämä on Etelä-Savon kannalta, jonka vahvuudet ovat suurelta osin maaseudulla, matkailussa, ruoassa ja ruoan raaka-aineissa.

Maatalouden tuotantotavat ja olosuhteet ovat erilaiset eri puolilla maailmaa. Suomella on erityisiä vahvuuksia naudanlihan tuotannossa. Meillä on myös edellytykset viedä ja brändätä kestävää naudanlihaa maailmalle.

Onko kotieläintuotannon puolustaminen kasvituotannolta pois? Ei ole. MTK vastaa Kotimaiset Kasvikset ry:n viestinnästä ja markkinoinnista. Jatkossa tehdään entistä enemmän kampanjointia kotimaisten kasvien ja kasvinviljelyn näkyvyyden kasvattamiseksi.

Kotimaista valkuaiskasvituotantoa ja viestintää kotimaisten kasvien käytön puolesta tulee lisätä. Nämä eivät ole joko-tai vaan sekä-että -kysymyksiä. Kotieläintuotanto ja kasvinviljely tarvitsevat toisiaan tulevaisuuden kiertotaloudessa monestakin syystä, mm. eläinten tuottaman lannan vuoksi. Ilmasto-olojemme takia kotieläintuotanto on pohjoisimmilla alueilla lähes ainoa vaihtoehto ja Suomessa järkevää mm. runsaiden vesivarojen vuoksi.

Naudanlihantuotanto vaatii runsaasti vettä. Maailmalla luku on keskimäärin 15 400 litraa tuotettua nautakiloa kohden. Suomessa määrä on puolet tästä, noin 7 000 litraa. Vertailun vuoksi yksi täysikasvuinen koivu käyttää kesäaikaan vettä jopa 500 litraa päivässä. Kukaan tuskin pitää tätä huonona asiana.

Suomessa vettä sataa vuoden aikana enemmän kuin sitä haihtuu, ja uutta pohjavettä muodostuu koko ajan. Suomalainen käyttää vain pari prosenttia vuodessa käytettävissä olevasta vedestä, meiltä ei vesi ole loppumassa.

Lähes puolet vedenkulutuksestamme syntyy ulkomailla tuontituotteiden kautta. Onko oikein, että syömme toisten pöydästä ja juomme heidän kaivoistaan?

Kaikesta maataloustuotannosta aiheutuu kasviuonekaasupäästöjä. Kyse on kuitenkin ihmiselle välttämättömästä ruoan tuotannosta. Ruoantuotannon kasviuonekaasupäästölaskelmissa ei tällä hetkellä huomioida juuri lainkaan maaperän ja kasvuston sitomaa hiiltä.

Maaperään jäävää hiilen määrää tutkitaan parhaillaan useassa tutkimushankkeessa Suomessa ja maailmalla. Myös päästökertoimia tarkennetaan. Olisi vastuutonta tehdä kauaskantoisia päätöksiä esimerkiksi maatalouden osalta ilman tutkittua tietoa. Päätöksiä ei varsinkaan pidä tehdä poliittisilla eikä ideologisilla motiiveilla.

Naudat ovat myös tärkeitä perinnebiotooppien hoitajia. Ne syövät kasvillisuutta umpeen kasvavilta rannoilta ja siirtävät ravinteita pois vesistöistä. Nautoja voidaan laiduntaa myös peltojen ja vesistöjen välisillä kaistoilla, joille ei päästä koneilla.

Kasvien ja ravinteiden poistaminen reheviltä rannoilta nautojen avulla vaikuttaa myönteisesti linnustoon, kalastoon ja moniin hyönteis- ja perhoslajeihin. Laiduntavat eläimet ovat isompi ilo silmälle kuin umpeen kasvavat ja pusikoituvat maisemat.

Jokainen suomalainen päättää itse, mitä syö. Viljelijät tuottavat sitä, mille on kysyntää ja, mikä on omalla tilalla mahdollista. Suomalainen kotieläintuotanto on ekologisesti ja eettisesti kestävää suhteessa globaaliin tuotantoon.

Helppo ilmastoteko on vähentää tuontituotteiden käyttöä. Kaupassa kotimaisen tuotteen tunnistaa Hyvää Suomesta -joutsenlipusta tai Sirkkalehti -merkistä ja ravintoloissa se selviää kysymällä, mikäli alkuperä ei käy ilmi muutoin. Pitäisi käydä, mutta liian usein tieto puuttuu tai on vaikeasti löydettävissä.

Syömällä kotimaista et syö toisten pöydässä etkä juo toisten kaivosta. Syömällä kotimaista tiedät, mitä suuhusi laitit ja, mistä ruokasi on peräisin. Syömällä kotimaista parannat kotimaan työllisyyttä, vaihtotasetta ja ylläpidät elävää maaseutua. Syömällä kotimaista teet hyvän teon joka päivä.

Järvi-suomi tarvitsee oman ohjelman tuleville CAP -ohjelmakausille

Järvi-Suomi eli Etelä-Savo, Kaakkois-Suomi, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo tarvitsee oman maatalouden ja maaseudun kehittämissuunnitelman. Alue on menettänyt viimeisen vuosikymmenen aikana sekä tukieuroja että alkutuotantoa läntiseen Suomeen. Tämä kehitys on saatava käännettyä uudella CAP27 -ohjelmakaudella.

Nautakarjataloudessa on ollut ja on edelleen Järvi-Suomen alueen maataloustuotannon selkäranka. Sen osuus maatalouden markkinatuloista vaihtelee 60-80 prosenttiin alueen maakunnissa ja keskiarvo on edelleen 75 % paikkeilla. Samalla nautakarjataloudessa on alueen kasvinviljelytilojen keskeinen markkina. Nautojen pysyminen alueella on tärkeää myös alan jalostuksen säilymiselle, joka muilta osin on jo siirtynyt pois alueelta.

Järvi-Suomessa pystytään kestävään ja tehokkaaseen nautakarjatuotantoon, mutta suurimpien yksiköiden perustamista rajoittaa peltojen hajanaisuus ja pitkät etäisyydet. Investointeja ovat lisäksi rajoittaneet rahoituksen saantiin liittyvät ongelmat sekä alan yleinen heikko kannattavuus ja näistä seuraava epävarmuus tulevasta.

Rahoituksen saamisessa ongelmaksi muodostuvat pellon hinnasta ja tuotantorakennusten heikoista jälkimarkkinoista johtuvat alhaiset vakuusarvot. Toisaalta alueelle olisi mahdollista investoida järkevästi ja kestävästi juuri kohtuullisen pellon hinnan ja pienemmän ympäristökuormituksen vuoksi.

Luomutuotanto on yksi alueen vahvuuksista yhdessä vahvan puutarhatuotannon kanssa. Luomupinta-alan osuus on keskimäärin 17 % kokonaispeltoalasta, mikä on noin kolmanneksen suurempi koko maan keskiarvoon verrattuna. Niin luomu- kuin puutarhatuotteiden markkinat ovat kuitenkin rajalliset ja lisäys tuotannossa on tehtävä markkinakehitystä seuraten. Samalla pitää panostaa jatkojalostukseen ja tuotekehitykseen.

CAP27 painottaa hajautettua ja kestävää tuotantoa, ruokaturvaa ja huoltovarmuutta. Näihin tavoitteisiin Järvi-Suomi on valmis vastaamaan. Ilman Järvi-Suomea ruokaturvaa ja huoltovarmuutta ei voida Suomessa varmistaa. Tämä edellyttää, että CAP -ohjelmassa huomioidaan alueen ominaispiirteet ja mahdollistetaan sekä tehokkaan perusmaatalouden että monialaisuuteen perustuvien maatilayritysten tulevaisuus.

Toimenpiteinä ohjelmassa pitää olla korotetut investointituet erityisesti nuorille ja yhteisyrityksille sekä aktiiviviljelijän määrittelyn joustavoittaminen monialaisille tiloille. Jälkimmäinen auttaa myös sukupolvenvaihdoksien toteutusta, kun kannattavuusvaatimus voidaan koota useasta eri lähteestä.

Perusmaatalouteen panostavat tilat tarvitsevat myös kumppaneiksi erityyppisiä tiloja, joiden kanssa voivat tehdä yhteistyötä. Tämä tukee myös laajemmin Järvi-Suomen alueen maaseudun elinvoimaisuutta. Aktiiviviljelijän määrittelyllä ja myös muilla tavoin on ohjattava maatalouden tukipolitiikkaa suuntaan, joka nykyistä paremmin tukee ruoan tuottamista.

Toimenpiteiden pitää ulottua myös jalostavaan teollisuuteen esimerkiksi kuljetus-, investointi- ja kehittämistukien sekä koulutuksen kautta. Tarvitaan sekä nykyisen jalostuksen turvaavia toimia että panostusta paikalliseen jalostukseen erityisesti leipäviljoissa ja erikoisviljelyssä.

Järvi-Suomen ilmasto- ja ympäristöohjelma (2019) luo hyvän pohjan edistää näiden alojen kehitystä ja yritystoimintaa. Haluamme alueelle sille kuuluvan osuuden tulevan CAP-kauden rahoituksesta, jossa samalla korjataan nykyiselle ohjelmakaudelle tehdyt leikkaukset ympäristökorvaukseen.

Toinen hyvä pohja alueen ohjelmalle ovat maakunnalliset CAP27 -maaseutuohjelmat. Näiden pohjalta on mahdollista koota yhdessä sidosryhmien kanssa toimiva ja tehokas työkalu alueen kehittämiseen.

Järvi-Suomi haluaa jatkossakin tehdä oman osuutensa kotimaisessa ruuan tuotannossa kestävästi ja alueen ominaispiirteet huomioiden. Maataloutta pitää pystyä harjoittamaan koko Euroopassa ja niin myös koko Suomessa.

MTK-ETELÄ-SAVO TIEDOTE

Savonlinnassa 17.11.2021

Viljelijät kertovat maatalouden ahdingosta myymällä ruokaa tuottajahintaan - maatilojen talouskriisi tulee huomioida elintarvikemarkkinoilla - liha- ja kasviskeittoa tuottajahintaan Savonlinnan torilla keskiviikkona 17.11. klo 11-13.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ja suomenruotsalaisia viljelijöitä edustava SLC järjestävät mielenilmauksen maatalouden talouskriisin vuoksi. Etelä-Savossa viljelijät protestoivat heikkoa asemaansa elintarvikemarkkinoilla myymällä lihakeittoa ja kasviskeittoa tuottajahintaan Savonlinnan torilla.

MTK:n Kantar TNS Agrilla teettämän tuoreen kyselyn mukaan valtaosa suomalaisista olisi valmis maksamaan ruuastaan enemmän, jos hinnankorotus kanavoituisi suoraan viljelijälle.

Maatalous on ajautunut syöksykierteeseen syksyn aikana. Maatalouden tuotantopanosten, kuten lannoitteiden, rehujen ja energian, hinnat ovat tänä vuonna nousseet nopeasti ja ennalta-arvaamattomasti samalla, kun kesän kuivuus on pienentänyt satoa. Viljelijän taloudellinen ja henkinen kestävyys on äärimmillään.

- Markkinat eivät ole kyenneet korjaamaan tilannetta. Nyt kysymys on monilla tiloilla jo akuutista maksukriisistä, sillä maatilojen myyntitulot eivät ole nousseet kustannusten nousua vastaavasti, sanoo MTK:n puheenjohtaja Juha Marttila.

MTK ei käy eikä saa käydä ruuan hintaneuvotteluja. Ruokajärjestelmämme kohtalo ratkaistaan teollisuuden ja kaupan neuvotteluissa.

- Hetki on lyönyt tehdä todellinen vastuullisuusteko ja pelastaa suomalainen ruokajärjestelmä. Onko suomalaiselle kuluttajalle tarjolla vastuullista kotimaista ruokaa niin, että sen tuotanto kannattaa vai haalitaanko maailmalta bulkkierä, Marttila kysyy.

Kuluttajilla on mahdollisuus osoittaa viljelijöiden protestissa tukensa tuottajille maksamalla halutessaan tuotteista tuottajahintaa korkeampi, reilumpi hinta.

Viljelijät haluavat suuremman osan tuloistaan markkinoilta. Laadukkain tuotanto EU-keskitasoa alhaisemmin tuottajahinnoin on kestävä yhtiö. Miksi se, joka tekee eniten, saa vähiten, viljelijät kysyvät.

Kirjelmä Suomen hallituksen ministereille turpeen merkityksestä maataloudelle, puutarhatuotannolle ja taimituotannolle

Tiedoksi: MTK-Etelä-Savon johtokunta, Etelä-Savon alueen kansanedustajat, maakuntajohtaja Pentti Mäkinen, maakuntahallituksen puheenjohtaja Jarkko Wuorinen, MTK-liitot, MTK:n puheenjohtaja Juha Marttila, MTK:n valtuuskunnan puheenjohtaja Eerikki Viljanen

Turpeen vastustajilla on useita motiiveja

Käyttö kasvualustana on kansainvälisesti laajimmalle levinnyt turpeen käyttömuoto. Turpeella on kasvihuonekasvatukseen optimaalisia fysikaalisia ja kemiallisia ominaisuuksia. Turpeen pH on alhainen eikä siinä ole viljelykasvien tuholaisia, tauteja eikä rikkaruohoja. Turvetta on myös helppo käsitellä ja se on puhdasta. Turpeesta ja puhtaasta kivennäismaasta valmistettu multa on hygieenistä.

Euroopassa 90 prosenttia puutarhaviljelijöiden käyttämistä kasvualustoista on turvepohjaisia. Koko maailmassa turve on tällä hetkellä eniten käytetty kasvualusta-aines. Aiemmin kasvualustana käytetty kivillä on ongelmajätettä.

Suomalainen luonnonmukainen kasvihuonetuotanto sekä noin 400 kasvihuoneyrityksen harjoittama kukkatuotanto perustuvat yksinomaan vaalean kasvaturpeen käyttöön kasvualustana. Ilman kasvaturvetta toiminta todennäköisimmin loppuisi.

Puuntaimien kasvatuksessa vaalean rahkaturpeen rooli on keskeinen. Suomessa tuotettavissa paakkukasvualustoissa lähes 100 % tuotetaan vaaleassa rahkaturpeessa. Viime vuosina on tuotettu 142-177 miljoonaa puun tainta.

Maanparannusaineena turve soveltuu etenkin erikoiskasvien viljelyyn. Erityisen käyttökelpoinen se on voima-peräisessä kasvinviljelyssä, kuten perunan, juurikkaiden, avomaanvihannesten ja marjojen viljelyssä.

Kaikesta tästä huolimatta Suomessa on ammuttu Mainilan laukaukset sodassa turvetta vastaan. Siihen näyttääkin löytyvän useampia motiiveja.

Kotieläintuotannossa turve on ylivoimainen kuivike eläinten hyvinvoinnin ja eläintautien ehkäisemisen näkökulmasta. Turpeen vastustajat vastustavatkin usein myös kotieläintuotantoa. Turvetta ja kotieläintuotantoa vastustavat tahot ovat usein myös suomalaista metsätaloutta vastaan. Taimituotannon vaikeuttaminen sopii hyvin yhtälöön. Kotimaiset vihannekset ja marjat kuuluvat sivullisiin uhreihin.

Etelä-Savon maakunnan strategisiksi kärjiksi on valittu metsä, ruoka ja vesi. Turpeella ollaan katkaisemassa näistä kaksi, kun myös puun energiakäytölle on esitetty rajoitteita, jopa sen kieltämistä.

Etelä-Savon maakunnan tulevaisuus on eri syistä ollut uhattuna viime aikoina. Hallitus voi osaltaan toimia niin, ettei enää uusia uhkia rakenneta sen toimesta. Tarvitsemme lisää elinvoimaa, emme lisää toimia, joiden jälkeen elvyttäminen ei enää kannata.

Liha – Itä- ja Keski-Suomen lihavaliokunta

Valiokunnan puheenjohtajana toimi Lauri Jaatinen Keski-Suomesta ja varapuheenjohtajana Paavo Sävilammi Etelä-Savosta ja sihteerinä toiminnanjohtaja Jari Kauhanen Pohjois-Savosta. Valiokuntalaiset osallistuivat myös MTK:n liha-alan verkostojen toimintaan.

31.3. kokouksesta valiokunnan keskeiset käsiteltävät asia olivat

- Ravintolasulun vaikutus lihamarkkinoihin ja markkinatilanne laajemmin
- Eläinsuojelulain uudistuksen käsittely
- Eläintenhyvinvointikorvauksen suunnitellut muutokset
- Tukiuudistuksen tilanne
- Kuiviketurpeen saatavuus ja hinta
- Valkoposkianhien tilanne
- Teurastamojen kumimattovaatimukset
- Lihantuottajahintojen kehitys
- Emolehmätuotannon kehittämishanke yhdessä NautaSuomen kanssa

Valiokunnan kokouksessa tekemät esitykset ja tehdyt toimet

- Valmisteltiin tukiuudistukseen liittojen kanta IKS-alueella. Kantaa otettiin mm. korvauskelpoisuuteen, Itä- ja Keski-Suomen erityiskysymyksiin ja luonnonhaittakorvauksen kotieläin korotuksen kohdentamiseen.
- Kumimattoasiaa pidettiin nautaverkostossakin esillä. Selvitettiin kokonaistilannetta ja ongelman määrää. Lihataloille lausuttiin yhdessä nautaverkoston kanssa kumimattoista ja niiden ongelmista, tehtiin kysely tiloille ja pidettiin nautaverkoston infotilaisuus yhdessä lihatalojen kanssa
- Tehtiin tiedote kuiviketurpeen kohtuuhintaisuudesta ja saatavuudesta.

3.9. kokouksesta valiokunnan keskeiset käsiteltävät asia olivat

Käytiin läpi tilannekuva lihatilojen taloudellisesta tilanteesta. Todettiin, että liha-alan pitkittynyt heikko kannattavuus haastaa nyt erityisesti, koska puskurit heikkoja vuosia varten ovat olemattomat. Huomio pitää nyt kiinnittää teollisuuden ja kaupan pitkiin toimitussopimuksiin. Pitkät toimitussopimukset eivät toimi tilanteessa, jossa panoshinnat nousevat nopeasti.

Panoshintojen nousun lisäksi vasikkapula on realisoitunut ja vaikuttaa myös nautatilojen talouteen. Valiokunta totesi, että tunnelma tiloilla on huono ja kannattavuushaaste, ilmastopaineet ja satomenetykset osuvat nyt samaan aikaan. Valiokunnan jäsenet kertoivat, että akuutit haasteet ovat viljan riittävyys keväällä 2022 ja kivi- ja kuitteiden saatavuus sekä rahoituksen varmistaminen panoshankintoihin. Sikapuolella ongelmat näkyvät porsasruuhkina. Lihasiikapaikkoja jää täyttämättä, kun sianhinta ei kata ruokintakustannuksia.

Valiokunnalle esiteltiin Cap 2023- 2027 ohjelmaesitys ja siihen tähän mennessä annetut lausunnot.

Valiokunnan tekemät esitykset ja tehdyt toimet

Valiokunta päätti antaa tiedotteen, jossa kuvattiin lihatilojen tilanne ja haettiin ratkaisuja markkinoilta. Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen lihavalioikunta piti tärkeänä osana ongelman ratkaisua ruokaketjun kaikilla tasoilla olevien toimitus- ja tuotantosopimusten avaamista ja päivittämistä. Sopimusten on varmistettava tuotannon jatkuvuus ja kannattavuus. Sopimukseen tarvitaan ns. kustannusklausuulit, joita on käytössä mm. kuljetusalan sopimuksissa. Teollisuuden ja kaupan välisiä sopimuksia tulee muuttaa pitkien toimitus- ja myyntiaikojen kohdalta.

Sopimusten pitää huomioida nykyistä paremmin satotilanne ja satoriskit. Sopimusten tarkistamista kiirehdyttiin. Ruokaketjun toimijat kokoontuivat pyöreään pöytään keskustelemaan ruokaketjun ongelmista ja myös julkista keskustelua asiasta käytiin vilkkaammin. Konkreettiset toimet sopimukseen ja hintojen nostoon jäivät vielä vähäisiksi.

Maatalousuudistuksessa valiokunta piti hyvänä MTK:n lihavalioikunnan lausuntoa. Tämän lisäksi valiokunta piti tärkeänä edelleen, että ohjelmakauden vaihtuessa haetaan myös ratkaisu pitkään auki olleeseen korvauskelpoisuusasiaan. Ratkaisuna esitettiin malli, jossa poistunut ala jaetaan takaisin viljelyä jatkaville, joilla ei ole korvauskelpoisuutta.

Yleisesti valiokunta toisti jo useasti esille olleen kantansa, että tuet tulee ohjata ruuan tuotantoon. Uudessa Cap-ohjelmassa valitettavasti suunta ei korjaannu. Valiokunnan esitys luonnonhaittakorvauksen kotieläinkorvauksen säilymisestä ei toteutunut Suomen komissiolle antamassa ohjelmassa. Korvauskelpoisuusasia on ministeriössä selvittelyssä.

1.12. kokouksesta valiokunnan keskeiset käsiteltävät asia olivat

Lihatilojen kannattavuuskriisiin menossa olevat toimenpiteet ja esitykset tarvittavista toimenpiteistä. Tilanne ei ollut korjaantunut syksystä vaan mennyt heikompaan suuntaan. Tilannetietous oli kasvanut, muita toimenpiteitä ei ollut tapahtunut hinnoissa tai rahoituksessa. Nautatiloja oli lopettanut ja vasikoista oli alkanut löytyä jo tasapainotilanne. Todettiin, että tuotanto alenee niin nautassa kuin siassa.

Sikapuolen ongelmat näkyivät porsasruuhkina. Toiveena oli, että emakoiden siemennyksiä tulee vähentää. Rehuviljan erityisesti ohran riittävyys oli haasteena. Todettiin, että pahin ongelma on tulossa keväälle ja ohraa joudutaan tuomaan.

Todettiin, että nautapalkkiouudistuksessa on tulossa ongelmia komission vaatimuksista ja siitä on nautaverkosto käynyt ministeritapaamisessa. Salmonellavakuutusten tilanne muuttuu ja lisäkustannuksia on tulossa tiloille.

Todettiin, että Ministeri Leppä on pitänyt esillä elintarvikemarkkinalain muutosta, jolla voidaan puuttua epäreiluihin kauppaehtoihin. Asia ei ollut edennyt aietta pidemmälle, ministeri odotti vielä joulukuussa kaupan ja teollisuuden toimia. Muualla Euroopassa kotieläintuotteiden hinnat olivat reagoineet kustannusten nousuun.

Käsiteltiin Cap 2023-2027 -ohjelman tilannetta ja esitykset korjaavista toimenpiteistä. Valiokunnalle esiteltiin Cap 2023- 2027 -ohjelmaesitys ja siihen tähän mennessä annetut lausunnot ja muutokset syyskuun kokouksen jälkeen. Valiokunta antoi tiedotteen Cap-uudistukseen liittyen.

Valiokunnan 1.12. kokouksessa tekemät esitykset ja tehdyt toimet

Valiokunta piti tärkeänä teollisuuden toimia tuottajahintojen korottamiseksi. Esitettiin asian esillä pitämistä kaikilla tasoilla. Rehuviljan riittävyden varmistamiseksi tarpeellinen viljantuonti piti olla valiokunnan mielestä mahdollista ja tuotannon tasapainon saaminen sikaketjun sisällä pidettiin tärkeänä. Valiokunta esitti myös, että tilojen rahoituksen riittävyys tulee myös järjestää.

Valiokunnan esitykset tukiuudistukseen olivat: tukiuudistuksen tulee mahdollistaa kotieläintuotannon jatkuvuus myös heikoimmilla viljelyalueilla ja luonnonhaittakorvauksen kotieläin korotus säilytettävä. Tukiuudistuksia tehdessä olisi huolehdittava, että alueiden tuet pysyvät tasapainossa, tuotanto ei keskity ja, että tuella olisi tuotantovelvoite.

Tukiuudistuksen tulisi parantaa kotieläintuotannon kannattavuutta eikä heikentää. Kotieläintuottajien esittämät muutokset Suomen esitykseen tulee huomioida ennen kuin esitys lähtee Suomesta eteen päin.

Itä- ja Keski-Suomen MTK liittojen lihavalioikunnan tiedote

Turvetuotannon alasajo vaarantaa eläinten hyvinvointia, heikentää ruokaturvallisuutta ja tuo kestävämmät lisäkustannukset suomalaisen kotieläintuotantoon

Turve on puhdas, pehmeä, lämmin ja hyvin imukykyinen kuivike kotieläintuotannossa. Se on myös luontaisesti hapan. Turpeella on suora yhteys eläinten hyvinvointiin. Kuivikkeena se estää tehokkaasti tautia-aiheuttavien suolistobakteereiden, mm. enterobakteereiden esiintymistä. Turve sopii erinomaisesti kuivikkeeksi lypsykarjalle, lihanaudoille, emakoille, porsaille, siipikarjalle ja hevosille. Turvetta ei pysty korvaamaan kutterilla tai oljella myöskään, ettei eläinten hyvinvoinnin korkea taso ja matalan antibioottien käyttömäärä vaarantuisi. Turpeesta luopuminen vaarantaa kotimaisen antibioottivapaan lihan tuotannon. Suomen sääolosuhteissa toimivien kuivikemateriaalien valikoima on rajallinen.

Turve on hyväksi myös ympäristölle, se sitoo parhaiten lannan nesteet ja ravinteet. Happamuutensa ansiosta se sitoo hajua aiheuttavia kaasuja, mikä tuntuu raikkaampana ilmaana eläinsuojassa ja ympäristössä, jossa turvelantaa käytetään pellon lannoittamiseen. Turpeella lannan ja virtsan typpi saadaan paremmin viljelykasvien käyttöön sekä lisättyä pellolle humusta ja maan eliötoimintaa. Turve vähentää typen haihtumista sekä ravinteiden ja haitta-aineiden huuhtoutumista vesistöihin. Turpeesta ja lietelannasta syntyy hajutonta, ravinteikasta ja helposti levitettävää maanparannusainetta.

Turvetuotannon nopea alasajo ja samalla kasvu- ja kuiviketurpeen saatavuuden merkittävä heikkeneminen vaikuttaa maatalousturpeen saatavuuteen ja hintaan. Energiaturpeeksi käytetään suon syvemmistä osista nostettavaa tummempaa turvetta ja sen sivujakeena syntyy vaaleampaa pintaturvetta, jota käytetään monipuolisesti maa -ja puutarhataloudessa.

Kuiviketurpeen hinnan nousu ja supistuva saatavuus heikentävät suomalaisen kotieläintuotannon kilpailukykyä. Kuivikkeen hinta on jo nyt korkea ja kotieläintuotannon kannattavuus heikkoa. Kotieläin- ja lihatilat eivät kestä kustannusten nousua. Turpeelle ei ole laadultaan, saatavuudelta ja hinnaltaan kilpailukykyistä vaihtoehtoa. Kotimaisen turpeen saatavuuden heikentyminen tarkoittaa hinnan nousua. Samalla se vaikuttaa turpeen tuonnin lisääntymiseen Venäjältä, ratkaisu ei ole kansantaloudellisesti järkevää eikä ilmastoviisastakaan.

Turpeen käytön kansallisista haittaveroista tulee luopua, päästöoikeuden hinta ohjaa polttoturpeen käyttöä jo muutenkin erittäin voimakkaasti. Laaja-alaisen turvetyöryhmän esitysten toteuttamisesta on tehtävä päätökset viivyttämättä. Kuivike- ja kasvuturpeen saatavuus ja kohtuuhintaisuus tulee turvata tuki- ja verotuskeinoin polttoturpeen käytön vähentyessä tai loppuessa.

Peltokasvit – Itä- ja Keski-Suomen peltokasvivaliokunta

Peltokasvivaliokunnan puheenjohtajana toimi Jarkko Pakkanen Keski-Suomesta ja varapuheenjohtajana Kimmo Laamanen Etelä-Savosta. Sihteerinä toimi kenttäpäällikkö Sirpa Lintunen MTK-Pohjois-Savosta.

Peltokasvivaliokunta käsitteli keväällä MTK:n peltokasvistrategiaa, joka kantaa vuoteen 2040 saakka. Visiona on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kannattava peltokasvintuotanto. Missiona on luoda toimintaedellytykset kannattavalle peltokasviviljelylle ja taata kotimaisen tuotannon kehittymismahdollisuudet. Keskeisiä asioita ovat tasapainoinen viljatase, tehokas ja yhtenäinen viljelijäketju ja tasapuolisempi ja neutraalimpi elinkeinopoliittika.

Tavoitteena on tilanne, jossa ei ole sopimuksetonta viljaa eikä ylijäämävientiä. Erikoiskasvien ja öljykasvien viljelyllä on mahdollista pitää viljatasetta tasapainossa. Myös nurmen käyttäminen kierrossa hiilensitojana ja ”latauskasvina” on huomioitava, suositus on 20 % peltoalasta. Digitalisaatio mahdollistaa jäljitettävyyttä, jolla on mahdollista saada lisää hintaa.

Valiokunta totesi, että viljantuottajan rooli ei voi aina olla pienin koko ketjussa. Strategiassa on huomioitu tärkeät asiat: luodaan toimintaedellytykset kannattavalle peltokasviviljelylle ja taataan kotimaisen tuotannon kehittymismahdollisuudet.

Moni kokee valkuais- ja öljykasvien viljelyn vaikeaksi. Karjatiloihin voi olla potentiaalia esimerkiksi rypsinviljelyyn, sillä tautipaine on vähäinen ja pelloissa on kasvupotentiaalia. Valiokunta keskusteli myös pölyttäjien määrästä ja pölyttäjäpalvelujen tarjonnasta ja hinnasta.

Kesän 2021 satomäärät jäivät erittäin pieniksi ja viljelijöillä oli erittäin vähän myytävää viljaa. Samaan aikaan kustannukset lähtivät jyrkkään nousuun ja kesän 2022 viljelysuunnitelmat ovat monella vielä auki. Valiokunta laati syksyn kokouksensa jälkeen tiedotteen:

MTK-Itä- ja Keski-Suomen liittojen peltokasvivaliokunta kannustaa viljelijöitä laskemaan tuotannon kustannukset ja suunnittelemaan ensi kevään kylvöt erityisen tarkasti. Tuotantokustannukset ovat kohonneet tämän syksyn aikana ennätyksellisen nopeasti ja ensi kevään hankintoja joudutaan tekemään hyvin epävarmassa tilanteessa.

Valiokunta muistuttaa viljelijöitä siitä, että pellon kasvukuntoon pitää kiinnittää erityistä huomiota näin korkeiden tuotantopanosten aikaan, eli kohdistaa panokset vain satovarmoihin lohkoihin, joista saadaan laadukas sato. Viljelysuunnittelussa kannattaa ottaa huomioon pellon muut käyttömuodot esim. viherlannoitusnurmet, joiden ansiosta pitkään viljanviljelyssä olevien peltokasvukuntoa voidaan parantaa. Valiokunta muistuttaa, että pellon rakenteen pitää olla kunnossa, jotta hyvälaatuinen sato onnistuu sekä laadultaan että määrältään.

Valiokunnan mielestä kotimaan viljatase on ollut markkinoita vääristävä, koska satokauden vaihtuessa siinä on yleensä ollut 3–4 kuukauden kotimaan viljankulutusta vastaava määrä. Viljatase olisi saatava reaaliaikaiseksi, jolloin sillä ei olisi negatiivista vaikutusta viljanhintoihin satokauden alussa.

Tällä hetkellä hyvälaatuisesta rehuviljasta on hyvä kysyntä kotieläinten rehuja valmistavilla laitoksilla. Hintaa on tällä hetkellä hyvä, sillä viime kesän sato oli erittäin huono. Valkuaiskasveista erityisesti herneessä on paljon potentiaalia. Herneellä on myös hyvä esikasviarvo.

Maidontuotanto - Itä- ja Keski-Suomen maitovaliokunta

Valiokunnan puheenjohtaja toimi Tuomas Pietiläinen Keski-Suomesta ja varapuheenjohtajana Perttu Sirviö Pohjois-Savosta. Valiokunnan sihteerinä oli toiminnanjohtaja Vesa Kallio MTK-Etelä-Savosta.

Valiokunnan kokous 8.4.2021

Maitomarkkinat EU:ssa ja Suomessa

Maidontuotanto kasvoi EU-alueella koko vuoden 2020 ajan, mutta alkuvuosi 2021 on monessa jäsenmaassa ollut miinuksella verrattuna vastaavaan ajankohtaan vuonna 2020. Ennuste tälle vuodelle on kuitenkin yhden prosentin kasvua, joka on seurausta keskituotoksen kasvusta.

Australiassa ja Uusi-Seelannissa maitomäärät ovat olleet alenevia.

Kulutuspuolella tuoretuotteiden pitkään jatkunut laskeva trendi taittui koronan myötä, mutta laskusuunnan arvioidaan taas jatkuvan. EU:n viennin arvioidaan kasvavan jopa 5 %, lähinnä Kiinaan. EU:ssa kuluttajatrendeissä vahvistumista jatkavat erityisesti vastuullisuus, jäljitettävyyys ja puhtaus. Näissä Suomella on erityisiä vahvuuksia.

Niin sanottujen maidon korvikkeiden kulutuksesta puhutaan paljon, mutta osuus on edelleen hyvin alhainen, noin 4 % maidon myynnistä EU-tasolla. Sekakäyttäjien määrä on kuitenkin kasvava.

Alkuvuoden aikana maitotuotteiden hintakehitys on ollut positiivinen ja EU:n kilpailukyky näyttää varsin hyvältä.

Suomessa maitotuotteiden tuonti väheni vuonna 2020. Meijerituotteiden kokonaiskulutus pysyi käytännössä ennallaan (-0,1 %). Maidon, kerman ja viilin kulutus laski, mutta muiden tuotteiden (mm. välipalatuotteet) kasvu korvasi sen.

Maidontuotanto Suomessa ja luomutuotannon tilanne

Lehmämäärän lasku jatkuu, mutta keskituotoksen nousu pitää maitomäärät lähes ennallaan. TNS Kantarin arvion mukaan meijeriin toimitettava maitomäärä laskisi yhden prosentin (-1 %) vuonna 2021.

Luomumaidosta on huonosti tilastoja saatavilla. Elintarvikkeiden kokonaismarkkinoista luomun osuus on 2,6 %. Maitomarkkinoiden arvosta 4,5 % on luomutuotteilla. Luomunestemaito on maitotuotteissa vahvin luomutuote. Luomujuustojen myynti on kasvanut myös merkittävästi.

Koulujakelutuetun luomumaidon osuus nousi 19 % → 22 %:iin kokonaismaitomäärästä, joka juotiin kouluissa. Kuluttajapotentialiaa on, mutta myös luomumaitotuotteissa näkyy sama markkinoiden kehitys kuin koko maitotuoteryhmässä eli kasvua ei merkittävästi ole nähtävissä. Luomutuotteiden kysyntään vaikuttaa myös ostovoima, koska ne ovat yleensä hieman kalliimpia kuin tavanomaiset.

Esityksen pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esille seuraavia asioita:

Kustannusten nousu on kovaa (mm. rehut ja polttoaineet) ja tuottajien pitäisi saada kuluja siirrettyä eteenpäin ketjussa. MTK:n maitovaliokunta on aloittamassa tarkempaa kustannusten seurantaa, kustannusten nousu on ongelma koko EU:n alueella. Kustannusten seurannan avulla etsitään tarkemmin eri kustannuseriä ja, mistä ne johtuvat sekä, miten niihin voidaan vaikuttaa.

Tilusjärjestelyjen yhteydessä on käynyt ilmi, että puuttuu tutkimustietoa kotieläintilojen optimaalisesta tilusrakenteesta ja sen kehittämisestä. Näitä olisi syytä saada liikkeelle pikaisesti. Tilusjärjestelyillä voisi olla suuri vaikutus kustannuspuolelle, mutta sillä ei saada nopeita vaikutuksia.

Kustannustason kehitys ratkaisee alan tulevaisuuden, kun erilaisia paineita alaan kohdistuu, joiden myötä myös kustannukset nousevat (ympäristö, ilmasto, kuluttajat jne.). Näistä olisi saatava kustannusten nousua vastaava korvaus tuottajahinnan kautta. Kustannusjahti on monella tilalla ollut jo kova ja uusien keinojen löytäminen ei ole enää helppoa. Tähän tarvitaan niin tutkimusta kuin yhteistyötahojen kanssa tehtävää työtä.

Valiomainen sopimustuotanto ei ole kaikille tiloille osunut toivotulla tavalla, kun samaan aikaan kustannukset nousevat ja tuottajahinta ei ole toivotulla tasolla.

Koronan myötä toivon mukaan saadaan suomalaiseseen elintarvikeketjuun lisää rahaa, kun kuluttajat suosivat kotimaista. Tämä edellyttää toisaalta ostovoiman säilymistä. Kysyntä on kohtuullisen hyvä maailmalla, mikä on kyettävä hyödyntämään myös EU:ssa ja Suomessa. Miten se saadaan käytännössä tehtyä?

Miten vastuullisuus ja laatu saadaan kuluttajahintoihin, ettei hyöty jää väliportaiden katteisiin. Jos kaikki muu kallistuu, miksi ruoan hinta ei saa nousta? Varsinkaan kulujen noustessa. Kotitalouksien kulutusmenoissa elintarvikkeiden osuus vuonna 2019 oli enää 11,1 prosenttia.

Cap -uudistus, eläinten hyvinvointikorvaus ja eläinsuojelulaki

Eläinten hyvinvointikorvaukseen liittyen on ollut esillä jaloitteluvuoroitteen laajeneminen eläinten hyvinvointilaissa. Miten nämä saadaan sopimaan yhteen eri eläinlajien osalta? Velvoitteita, joita on laissa ei voida korvata eläinten hyvinvointikorvauksella. Sen vuoksi pitää löytää muita toimenpiteitä.

Laiduntamisen/ulkoilun valvonta on vaikeaa eli, miten tämä todennetaan ja/tai todistetaan.

MTK:n maitostrategia

Strategiatyö on kesken ja nyt pohditaan, mitä sen tekemiseen tarvitaan lisätietoa esimerkiksi Lukelta skenaarioiden kautta.

Visio – Arvokasta maitoa - kestävästi ja kannattavasti.

Missio – Maidontuotanto kannattavaksi ja kilpailukykyiseksi.

Esityksen pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esille seuraavia asioita:

Mikä on ns. perinteisen maidon vahvuus ja kilpailukyky verrattuna markkinoille tulossa oleviin ei-eläinperäisiin elintarvikkeisiin verrattuna? Tämä on iso kysymys koko alan kannalta. Maidon tuotantomäärien osalta ongelma muodostuu sekä Venäjän tilanteen että EU:ssa tuotannon kasvun kautta.

Mikä on kaiken kaikkiaan maidontuotannon tulevaisuuden näkymä – onko se jatkuva laajentaminen vai jokin muu keino vastata? Mikä on suomalaisen maidontuotannon vahvuus? Vastuullisuus ja laatu ovat kärkinä ja tähän liittyy kaiken kaikkiaan suomalaisen ruoan turvallisuus. Pystyykö teollinen prosessi tuottamaan oikean maidon korviketta ja, minkä tuotteiden kanssa se tulee kilpailemaan? Näillä on suuri merkitys ja vaikutus perinteiseen maidontuotantoon.

Teollisesti pystytään tekemään juuri sellaisia komponentteja ja sellaisia määriä, joita asiakas haluaa. Lehmän maidon tuotannosta syntyviä ns. sivutuotteita ei välttämättä synny tällaisessa teollisessa prosessissa lainkaan.

Pystytäänkö aidon lehmän maidon luonnollisuudesta rakentamaan kilpailuetu verrattuna teollisella prosessilla tehtyihin "keinomaitotuotteisiin"? Hyödyntäkö me Suomessa esimerkiksi soijavapaasta tuotannosta tai muista vastaavista sitoumuksista ja lupauksista? Soijaa kuitenkin tulee maahan koko ajan muihin tuotantosuuntiin, joten onko siitä maitoketjulle hyötyä, ettei sitä käytetä?

Valiokunnan kokous 28.10.2021*Maitomarkkinat EU:ssa ja Suomessa*

Meijerituotteiden hintakehitys on EU:ssa ollut viime aikoina positiivista, mutta uhkakuvia on nähtävissä kustannusten rajun nousun takia. Myös globaaleilla maitomarkkinoilla hinnat ovat olleet nousujohteisia ja lähiaikoina myös jatkuisi näin. Uhkakuvana on Kiinan viennin hiipuminen, millä on suuri vaikutus maailmanmarkkinoihin ja erityisesti EU-maihin. Kiinan kysyntä on kuitenkin pidemmällä aikavälillä kasvussa.

Suomessa maidontuotanto on laskenut vajaat neljä prosenttia alkuvuoden aikana. Luomumaidon tuotanto on kasvanut. Kulutuksen puolelta on palattu koronaa edeltävään aikaan eli meijerituotteiden kulutuksen kasvu koronan aikana on kääntynyt takaisin aiemmalle tasolle. Nestemaitojen kulutus jatkaa pienellä miinuksella jo pidemmän aikaa. Kuluttajia kiinnostaa nyt maustetut rahkat, proteiinivanukkaat yms.

Kantar TNS:n ennuste keskituotoksen kasvusta ei toteutunut ja tuotos kääntyi miinukselle. Tähän taustalle helteinen kesä ja ehkä reagointi sopimustuotantomalliin, minkä vuoksi tuotantoa on vähennetty myös keskituotokseen vaikuttamalla. Myös lehmämäärä laskee arviolta kolme prosenttia tänä vuonna ja noin kaksi prosenttia ennusteen mukaan vuonna 2022.

Tuottajahinta on aiheuttanut keskustelua, kun Suomessa tuottajahinta on tullut tilastoissa alaspäin ja vastavasti muualla EU:ssa ovat nousseet. On kuitenkin huomioitava, että maidon pitoisuudet laskivat kesän aikana, mikä heijastui hintaan. Toisena huomiona jälkitalien vaikutukset.

Markkinatilanne ja kustannuskriisi

Tuottajahintaindeksi ja tuotantopanosten ostohintaindeksi ovat karanneet kauaksi toisistaan. Kustannukset nousevat, mutta tuottajahinnat ei. PTT:n ennuste nostaa esille samaa eli kustannusten nousu syö maataloustuloa merkittävästi tänä vuonna.

PTT:n arvion mukaan ruoan hinta nousee 2022, mikä voisi antaa mahdollisuuden tilittää lisää myös tilatasolle.

CAP27 -suunnitelman tilanne

Lypsylehmäpalkkio halutaan pitää nykyisellään ja näin pidettyä rahat maitosektorilla. Luonnonhaittakorvauksen kotieläinkorotuksesta halutaan myös pitää kiinni, vaikka CAP -suunnitelman luonnoksessa esitetään sen poistamista. Ongelma on, ettei sille ole tarjolla riittävää korjausta, mikäli se poistetaan.

Eläinten hyvinvointikorvauksen osalta valmistelu on mennyt hyvään suuntaan, mutta mm. ulkoilutoimenpide ei ole käyttökelpoinen kaikille tiloille. Hyvinvointisuunnitelma on hyvä toimenpide. Kokonaisuus kohtuullinen, mutta ongelmat ilmenevät yksityiskohtien myötä.

Lausuntoja tuli MMM:n runsaasti. Poliittinen tilanne on vaikea ja luonnokseen ei välttämättä suuria muutoksia tule. Suunnitelma on saatava komissioon 1.1.2022 mennessä, minkä vuoksi valmistelu on ripeää. Toimeenpano keväällä 2023.

Vihreä arkkitehtuuri molemmissa pilareissa on nyt jollain tapaa valmis. Uudelleenjakotuki ei Suomessa ole ongelma, mutta joudutaan kuitenkin valmistelemaan myös meillä. Sosiaalinen ehdollisuus otetaan käyttöön 2025 ja se koskettaa palkattuun työvoimaan liittyviä ehtoja eikä vielä ei tarkalleen tiedetä, mitä tarkoittaa tilatasolla.

Muuta valmistelussa olevaa

Komissio on puuttunut tuotantopalkkioiden maksatukseen liittyviin ehtoihin, mutta tässäkin yksityiskohdat ovat vielä täsmentymättä. Viestintää tarvitaan, jos muutos tulee voimaan jo vuonna 2022.

Nautarekisterin valtuutusten osalta on ongelmana suomi.fi -järjestelmän monimutkaisuus ja oikeiden valtuuksien antaminen oikeille tahoille on vähintäänkin haastavaa. Ohjeistuksia kerätään MTK:n toimesta ja niistä tullaan viestimään viljelijöille. Asia on ollut useaan kertaan esillä ministerin kanssa, mutta hallinnossa ei vaikuta menevän eteenpäin. Tilojen kannalta hankala tilanne, johon on löydettävä ratkaisu.

Sosiaalisessa mediassa pyörivä eläinten hyvinvointikampanja alkoi 25.10.2021. Kohderymänä perheelliset, kaupunkilaiset alle 55 -vuotiaat sekä päättäjät. Taustalla myös eläinten hyvinvointilain valmistelu, jonka valmistelu vaikuttaa kuitenkin viivästyvän. Laki on poliittisesti vaikea aihe. Edellinen kampanja sai hyvää palautetta ja tavoitti hyvin kohderyhmänsä.

Brysselissä komissio tarkastelee suurta määrää eläimiin liittyvää lainsäädäntöä. Tässä on mukana mm. "lypsylehmädirektiivi", joka tulee laadittavaksi. Tällä hetkellä on jo muniville kanoille, sioille ja vasikoille oma direktiivinsä, joten tämä ei ole siinä mielessä uutta. Eläinten kuljetukseen liittyviä säädöksiä on myös valvottava, jotta otetaan huomioon Suomen olosuhteet. Suomessa tilanne on hyvä mm. kuljetuskaluston osalta. Tällä on suuri merkitys erityisesti talvella tehtävissä kuljetuksissa.

Koulujakelutuki on uudelleen tarkastelussa, missä on mukana meijerituotteet sekä hedelmät ja vihannekset. Eläinsuojelujärjestöt ovat voimakkaasti vaatineet, ettei koulujakelutukea tulisi maksaa kotieläintuotteille. Perusteena heillä mm. terveellisyys. Todennäköisesti kasvipohjaisten tuotteiden osuus koulujakelutuen piirissä tulee kasvamaan, mikä vähentää kotieläintuotteiden osuutta.

Millä keinoin tilanne maitotiloilla saadaan parannettua? Tuet pitää saada kohdennettua, mutta se ei ratkaise kannattavuutta. Miten päästään tilanteeseen, jossa markkinoiden kautta saataisiin tilanne korjattua? Näkymä on aika heikko. Auttaako tuotantomäärien laskeminen eli nouseeko hinta vai onko muita keinoja?

Tulevaisuuden näkymä on alkanut yhä enemmän mietityttää tuottajia. Missä hengessä EU-pöydissä keskustellaan pidemmällä aikavälillä, miten linja oikaistaan? Myös valtiontalouden kehityksestä on vaikea löytää optimismia, kun jäädään koko ajan jälkeen naapurimaista. Mikäli kuluttajien ostovoima ei kehity suotuisasti, on vaikea nähdä markkinoiden kehittyvän hyvään suuntaan.

Nyt päällä oleva kustannuskriisi on pahempi, kun huonoja vuosia on ollut jo niin monta aiemminkin, minkä vuoksi kassat ovat tyhjiä. Määrän hallinta on varmaan yksi tekijä, mutta mennäänkö tällä menolla paljon rajummin alaspäin. Toki edelleenkin on hyvin pärjääviä tiloja, mikä on hyvä sekin muistaa. Isoillakin tiloilla pohditaan tuotannon jatkamista. Tarvitaan positiivista signaalia ja mielellään aika pian.

Sopimustuotantomallissa on vasta päästy vauhtiin, mutta samaan aikaan lopettajia on paljon ja uutta sopimushakua ollaan avaamassa. Tilanne muuttuu nopeasti ja, miten saadaan määriä jaettua järkevästi ja, kenelle niitä annetaan? Ala tarvitsee uusiakin investointeja, mutta niitä ei synny, jos tilat eivät pysty kasvattamaan tuotantoa.

Komissio on ollut kovasti luomun perään ja Suomessa samaa henkeä. Kuitenkaan luomupuolelle ei uusia sopimuksia meijereiden puolelta tehdä. Sekatilamallin osalta on suuri merkitys, jatkuuko luomutuotanto tiloilla.

Sekatilamalli on ollut maitovaliokunnan prioriteeteissa, että sen on oltava mahdollista jatkossakin. Luomua komissio haluaa lisää, mutta kysyntä ei vedä samassa suhteessa. Markkina on aika tyydyttynyt tällä hetkellä monessa maassa. EU-markkinassa on lievästi positiivinen kuva, mutta Kiinan tilanne vaikuttaa. Kokonaiskysynnän kasvu maailmalla kuitenkin jatkuu.

Kasvipohjaiset tuotteet kasvavat kovillakin prosenteilla, mutta volyymit ovat edelleen pieniä verrattuna maitotuotteisiin. Vastuullisille ja kestäville tuotteille on kysyntää ja markkinoita ja ne on löydettävä suomalaisille tuotteille. Kotimarkkina on hieman heikommassa tilanteessa kuin maailmalla laajemmin. Myös esillä ollut plannearinen ruokavalio korostaa lähellä tuotettuja tuotteita.

Itseisarvo ei ole se paljonko navetasta lähtee maitoa vaan se, että tuleeeko sillä toimeen. Määrää tärkeämpi on toimeentulo. Nopeaa apua ei markkinoilta varmaankaan tule, mutta sieltä ratkaisu on saatava. Kriisituki voisi auttaa hetkellisesti, mutta ei ratkaise ongelmia.

Maatilojen kaupoissa ongelma on, ettei pankit arvosta tiloja oikealle tasolle, jolloin kauppvoja ei synny, kun lainaa ei saa pankista. Kriisitukien osalta käy helposti niin, että se valuu tilojen läpi tuotantopanosten hintoihin eli niitä ei kannata tähän kohtaan odottaa.

Maitoedunvalvonnassa ongelmista ainakaan ei ole pula vaan kaikki tekijät ovat nyt yhtä aikaa päällä (markkinat, politiikka, talous). Vaihtoehtoja ei paljoa ole. Mikäli valtio maksuvalmiuslainoja tai takauksia pystyy järjestämään, niin ne voivat olla tehokkaita keinoja akuuttiin kriisiin.

Edunvalvonnassa on kaksi päälinjaa: politiikka ja markkinat, mistä jälkimmäisen tekeminen on tehty lähes mahdottomaksi niin lainsäädännön kuin alan sisäisistä syistä. Poliittikkapuolella onneksi vielä näyttäisi olevan mahdollisuuksia myös myönteisiin ratkaisuihin.

Puutarhatuotanto – Itä- ja Keski-Suomen erikoiskasvivaliokunta

Valiokunnan puheenjohtaja toimi Antti Vauhkonen Etelä-Savosta ja varapuheenjohtajana Antti Tolvanen Pohjois-Karjalasta. Valiokunnan sihteerinä oli toiminnanjohtaja Vesa Kallio MTK-Etelä-Savosta.

Valiokunnan kokous 1.2.2021

Kausityövoima-asiat

MTK:n elinkeinojohtaja Marko Mäki-Hakola kävi läpi kausityövoimatilannetta. Asian hoitaminen oli pitkään ongelmissa, mutta ministeri Lepän julkinen lausunto, että asia hoidetaan, helpotti tilannetta. Hallitus on joutunut laittamaan rajoja kiinni koronatilanteen pahennuttua, mutta välttämättömän työvoiman saapuminen maahan on pidetty auki. Valtioneuvosto linjasi asiasta tammikuun viimeisellä viikolla. Tällä hetkellä tilanne etenee hyvään suuntaan. Isoin ongelma on lupien käsittelyssä lähtömaissa.

Edelleen tehdään töitä myös kotimaisen työvoiman saamiseksi tiloille. Yhtenä keinona on MTK:n esittämä nuorisoseteli, jolla voitaisiin helpottaa suomalaisten nuorten työllistymistä.

Valiokunnassa käytiin laajaa keskustelua työvoiman liikkumiseen liittyvistä kysymyksistä sekä eri viranomaisten toiminnasta. Suomessa tunnistautumisen on ollut hidasta, mutta Migriin on tulossa lisäresursseja.

Markkina- ja tuotantopanostilanne

Käytiin samalla keskustelua markkinatilanteesta ja torjunta-aineista, mm. mansikkapunkin torjuntaan olevat aineet ovat poistumassa markkinoilta ja korvaavista aineista ei ole vielä tietoa. Markkinapuolella S-ryhmän tilanne on vuoden alussa saatujen tietojen jälkeen muuttunut parempaan suuntaan.

Jostain syystä poistuvien torjunta-aineiden tilalle näyttää tulevan aina kalliimpia aineita, joita pitäisi käyttää suurempia määriä. Tämä johtaa käytännön ongelmiin, kun hinnan takia määrää pyritään pitämään alhaisena, jolloin tulee ongelmia mm. resistenssin kanssa. Kun myyntimäärät jäävät tätä kautta pieniksi, niin tarjonta voi loppua kokonaan.

Vihannestaimia tulee useista Euroopan maista ja niiden laatu nähdään vasta niiden saavuttua Suomeen. Laadun valvonta on hyvin vaikeaa ja vahingot voivat olla suuria. Vaihtoehtoja on kuitenkin vähän, kun ei suomalaista taimituotantoa vihannestuotannossa ole. Toisaalta taimien käsittelyyn on paremmin välineitä muissa maissa verrattuna Suomeen. Mansikassa taimien saanti myös Suomesta on hieman parempaa.

Luke on panostamassa Suomenjoella taimituotannon kehittämiseen ainakin marjojen osalta. Onko kotimaisille taimille kysyntää ja, missä kohtaa hinta tulee rajoittavaksi tekijäksi? Tähän liittyy myös turvekysymys.

Saastuneiden taimierien toistuva esiintyminen kertoo siitä, ettei tervetaimijärjestelmä toimi niin kuin sen pitäisi. Sama tilanne siementen osalta. Testausta tulee lisätä ja siinä on oltava viranomaisten mukana.

Sopimusasiat

MTK:n Johan Åberg ja Mika Virtanen kertoivat S-ryhmän kanssa käydyistä keskusteluista liittyen sopimusasiin ja hinnoittelumalleihin.

SOK:lta tuli kirje joulun alla kirje, jossa pyydettiin nopealla aikataululla hintatarjous 31.7.2022 saakka eikä hinta muuttuisi kilpailutuksen jälkeen. Tästä tuli paljon palautetta niin aikataulusta kuin sopimusehdoista (hinta, määrät). Elintarvikemarkkinavaltuutettu toimi välikätenä käsittelyn alussa ja sen jälkeen oli tapaaminen MTK:n ja SOK:n välillä. SOK:lle kerrottiin, että he käyttävät määräävää markkina-asemaa väärin ja siirtävät kaiken riskin tuottajille. Kova huoli tuottajilla on, miten tämä järjestelmä toimii?

MTK kirjelmöi heti SOK:n pääjohtajalle sen määräävään markkina-aseman väärinkäytöstä ja muistakin asioista. Sen jälkeen oli tapaaminen SOK:n kanssa, jossa oli mukana ko. asioista vastaavia johtajia. SOK:n puolelta pahoiteltiin viestintää ja lupasivat järjestää tilaisuuden, jossa asiat käydään tavarantoimittajien kanssa läpi. Halusivat myös käydä vuoropuhelua MTK:n kanssa. Uusi sopimusmalli ei estä paikallisten osuuskauppojen ostoja suoraan paikallisilta tuottajilta.

Keskustelua on käyty myös elintarvikemarkkinavaltuutetun kanssa, joka toivoo tavarantoimittajilta viestiä siitä, miten käytännössä uusi sopimusmalli toimii. Valtuutettu haluaa myös tavata tuottajia ja tuottajajärjestön edustajia, kun koronatilanne sen sallii. Tätä valmistellaan yhdessä liittojen kanssa.

Hinnoista neuvottelu on aina ollut vaikeaa eikä varmaan tule ainakaan helpottumaan. Kaikista epäselvistä kohdista on hyvä olla yhteydessä elintarvikemarkkinavaltuutettuun. Muuten niihin on vaikea reagoida. On hyvä pitää mielessä, että kotimaisuus on vähittäiskaupalle tärkeä tekijä, mikä pitää pystyä hyödyntämään myös tässä yhteydessä. Ravintolasektori on ongelmallisempi.

Jos tuottajaorganisaation perustaa, tulee sen hyödyntää viljelijää. Organisaation jäsenten tulee pitää tästä huoli. Hyvä esimerkki on Ahvenanmaalta, jossa viljelijät ovat hyvin tyytyväisiä.

Valiokunnan kokous 13.10.2021*Kausityövoima-asiat*

Varsin paljon on jouduttu paperia pyörittämään eivätkä työntekijät pysty itse siitä selviytymään. Työllistää paljon, mutta on selvitty. Voiko Töitäsuomesta -palvelua laajentaa muille toimialoille, kuten teollisuuteen? Tämä helpottaisi työvoimapulaa, josta kärsitään alueella laajemminkin ja siihen tarvitaan jokin luotettava toimija. Myös lupaneuvonnalle on kysyntää.

Toimeksiantoja on tullut mm. teollisuudesta, kun tieto toiminnasta on levinnyt. Ylen uutinen Suomeen tulleesta ukrainalaisista kausityöntekijöistä on vaikuttanut tähän selvästi. Eli Töitäsuomesta auttaa myös muita toimialoja ja ammatteja. Myös lupaneuvontaa kehitetään.

Töitäsuomesta voi olla iso mahdollisuus maaseudulle ja sitä kannattaa kehittää edelleen. Työvoiman tarve on kasvava maataloudessa myös ympärivuotisesti ja talviaikana mm. kotieläintiloilla. Työvoimantarvetta on myös mm. lomituksessa, eläinlääkinnässä yms.

Uuden kausityövoimain osalta olisi hyvä viljelijöiden päästä kommentoimaan, jotta siitä tulisi paras mahdollinen. Paras tilanne olisi, että työntekijä pystyisi tekemään itse tarvittavat paperit sähköisesti.

Yhteydet mm. Migriin ovat hyvät ja tätä viedään eteenpäin. Järjestelmien selkeyttäminen on tarpeen ja sen tulee olla sellainen, että välikäsiä on mahdollisimman vähän. Osa tiloista ei edelleenkään käytä sähköisiä palveluja, mihin täytyy panostaa viestinnällä talven aikana.

Kausityöluvut ovat tulleet nopeasti tänä vuonna. Toivottavasti ensi keväänä tulee resursseja, että tunnistautumiset voidaan tehdä nopeasti ja tehokkaasti. Migri on jo tiedottanut, että he voivat huomioida poikkeuksellisen satokauden 2021, jolloin tulovaatimukset eivät ole täyttyneet hakemuksen mukaisesti. Näistä voi antaa selityksen jo hakuvaiheessa vuonna 2022.

CAP27 -suunnitelman keskeiset vaikutukset puutarhatuotantoon

Lausuntokierros päättyi syyskuun lopussa. MMM:n virkamiesten aikaa menee paljon, kun joutuvat kertomaan poliittisille tahoille maatalouspolitiikan perusasioista.

Tuen tulisi kohdentua tiloille, jotka sitä todella tarvitsevat ja tuottavat sitä vastaan tuotteita markkinoille. Viljelijän kannalta suurin ongelma liittyy rahojen jakautumiseen ja yksittäisiin toimenpiteisiin. Isompi ongelma on poliittisella puolella, jossa keskustelussa on ohjelman kunnianhimo ympäristön ja ilmaston kannalta sekä kotieläintuotannon asema tukijärjestelmässä. Näissä on suurin poliittinen erimielisyys.

Näyttää hullulta, että entistä enemmän makseta tukea sille, ettei tuoteta mitään ja tämä vie tukea pois aktiiviviljelystä. Miten aktiiviviljely saataisiin pidettyä prioriteeteissa korkeammalla? Nyt on vaarana, että peltojen vuokrat nousevat entisestään tukijärjestelmän takia.

CAP-tukivalmistelussa erikoiskasvien vaatimukset huomioitava, mm. turvemaiden muokkauksen erityispiirteet avomaavihannesten osalta ym.

Osa viljelijöistä keskittyy markkinoihin ja osa keskittyy optimoimaan tukijärjestelmää. Jälkimmäiset eivät juurikaan tuota mitään eikä peltojen kuntoon ole aina kovin korkealla tasolla. Asian ympärillä käytävä keskustelu on äärimmäisen vaikeaa.

Markkina-asiat

MTK:n maatalouden markkinakriisin viestintää varten oli koottu myös puutarhatuotannon pääkohdat puutarhaverkoston toimesta.

Epäreilut kauppatavat. Ongelmana kilpailutusmalli, jossa tuotteiden hinnat määritettiin jo tammikuussa. Toimintamallin ongelmat näkyvät jo heti ensimmäisenä kautena, kun tuotantopanosten hinnat (mm. polttoaineet, sähkö, pakkaustarvikkeet, harsot, muovit jne.) hinnat ovat nousseet, eikä tuottajahintaa saada nostettua.

Kausityövoiman saatavuus, kasvinsuojeluaineiden saatavuus ja vaihtoehtoisten kasvinsuojelumenetelmien puute/kalleus. Poliittisten päätösten tuoma epävarmuus tuotannon mahdollisuuksiin (ympäristöpolitiikka, maan

muokkaamisen rajoitukset, kasvinsuojeluvälinepolitiikka). Viljelijöiden riskit kasvavat, epävarmuus tulevasta ja mahdollisista tuotantoa rajoittavista säännöistä, jarruttaa investointeja. Kausityövoiman saatavuuden varmistaminen lainsäädäntöä ja viranomaisten toimintaa kehittämällä.

Muita esille tulleita asioita

Alkuperäisessä CAP -esityksessä oli riskienhallintaväline pakollisena, mutta muuttui vapaaehtoiseksi käsitte-lyn myötä. Kun samalla rahoituksen osalta on kyse nollasummamelistä ei haluja siirtää rahaa riskienhallintaan ole ollut. Satovahinkojärjestelmälle on tarve, mutta vakuutukset eivät ole olleet houkuttelevia viljelijöille. Tilatasolla voi toisaalta tulla totaali vahinko, mutta silti korvausperusteet eivät täyty vakuutuksen ehdoista johtuen. Todennäköisesti vaihtoehto olisi tuki vakuutuksen ottamiseen, joka todennäköisesti ei houkuttele ottamaan vakuutusta.

Myös tulovakuuttaminen on mahdollista, jolloin tulojen ja menojen erotusta voisi vakuuttaa. Ongelmaksi tulee pystyä perustelevaan viljelijöille vakuutuksen tarve ja edelleen tämäkin rahoitettaisiin samasta potista muiden tukien kanssa.

Ääriolot lisääntyvät ja tilakohtaiset ja jopa tilan sisäiset vaihtelut ovat erittäin suuria. Tällöin sen perustelu, mistä mikäkin johtuu, on vaikeaa. Tärkeintä olisi, että tuotteesta saadaan riittävän suuri hintaa, jolla voidaan kerätä puskuria.

Kriisitukeen ei ole tällä hetkellä realistista odottaa määrärahoja nykyisellä hallituspohjalla. Lisäksi kustannusten nousu on sellainen tekijä, johon vastaus pitäisi tulla markkinoilta. Mikäli EU-tasolta ei todeta, että voidaan maksaa jollekin tuotteelle tukea, menee se de minimis -tukeen, jolloin seuraa omat ongelmansa tuen maksulle. Korvausperuste pitää silloin olla jokin muu kuin säätökäytä.

Jää nähtäväksi, miten markkinat ensi vuonna toimivat ja, millaisia viljelypäätöksiä tehdään. Viljassa keski-sadolla ja keskihinnalla muuttuvat kustannukset on saanut takaisin vain kolmena vuonna 2010 -luvulla.

Pidemmän aikavälin toimenpiteitä on mm. sopimuskäytäntöjen kehittäminen. Miten saadaan tulevan kasvukauden panokset hankittua ja, millä hintaa uskaltaa kiinnittää tulevan kasvukauden tuotteita.

Lannoitteiden saatavuus ja hinta vuodelle 2022 on akuutti ongelma. Hinnan lisäksi saatavuuskin voi muodostua ongelmaksi. Tiloilla olevien lannoitteiden määrästä ei ole tarkkaa tietoa. Puutarhalannoitteita on ainakin hetkeksi hävinnyt listoilta, mutta todennäköisesti palaa, kunhan katsovat paljonko uskaltavat hintoja nostaa. Tilanteet muuttuvat niin nopeasti, etteivät pysy hinnoittelussa mukana.

Epävarmuus on iso tekijä, joka painaa viljelijöitä tällä hetkellä. Myöskään jatkajia ei puutarhapuolelle ole tällä hetkellä tulossa.

Luonnonmukainen tuotanto

Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen luomuvaliokunnan kanta uuden ohjelmakauden luomukorvauksen sisältöön

Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen luomuvaliokunta pitää tärkeänä, että luomutuotanto kasvaa markkinoiden mukaisesti. Luomukorvauksen ehdot eivät saa vääristää tuotteiden markkinoille tuloa tai hinnoittelua. Nykyinen pinta-alaan sidottu korvausjärjestelmä on ollut toimiva ja se tulee säilyttää myös luomukotieläin-korotuksen osalta. Luomukorvauksen ehtojen tulee olla mahdollistavaa, ei rajoittavaa. Ehtojen yksinkertaistaminen tulee olla myös tavoitteena. Luomukorvauksen taso ei saa laskea. Luomukorvaukseen on varattava riittävä rahoitus, jotta kasvutavoitteet voidaan saavuttaa niin ettei olemassa olevan luomutuotannon kannattavan toiminnan edellytykset vaarannu.

Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen luomuvaliokunta säilyttäisi nykyisten ehtojen mukaisen myyntikasvi-vaatimuksen, se varmistaa luomuelintarvikkeiden tuottamisen markkinoille. Bioenergiaksi tuotettavalla sadolla ei myyntikasvi-vaatimusta kuitenkaan tulisi voida täyttää. Viljelykierrossa bioenergiakasvit voivat hyvin olla mukana luomutiloillakin, mutta ei koko viljelyalana. Luomukotieläintiloilta ei tule vaatia 30% myyntikasvi-vaatimusta. Kotieläintilojen myyntikasvi-vaatimus vaikeuttaisi kohtuuttomasti kotieläintilan toimintaa,

eikä se sovellu kotieläintilan toimenpiteeksi. Nurmisiementuotannossa tai luomukorsirehun/heinän sopimustuotannossa kasvinviljelytilan peltoala tulisi voida jatkossakin olla mahdollista olla kokonaan nurmiviljelyssä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tuotantoeläimet voivat jatkossakin olla tavanomaisessa tuotannossa, vaikka pellot ovat luonnonmukaisessa tuotannossa. Vaatimus kotieläintuotannon luomuun siirtämiseksi aiheuttaisi erityisesti maito- ja lihanauttilojen luopumista luonnonmukaisesta tuotannosta. Kyseisten tilojen osuus tällä hetkellä luomuvalvonnassa olevista tiloista on n. 20 %. Vaatimus toisi myös markkinahäiriötä luomukotieläintuotteille ja turhaa kustannusta koko ketjuun. Luomukotieläintuotannon kasvun tulee tapahtua markkinavetoisesti.

Luomuvalvontaa tulee uudistuksen yhteydessä kehittää yhä enemmän omavalvonnan suuntaan. Valvonnan kustannukset eivät myöskään saa kasvaa. Tuntiperusteisessa valvontakorvauksessa tulee olla katto, minkä verran valvonta voi enimmillään maksaa. Hyvin ja nopeasti sujuvista valvonnoista tulee myös valvotun tilan hyötyä alemmina kustannuksina. Asiakirjavalvontaa voi yhä enemmän tehdä jatkossa verkon kautta ja etäyhteyksiä hyödyntäen.

OSAAMINEN JA HYVINVOINTI

MTK-Etelä-Savon aloite MTK:n johtokunnalle viljelijöiden sosiaali- ja oikeusturvan parantamiseksi

MTK-Etelä-Savon johtokunta esittää MTK-keskusliiton johtokunnalle, että se käsittelee ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin alla esitettyjen jäsentemme sosiaali- ja oikeusturvaan liittyvien epäkohtien osalta.

Työkyvyttömyyseläkepäätöksen ja lomaoikeuden ristiriita

Viljelijän saadessa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta työkyvyttömyyseläkepäätöksen katkeaa häneltä lomaoikeus seitsemän (7) vuorokauden kuluessa päätöksestä. Kyseessä on ns. estävä eläke.

Etelä-Savossa on esimerkkinä tapaus, jossa viljelijä on saanut työkyvyttömyyseläkepäätöksen huhtikuussa, mutta eläke alkaa vasta elokuussa. Tämä on tarkoittanut, että viljelijällä ei ole lomaoikeutta ko. välillä. Myös lomaoikeuden perusteena oleva Myel-vakuutus päättyy eläkkeen myöntämisen myötä. Näin ollen kaikki juridiset perusteet vuosiloman saamiselle poistuvat eläkepäätöksen myötä.

MTK-Etelä-Savon näkemyksen mukaan kyseessä on kohtuuton tilanne viljelijän näkökulmasta. Viljelijä ei eläkepäätöstä hakiessa pysty varautumaan tämän tyyppiseen tilanteeseen, koska myönteisen päätöksen saamisesta ei ole varmuutta, päätösjankokohdalla on mahdotonta arvioida eikä myöskään ole perusteltua pitää myönnettyjä vuosilomia ennakkoon "varmuuden vuoksi", mikäli päätös sattuu olemaan myönteinen.

Lisäksi MTK-Etelä-Savo pitää täysin kohtuuttomana, että päätöksen teon ja eläkkeen alkamisen väliseltä ajalta lomaoikeus poistetaan sillä todennäköisesti silloin lomituksen tarve on suurimmillaan niin viljelijän terveydentilasta kuin tilalla tapahtuvista suurista muutoksista johtuen. Se, että viljelijän on mahdollista saada ko. ajankaksolle maksullista sijaisapua ei poista näin merkittävää epäkohtaa. Maksullinen sijaisapu ei ole tarkoitettu vuosiloman korvaajaksi.

MTK-Etelä-Savo esittää, että MTK ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla poistetaan edellä kuvattu epäkohta viljelijöiden sosiaaliturvasta.

Myel -eläkkeen maksupäivä

Maatalousyrittäjien eläkelaitos maksaa Myel-eläkkeen kuukauden toisena pankkipäivänä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kuukauden toisen pankkipäivän sattuessa viikonlopulle tai arkipyhälle eläke maksetaan niitä seuraavana ensimmäisenä arkipäivänä. Esimerkiksi pääsiäisenä 2021 eläke maksettiin vasta 6.4.2021.

Yleinen käytäntö niin eläkkeiden kuin palkkojen maksamisessa on, että ne maksetaan tiettyinä päivämäärinä. Esimerkiksi kunta-alan eläkkeet maksetaan kuukauden 3. päivänä ja valtion eläkkeet kuukauden 20. päivänä.

Jos päivä osuu viikonlopulle tai muulle pyhäpäivälle, eläke maksetaan pääsääntöisesti edeltävänä arkipäivänä. Tämä sama käytäntö on palkansaajalle maksettavan palkan osalta.

MTK-Etelä-Savo esittää, että MTK ryhtyy toimenpiteisiin Myel-eläkkeen maksupäivän ajankohdan muuttamiseksi niin, että maksupäivä on tietty päivämäärä ja sen sattuessa viikonlopulle tai muulle pyhäpäivälle eläke maksetaan niitä edeltävänä arkipäivänä.

Viljelijöiden oikeus sairauslomaan

Jäseniltämme tulee säännöllisesti palautetta heidän saamistaan terveydenhuoltopalveluista. Työterveyshuollon osalta tilanne on ollut Etelä-Savossa kohtuullisen hyvä riippuen palvelujen tarjoajasta. Yleensä ongelmatilanteita syntyy, kun vanha palvelujen tarjoaja lopettaa toimintansa, jolloin liittymisaste työterveyshuollon piiriin laskee. Myös uuden toimijan osaamisessa sekä myös asenteessa viljelijöiden työterveyteen liittyen saattaa ilmetä heikkouksia.

Sen sijaan julkisella puolella tulee edelleen vastaan tapauksia, ettei viljelijä joko saa lainkaan sairauslomaa tai sairausloman pituus on hyvin lyhyt. Näistä tapauksista välittyy kuva, jossa kyse on lääkärin osalta sekä tietämyksellisestä että asenteellisesta ongelmasta. Jokainen maatalousyrittäjän työtä tunteva ymmärtää, millaisia ongelmia näistä seuraa esimerkiksi lomituksen ja vakuutusturvan osalta.

MTK-Etelä-Savo esittää, että MTK ryhtyy toimenpiteisiin, joilla saadaan selvitettyä tämän ongelman laajuutta ja syitä sekä niiden pohjalta haettua keinoja asian korjaamiseksi. Keskustelu asiasta vastaavien viranomaisten kanssa on syytä avata välittömästi. Viljelijöiden asemaa julkisessa terveydenhuollossa olisi mahdollista selvittää myös esimerkiksi opinnäytetyöllä. Samassa yhteydessä on mahdollista arvioida viljelijöiden työterveyshuoltoa ja edistää liittymistä siihen.

Edunvalvonta lähtee jäsenten tarpeista

Vaikka edellä esille tuomiamme tapauksia ei olisi useita, se ei poista niiden merkittävyyttä. Edunvalvonnassa kyse on yksittäisistä jäsenistä ja heidän asioidensa hoitamisesta. Niitä ei tule arvioida sillä perusteella, miten yleisiä ne jäsentemme keskuudessa ovat. MTK-Etelä-Savo yhtenä MTK-liitoista tekee jäsentensä edunvalvontaa omalla alueellaan, mutta kaikki edellä esitetyt epäkohdat voivat koskettaa MTK:n jäseniä missä päin maata tahansa. Sen vuoksi odotamme, että MTK ottaa niihin kantaa.

MTK-Etelä-Savon aloite Kaakkois-Suomen Lomituspalvelut -yksikölle

Maatalouslomituksen päivystyspalvelu otettava käyttöön Kaakkois-Suomen Lomituspalvelut -yksikössä

Mikkelin ja Savitaipaleen lomituspalveluyksiköiden yhdistymisen yhteydessä on viestitetty, että käytännön maatalouslomitus jatkuu ennallaan ja, että muutos on hallinnollinen, eikä vaikuta käytännön lomitukseen (Etelä-Saimaa -lehti 5.12.2020 ja Itä-Savo -lehti 7.12.2020). Käytännössä kuitenkin Savitaipaleen yksikön tarjoama päivystyspalvelu lakkaa 1.1.2021 alkaen sen yhdistyessä Mikkelin lomituspalveluyksikköön.

MTK-Etelä-Savon johtokunta esittää Mikkelin kaupungille ja lomituspalveluyksikölle, että se ottaa käyttöön viljelijöille tarjolla olevan ilta- ja viikonloppupäivystyksen. Savitaipaleen yksikössä tällainen on ollut käytössä ja viljelijät ovat kokeneet sen hyödylliseksi äkillisissä ja ennalta-arvaamattomissa tilanteissa. Näitä ovat erityisesti tapaturmat ja sairastumiset, joissa on tarve kiireelliselle lomituspalvelujen saannille. Ilman päivystystä esimerkiksi perjantai-iltana tapahtunut tapaturma voi johtaa lomittajan saannin siirtymiseen vähintään seuraavan viikon tiistaihin saakka.

Muissa Etelä-Savon alueella toimivissa yksiköissä päivystystä ei ole ollut tarjolla, mitä on perusteltu resurssien vähäisyydellä. Uuden suuremman lomituspalveluyksikön myötä resursseja päivystyksen järjestämiseen on varmasti paremmin ja se on mahdollista toteuttaa. Mikäli jatkossa Rantasalmen ja Parikkalan lomituspalveluyksiköt siirtyvät Mikkelin yksikön alaisuuteen, on resursseja entistä helpommin siirrettävissä päivystyspalvelun tarjoamiseen.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 1 § Lain tarkoitus todetaan seuraavaa: *Maatalousyrittäjän lomituspalvelujen tarkoituksena on tukea maatalousyrittäjän sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista ja työurien pidentymistä.* Päivystys äkillisiä tilanteita varten on tämän tarkoituksen toteuttamisessa tärkeässä roolissa. Eri-tyyppisen tärkeä se on yksinyrittäjien osalta, joilla varautumismahdollisuudet äkillisiin tilanteisiin on useamman yrittäjän tiloja heikkomat.

Itä- ja Keski-Suomen osaaminen ja hyvinvointivaliokunta

Valiokunta kokoontui toimintavuonna kaksi kertaa, ensimmäinen kokous järjestettiin verkkoyhteydellä ja toinen onnistui läsnäolotapaamisena. Valiokunnan puheenjohtajana toimi Sanna Hämäläinen Etelä-Savosta ja sihteerinä Anja Kettunen Keski-Suomesta.

Osaamisen ja hyvinvointivaliokunta paneutui pohtimaan työpajatyypisellä ryhmätyöllä siitä, mikä on keskeistä valiokuntatyössä sekä niiden erityispiirteet etenkin Itä- ja Keski-Suomea koskettavia asioita. Työpajatyöskentelyssä syntynyt pohdinta tuotti oivalluksen, kuinka toisiinsa kietoutuneita asioita osaaminen ja hyvinvointi ovat. Niiden välillä on vahvoja siteitä sekä syy- seuraussuhteita. Johtaminen ja osaaminen ovat keskeistä tekijöitä taloudellisen tuloksen saamisessa. Talouden hoitaminen on hyvinvointia laajempi asia. Keskeistä on työstä saatava palkka ja tuotteiden hinta ja niiden kehittyminen ja toimeentulon turvaaminen. Taloudellinen ahdinko ja jatkuva huoli liittyy usein kuormittumiseen, henkisiin paineisiin sekä ammatin ja oman työnarvostamiseen. Myös ympäristö- ja ilmastotyö koetaan rasitteena, joka ei ole parantanut taloudellista tulosta, vaan tuonut lisä-paineita yhteiskunnan puolelta.

Hyvinvointi-työpajaryhmän tuloksena syntyi neljän aihealueen kokonaisuus, joihin laadittiin sisällöt. Yrittäjä on

tärkein voimavara ja työkyvystä on pidettävä huolta monipuolisesti. Kannattava yritystoimintaa ylläpitää työkykyä. Yrittäjällä tulee olla vapaa-aikaa ja mahdollisuuksia huolehtia itsestään. Perhe- ja parisuhde koettiin yhdeksi tärkeimmistä hyvinvoinnin ylläpitäjistä ja sen merkitys on suuri. Ammatin arvostus on monitahoinen asia, johon tarvitaan järjestön panostusta joka tasolla. Yhtenäinen ja yhdessä tehty työ pitäisi saada näkyväksi. Ryhmä ideoi vaikuttamisen keinoja ja viljelijöiden työn tuomista näkyväksi ja arvostetuksi. Viljelijän sosiaaliturvan tulee lähteä elämänkaaren mukaisista palveluista ja olla tasavertainen muihin ihmisiin nähden. Viljelijää palvelisi työuraeläke-ajattelu.

Osaaminen -työpajan tulosten esittelyssä valiokunnan jäsenet nostivat vaikuttamisen kohteiksi maakunnat ja niiden oppilaitokset. Itä- ja Keski-Suomen alueella koettiin tehtävän korostuvan. Maaseudun yrittäjän ulkoiset osaamisen tarpeet ovat kasvaneet, taloustaidot ja yrittäjien erilainen taso on haaste. Oletettavissa on, etteivät kaikki pärjää vaatimusten kanssa ja se tuo osaltaan jaksamisongelmia. Yrittäjätaitojen kasvattaminen on tärkeää ja yrityksissä on monen suuntaisia muitakin koulutustarpeita. Sidosryhmien yhteistyöryhmien toimivuuden edistäminen ja parhaiden käytäntöjen jakaminen alueelta toiselle on hyvää valiokuntatyötä. Varautuminen ja riskienhallinta on myös osaamisasia. Valiokunta oli tyytyväinen työhönsä ja pitivät työpajaa onnistuneena ja tehtävänsä pohdintaa arvokkaana.

Valiokunta laati seuraavan vuoden toimintasuunnitelman, keskusteli maatilayrittämisen kannattavuuden ongelmista ja ratkaisuista. Tuottajahintojen nosto olisi vaikuttavin ja tehokkain tapa parantaa tilannetta. Lomitussuunnitelman ja hallintomallin valinnasta, CAP 27 valmisteluista keskusteltiin. Itä- ja Keski-Suomen osaaminen ja hyvinvointialueella lomituksen paikallisyksiköiden muutostilannetta kartoitettiin ja jaettiin yhteinen huoli lomittajista ja heidän riittävydestään, jaksamisensa ja ammattitaidon ylläpitämisestä. Perhevapauudistus on tuomassa hyvää, sosiaaliturvauudistus on iso työmaa. Todettiin, että maatalojen varautumisen taso ei ole kovin hyvällä tolalla. Tämä on tullut esiin Välitä viljelijästä -projektissa.

Melan lanseeraama sovellus yrittäjän sähköisestä yhteydestä työterveyshuoltoon. Hyvät järjestelmät ovat tarpeen, viljelijöiden työterveyteen osallistuminen on laskenut merkittävästi. Asta Suomi Jamkista kertoi maaseutuyrittäjien pari- ja ihmissuhdetyöstä tulleiden kokemusten ja työvälineiden tuoneen apua maaseudun ihmisille. Merkityksellistä on toiveikkuuden ylläpitäminen ja ymmärrys hyvän arjen merkityksestä. Tiloilla on näkyvissä myös huonoa ja jopa periytyvää, suomi tiivistä sen pärjäämisen eetoksessa. Yleistä on myös tunne- ja sosiaalisten taitojen heikkous, puhumattomuuden kulttuuri, kiire ja loputon raataminen. Maatilalla yrittäminen ja muu elämä kietoutuu yhteen, ja niitä ei eroteta toisistaan ja myös oma uupuminen jää huomaamatta. Itsetunto ja -tuntemus sekä itsensä johtaminen ovat toisiinsa liittyviä asioita.

On tärkeää tehdä ennakoivia huoltoja itselle ja ihmissuhteille, kuten koneille tehdään, tavoitteena uudistaa itseä ja suhdetta. Huomiointia, kiitosta, asioista keskustelua ja ”pöyhimistä” tarvitaan uudistumiseen. Anteeksi pyytäminen ja myös anteeksi antaminen on tärkeää, kertoi Asta, joka on tehnyt pitkän uran auttamistyössä. Väliä Viljelijästä-projektin ohessa on alkanut työkyky koordinaatiotoiminta. Väliä Viljelijästä hankkeesta todettiin sen olevan työtä, josta tekeminen ei lopu.

ELINKEINOPOLITIIKKA JA YRITTÄJYYS

Itä- ja Keski-Suomen elinkeinopolitiikka- ja yrittäjyysvaliokunta

Itä- ja Keski-Suomen elinkeinopolitiikka- ja yrittäjyysvaliokunnan puheenjohtajana vuonna 2021 toimi Riku Kalmari Keski-Suomesta ja varapuheenjohtajana Kimmo Ihalainen Etelä-Savosta. Valiokunnan sihteerinä toimi toiminnanjohtaja Anja Kettunen Keski-Suomesta. Valiokunta piti yhden kokouksen 27.4., jossa se käsittelee seuraavia asioita.

Kausityövoimaan liittyvät asiat

Töitä suomesta Oy on saanut kausityövoiman lennot ja koronaturvallisuusasiat mallilleen viranomaisten kanssa ja kolme lentoa on jo saapunut Ukrainasta. Koronatestejä tehdään lähtö- ja saapumispäässä ja ihmiset kuljetetaan tiloille omilla kyydeillä. Koronaturvallisuustilanne on kokonaisuudessaan viimevuotista parempi, vaikka tilanne Ukrainassa on melko paha. Siksi epävirallisia reittejä ei kannata kenenkään käyttää.

Migrin kanssa on saatu rakennettua toimiva ja luottamuksellinen järjestely kausityö voimalle, joka nopeuttaa työlupien käsittelyä (2-3 pv). Tästä luottamuksesta kannattaa pitää kiinni.

Koronaelvytyksen tilannekatsaus ja mahdollisuudet

MTK on esittänyt maakunnallisiin Oikeuden mukaisen siirtymän (JTF) -ohjelmiin ja elvytyspakettiin asioita, joilla päästäisiin heti liikkeelle korona jälkeen. Näitä ovat mm. biokaasu- ja laajakaistainvestoinnit sekä luvitusten helpottaminen.

Ongelmaksi on nousut, että hallitus on sotkenut mukaan uudistushankkeita, joista elvytyksestä on vaikea löytää tai se on todella pitkässä puussa. JTF:n osalta ongelmana on, ettei sen avulla voida helpottaa turveyrittäjien tilannetta vaan rahat on käytettävä turvetta korvaavaan TKI-toimintaan ja esim. suoalueiden ennallistamiseen.

DNSH (do no significant harm) -periaatteen mukaan ottaminen kaikkien asioiden tarkasteluun hidastaa valmistelua ja aiheuttaa ongelmia epäselvyytensä vuoksi.

Elvyttävät rahoitussuunnitelmat kiertävät vielä Brysselissä, jonne ne lähetetään toukokuussa. Ensimmäisiä rahoja on mahdollista saada käyttöön 2021 lisätalousarvioon, mutta suurin osa rahoituksesta kohdistuu vuosille 2022-2023.

Yksityistiekysely, mopolla vai traktorilla rospuuttoaikaan?

Yksityistiekysely sai hyvän vastaanoton ja siihen tuli runsaasti vastauksia, joista on tehty alustavaa yhteenvetoa. Vastauksissa esille nousivat verotusasiat (alv. ja kiinteistövero), yksiköinti ja rahoitus. Uusi laki on kuitenkin vanhempaa selkeämpi, joten edistystä on tapahtunut. Toiveissa on saada jonkin verran lisää rahaa alemman tieverkon ylläpitoon ja kunnostukseen.

Töitä Suomesta palvelut ja tiedottaminen

Töitä Suomesta Oy tarjoaa jatkossa myös puhelinneuvontaa kausityövoimaa koskien. Tällä hetkellä mukana on kuusi neuvojaa ympäri maata. Yhtiö on lanseerannut myös ”maalaistumis” -kampanjan, jolla haetaan vastapainoa kaupungistumiselle.

Uusien ”Urasivujen” kautta luodaan verkostoja maaseudun osaajista ja kerrotaan avoimista työpaikoista maalla. MTK:n yhdistyksiä houkutellessaan mukaan toimintaan 10 %:n vinkkipalkkiolla uudesta työpaikasta (palkkio maksetaan laskutetusta toimeksiannosta). Sivuilla saa palvelua myös venäjäksi, englanniksi ja ruotsiksi. Myös maaseutuyritykset voivat luoda yrityskohtaisen rekrytointisivuston uuteen palveluun.

Turpeesta ja sen tulevaisuudesta

Turpeen alasajo jatkuu paljon suunniteltua nopeammin. MTK pyrkii saamaan jatkoaikaa turpeen käytölle ainakin pienempiin kunnallisiin polttolaitoksiin, joita yritetään auttaa verovapaan kuutiomäärän nostamisella. Vään- töä ympäristöpuolen kanssa käydään ja taisto on tuimaa.

Valiokunnan vaikuttamisen painopisteet IKS:n alueella.

Yrittäjyysasioiden lisäksi paikallinen metsäedunvalvonta nähtiin tärkeäksi. Erityisesti rahastojen ostoja halutaan hillitä. Kunnallisvaalit ovat tärkein lähiajan tavoite. Tarvitsemme hyviä maaseudun puolestapuhujia.

Maakunnallisten maaseutuohjelmien valmistuttua pyritään saamaan liikkeelle hyviä kehityshankkeita ja pääsemään mukaan myös kansainvälisiin verkostoihin. Tulevalla ohjelmakaudella pienten yritysten mukanaolo esim. EIP-ryhmissä helpottuu (EU:n innovaatio ohjelma).

Muut asiat

Valiokunta päätti laatia aloitteen kausityövoiman asumisinvestointien saamiseksi investointituen piiriin. Aloite osoitetaan keskusliiton elinkeinopolitiikka ja yrittäjyys valiokunnalle. Aloite alla.

Aloite MTK:n keskusliiton Elinkeinopolitiikka ja yrittäjyys valiokunnalle.

Itä- ja Keski-Suomen Elinkeinopolitiikka- ja yrittäjyysvaliokunta päätti kokouksessaan 27.4.2021 esittää kausityöntekijöiden asuntojen kunnostamisen ja hankkimisen sisällyttämistä investointitukeen.

Osa kausityöntekijöistä asuu tiloilla tai niiden läheisyydessä, jopa puoli vuotta, joten on luonnollista, että asu- misviihtyisyydellä on merkitystä palautumiseen ja työssä jaksamiseen. Siksi kysymyksessä on yksi tärkeim- mistä marja- ja erikoisviljelytilojen investoinneista.

Asia on viime aikoina saanut myös negatiivista julkisuutta, vaikka pääosalla tiloista asiat ovatkin kohtuullisen hyvässä kunnossa. Myös alan imagon kannalta olisi hyväksi näyttää, että olemme reagoineet epäkohtiin. Asia vaatii varmasti yksityiskohtaisempaa valmistelua, joka olisi hyvä saada liikkeelle nopeasti, että se voitai- siin sisällyttää viimeistään tulevan ohjelmakauden investointituki ohjelmaan.

KULUTTAJATYÖ

Kokkaa kotimaista -kampanja

Tervetuloa mukaan tekemään nuorten ruokakasvatusta!

MTK toteutti vuoden 2020 tavoin vuonna 2021 Kokkaa kotimaista -kampanjan. MTK-yhdistyksen tehtävänä oli ottaa yhteyttä kouluun, hankkia kotimaisia raaka-aineita ja toimittaa ruokakassi kotitalousopettajalle. Kokkaa- misesta ja herkuttelusta huolehtivat opettajat ja oppilaat.

Opetusmateriaali oli kohdennettu kahdeksannen luokan valinnaisaineryhmille ja soveltui 90 minuutin (kotita- louden kaksoistunti 2 x 45 min) oppitunnin mittaan. Oppitunnin alkuun oli koostettu teoriaosuus suomalaisesta ruoantuotannosta sekä Kahoot-tietovisa opiskeluista asioista.

Kuten eteenpäin katsovassa MTK:n Tulevaisuusasiakirjassa sanotaan, ”*tulevaisuuden kuluttajia kiinnostaa yhä enemmän, mitä he syövät sekä miten ja missä ruoka on tuotettu.*” Ruokakasvatus onkin koko ajan yhä tärkeämpää, sillä lasten ja nuorten ymmärrys ruuasta ja sen matkasta pelloilta ruokapöytään on heikentynyt samalla, kun ruuan valmistaminen alkuperäisistä raaka-aineista on vähentynyt. Myöskään ruuan vaikutusta ympäristöön, terveyteen ja hyvinvointiin ei ymmärretä riittävästi.

Kokkaa kotimaista –mallin tavoite MTK:n näkökulmasta:

- Lisätä nuorten kiinnostusta ruoanvalmistukseen sekä parantaa heidän ruoanvalmistustaitojaan.
- Tutustuttaa oppilaita suomalaiseen ruokaan ja ruuantuottajiin.
- Tarjota opettajille luonteva tapa hyödyntää MTK:n erinomaista RUOKAA! -oppikirjaa kotitalouden opetuksessa.
- Olla kiinnostava ja haluttu kumppani koulujen ruokakasvatusta toteuttavien tahojen joukossa.
- Jakaa ruokailoa!

Kokkaa kotimaista materiaalit:

Opettajalle:

- Oppitunnin aluksi pidettävä teoriaosuus (noin 30 minuuttia). Moodle
- Kahoot-tietovisan opiskeltujen asioiden kertaamiseen. Moodle
- Reseptit kahteen pääruokaan ja yhteen jälkiruokaan. Oppilaille jaettavat reseptivihkoset lähetetty MTK-liittoihin. Sähköinen tulostusasemoitu versio myös liitteenä.
- Sähköinen Opettajan opas toimivilla linkeillä. Myös liitteenä
- MSL verkko-opisto (Moodle): <https://moodle.msl.fi/course/view.php?id=25>

MTK-yhdistykselle:

- Hei kotitalousopettaja, esimerkki sähköpostista.
- Ohje MTK-yhdistykselle.
- Laskutusohje, Kokkaa kotimaista.
- Esittelyaineisto esim. MTK-yhdistyksen johtokunnalle

Etelä-Savossa kampanja toteutettiin yhdeksässä yhdistyksessä vuonna 2020 ja seitsemässä yhdistyksessä vuonna 2021. Kampanjalle toivotaan jatkoa myös vuonna 2022.

Kuluttajatyöryhmän toimintaa

Valiokunnan puheenjohtajana toimi Riikka Hänninen ja varapuheenjohtajana Harri Tuomainen, molemmat Pohjois-Savosta sekä sihteerinä Amanda Vesiaho MTK-Keski-Suomesta.

Valiokunnan kokous 4.6.2021

Kuluttajatyöideat Itä- ja Keski-Suomen alueella

Esitettiin kampanjaa, jossa kohdennetaan kuluttajatyötä isojen teiden varteen pelloille, esimerkiksi Hyvää Suomesta -lippuja. Näitä pitää olla pellolla enemmän kuin yksi, jotta ne kiinnittävät huomion. Huomioidaan turvallisuus, ettei tule negatiivista palautetta. Esitettiin myös tarroja työkoneisiin mm. teksteillä ”tööttää, jos syöt suomalaista ruokaa!”, ”Tässä tehdään suomalaisille ruokaa!”, ”Matkalla kasvattamaan suomalaista ruokaa!” jne. Pellolle voisi lisätietona antaa, mitä pellolla kasvaa tai, mihin sato matkaa sadonkorjuun jälkeen.

Suonenjoella on rastiratoja, joissa kylteissä on kysymyksiä ja kääntöpuolella vastaus. Ensimmäinen rastirata oli talvilomaviikolla ja pääsiäisenä toinen. Juhannuksen jälkeen teemana on Suonenjoen mansikka. Palkintona arvottiin vastaajien kesken lähiruokapaketti ja muita palkintoja. Arvontaan osallistui, kun kommentoi yhdistyksen sähköpostiin rastiradan tehtäviä.

Laukaassa on kesälampaita ja ne järjestetään kunnan, paikallisen MTK-yhdistyksen, maatalousseuran ja 4H:n avulla. Asukkaiden kuuleminen on nyt menossa.

Eläkeläisillä järjestetään Pohjois-Savossa navettavierailuja etänä. Vanhukset ovat pitäneet näistä erittäin paljon. Vierailukohteina oli ainakin hevostila ja maitotila.

Maaseutunuorilla on ollut suunnitelmissa valotauluja tms. joulukuun alussa. Myös valaistut työkoneet. Tätä suunnittelua jatketaan joulun lähestyessä.

Todettiin, että ideoita on paljon, kunhan yhdistyksiä saadaan innostumaan. Päätettiin, että tehdään yhdistyksille yhteinen ohjeistus IKS-alueella.

Kokkaa kotimaista -kampanja

Todettiin, että kampanjan ohjeistus laitetaan yhdistyksiin hyvissä ajoin tietoon, jotta syksyllä saadaan mahdollisimman moni yhdistys mukaan kampanjaan. Ohjeistusta on päivitetty vielä paremmaksi viime vuoden kampanjan tiimoilta.

Valiokunnan kokous 5.10.2021

Kuluttajatyö Itä- ja Keski-Suomen alueella

MTK:n ruokamarkkina-asiantuntija Heidi Siivonen esittäytyi ja kertoi ajankohtaisista kuluttajatyön asioista. Kokkaa kotimaista -kampanjan tavoitteena on tavoittaa 8. luokan oppilaita jopa 10 000. Kampanjaa on päivitetty viime vuoden palautteen perusteella.

Kuluttajavastaavien valmennus on Helsingissä läsnäolotapaamisena 18.-19.11., johon Heidi kannusti osallistumaan.

Maatilan antimet -materiaalia uudistetaan, myös sähköiseksi versioksi. Tavoitteena kehittää materiaalia opettajien kanssa. Ajatuksena monikäyttöinen ja hyvä materiaali opettajille sekä tueksi kouluvierailuille.

Keskusteltiin myös, että on ristiriitaista, että kuluttajien suhtautuminen kotimaiseen ruokaan on positiivisessa vireessä, mutta se ei kuitenkaan näy tuottajan kukkarossa. Korona-aika on selvästi nostanut kotimaisen ruuan arvostusta. Mm. puheet kotimaisen ruoantuotannon alasajosta pohjoisen olosuhteiden ja kannattamattomuuden takia vähenivät merkittävästi.

Keskusliitolle esitettiin toive, että tiedotusta Lähiruokapäivästä lisättäisiin, jotta siihen saataisiin tiloja aktiivisemmin mukaan. Pohdittiin myös kuluttajatyön tuloksia, kun maatalouden kannattavuus on yhä huono. Onko onnistuttu kuluttajatyössä?

Kuluttajatyön tuloksena suomalaisen ruuan arvostus on noussut. Olisiko tulevaisuuden kuluttajatyön tavoitteena korostettava tuottajahintoja? Kuluttajaa lähestyttäessä on tuotava enemmän esille tuottajan osuus tuotteen hinnasta. Todettiin myös, että syyllistäminen ei kuitenkaan auta tässä keskustelussa.

Kokkaa kotimaista -kampanjan toteutus IKS-alueella

Todettiin, että kampanjan toteutusta ja ohjeistusta on paranneltu ja helpotettu. Tässä vaiheessa syksyä ei tarkkaa tietoa, kuinka yhdistykset lähtevät mukaan. Todettiin, että tiedotetaan yhdistyksiä vielä aktiivisesti.

Suonenjoen rastirata

Suonenjoen rastiradasta todettiin, että tämä on ns. laiskaa kuluttajatyötä. Palaute on ollut hyvää ja huomattiin, että rastiradan käyttöaste nousi, kun tieto tästä levisi. Rastirata on toteutettu muutaman kerran. Kolmannen kerran rastirata oli suosituin.

Tulevaisuuden kuluttajatyö

Aihetta sivuttiin jo aiemmassa kohdassa. Eli suunniteltava pitkällä tähtäimellä kuluttajatyötä niin, että tulos näkyy tuottajan kukkarossa. Keskusliitolta toivottiin selkeää kuluttajatyöstrategiaa liitoille. Tulevaisuuden kuluttajatyöstä todettiin, että koronan myötä tulevaisuudessa hyödynnetään somekampanjoita ja etäkäytäntöjä.

Peltokyltit

Päätettiin perustaa työryhmä kampanjan suunnitteluun. Kevään 2022 luottamushenkilöpäivillä esitellään suunnitelma.

MAASEUTUNUORTEN TOIMINTA

Maaseutunuorten valiokunta

Opiskelijakontakteja on pyritty lisäämään ja Itä- ja Keski-Suomen maaseutunuorten valiokuntien välistä yhteistyötä vahvistamaan.

Keski- ja Itä-Suomen maaseutunuorten valiokunnat ovat tiedostaneet ja linjanneet maa- ja metsätalouseläinten opiskelijayhteistyön merkityksen tärkeänä koko itäisessä ja keskisessä Suomessa. Koulujen oppilaskuntien sidoksien parantaminen ja järjestön maatalooppaiden toiminnan vahvistaminen mielletään tärkeäksi jäsenhankinnan ja tietoisuuden lisäämisen vuoksi järjestössä.

Pitkäjänteisellä työllä ja maatalooppaiden kautta vahvistetaan kuluttajien tietoisuutta ruoantuotannosta pitkälle tulevaisuuteen. Alan AMK-oppilaitoksissa työtä on tehty esittämällä maataloapastoinnin viemistä vapaaehtoiseen opintopisteisiin kurssien yhteyteen, jolloin opiskelijan olisi kannattavaa hakeutua MTK:n maatalooppaaksi.

Koronapandemian vuoksi suoran oppilaitoskontaktoinnin lisäksi toimintaa tehtiin etänä ja virtuaalituotantona.

Vuonna 2020 tehty valtuuskunta-aloite maaseutunuorten toiminnan resurssien lisäämiseksi uusittiin vuonna 2021, sillä aloite ei edennyt vuoden 2020 valtuuskuntakäsittelyssä eteenpäin. Syiksi oli määritelty meneillään olevan järjestöuudistuksen vaihe, johon lisäresurssin budjetointi ei olisi ajallisesti ollut otollinen.

Liittokokousasiakirjan valmisteluun nuoret osallistuivat yhteisissä työpajoissa nuoria koskevat osin.

”Miksi nuorten toimintaan on lisättävä resurssia välittömästi”

Koska nuorissa lepää järjestön jatkuvuuden pohja. Yhdistyksissä toimimisen into on ollut pitkään laantuvaa erityisesti nuorilla, maatalousala ei ole poikkeus, ja nuoret maatalousyrittäjät ovat erittäin kiireisiä. On keksittävä uusia toimintatapoja luottamusverkoston ylläpidon eteen, jolle MTK:n toiminta perustuu.

”Jotta jatkuvuus yli sukupolvien ja avoimuuden lisääntyminen toteutuisi jatkossa”.

Tähän tulee tarttua välittömästi järjestöremontin yhteydessä. Maaseutunuoret ovat ensimmäinen kosketus MTK:n toimintaan.

Vuoden 2021 toiminta

Vuoden 2021 tapahtumat olivat pääsääntöisesti verkkotapahtumia koronapandemian jatkumona. Viestintä perustui sosiaalisen median ja verkkoviestinnän ympärille. Savomanu -brändin alla jatkettiin eteläsavolaisten maaseutunuorten esittelyä yhteistyössä pohjoissavolaisten kanssa vaihtuvilla viikkovetoisilla vuoroilla.

Valiokunta kokoontui kolme kertaa sekä osallistui Keski- ja Itä-Suomen maaseutunuorten valiokuntien yhteistoimintaan.

Vuosi 2021 painottui virtuaaliviestintään

Savomanujen ja Keski-manujen avantolive 19.2 Savonian Agrologiopiskelijöiden jääsaunasta.

IG-live -sarja 10.2. alkaen eteläisten liittojen maaseutunuorten vetäminä vastauksena koronaeristyksen peittoamiseen kahdeksan tapahtuman sarjana.

17.-19.3. Maaseutunuorten kuntoremontti Vierumäellä oli tarjolla Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Keski-Suomen ja Pohjois-Karjalan maaseutunuorille. Tapahtuma uhkasi peruuntua aluehallintoviranomaisten rajoituksista koronapandemiaan, mutta saatiin kuitenkin pidettyä pienelle halukkaalle ryhmälle.

30.4. Kylvöhommia: Wisun suunnittelua makuuhuoneesta – keskustelualustan kokeilu kasvukaudelle Discrod-ohjelmaan.

29.-31.10. Maaseutunuorten syysparlamentti Helsingissä.

3.-5.11. Maaseutunuorten kuntoremontti Tanhuvaarassa Savonlinnassa Itä- ja Keski-Suomen maaseutunuurille.

Syyskaudella virtuaalitempauksina olivat #savomanu #voemaelua, jolla kannustettiin ihmisiä liikkumaan.

22.12. Maaseutunuorten joulutulet syttyivät ympäri maakuntaa suomalaisen ruoan ja kotimaisuuden merkiksi.

Vuoden alussa KISSMANU -veriryhmä (Keski- ja Itä-Suomen) oli mukana Veripalvelun verenluovutushaasteessa. Haasteeseen osallistuneet ryhmät saivat tunnustusta maaseutunuorten syysparlamentissa Helsingissä.

Valiokunnan kokoukset:

27.1.2021 Valiokunnan kokous ja järjestäytyminen. Puheenjohtajaksi valittiin Jarkko Parkkinen ja varapuheenjohtajaksi Tero Lahikainen vuodelle 2021.

26.5.2021 Valiokunnan manusaappaan valinta ja tapahtumien linjaus.

8.12.2021 Valiokunnan kokous ja loppuvuoden ja talven linjaus

Valiokuntalaisia osallistui kesäkuussa liiton kevätkokoukseen.

Lihakunnan muutettua jäsenmaksusta osan hankerahoitteiseksi käytettiin raha atrialaisten nuorten lihantuottajien esiintuomiseen. Projektin tarkoituksena oli tuottaa sosiaaliseen mediaan lihainfoa suomalaisen ja arialaisen lihantuotannon hyvistä puolista muihin maihin nähden. Tämä tehtiin haastatteleamalla nuoria tuottajia maaseutunuorten toimesta Etelä-Savossa.

Kesän 2021 aikana suoritettiin kuvauksia kahdella tilalla ja materiaaleista koostetaan lyhyttä sosiaalisen median sisältöä vuoden 2022 aikana. Sisältö suunnataan avoimesti kaikille. Toivottuna vaikutuksena on, että kuluttajien tietämystä lihantuotannosta tiloilta saadaan tuotua esiin ja, että sillä olisi positiivisia vaikutuksia lihan menekin edistämiseen.

JÄSENPALVELUVALIOKUNTA

Valiokunnan puheenjohtajana toimi Harri Tuomainen MTK-Pohjois-Savosta, varapuheenjohtajana Sari Haapamäki MHY-Keski-Suomesta ja sihteerinä Sirpa Kukkonen MTK-Pohjois-Karjalasta

Valiokunta käsitteli Oivan pääkäyttäjää Tiina Sidensnöre alustamana tilannekatsauksen Oiva -jäsenrekisteripalveluista. Projekti on jäljessä aikataulusta. Datan kanssa on ollut ongelmia, jotka ovat vaikuttaneet muihin toiminnallisuuksiin. Alustavaa laskutuspäivämäärää on siirretty. Uusi arvioitu laskutuspäivämäärä on 22.2. Eräpäivä 15.3. Tavoitteena on saada jäsentiedot kuntoon. Jaicommin lukutilan -käyttöoikeutta on jatkettu yhdellä kuukaudella ja se päättyy helmikuun loppupuolella.

Keskusliiton jäsenpalveluvaliokunnan kuulumisia kertoi Tuomo Tikkanen. MTK:n jäsenpalveluvaliokunnan alla olevan EU-avustajatyöryhmä on kehittämässä MTK:n EU-avustajatoimintaa. Suunnitteilla on kysely EU-avustajille (toimintakaudet 2015–2020) heidän aikaisemmasta toiminnastaan, sekä mitä ajatuksia heillä on tulevan kauden toiminnasta. Kyselyllä haetaan suurempia linjoja EU-avustajan kokeneisuudesta ja olisivatko he sitoutumassa tähän palveluun jatkossa.

EU-avustajatyöryhmän jäsenet ovat pj. Tuomo Tikkanen, Kaisa Pihlaja MTK johtokunta, Aki Kaivola, EU-avustajat: Anna Setälä, Kari Niemi MTK-toimihenkilöt: Jari Kauhanen MTK Pohjois-Savo, Ari Perälä, MTK Etelä-Pohjanmaa, maatalouslinjalta Marica Twerin ja Johan Åberg sekä järjestöryhmästä Matti Voutilainen.

16.11. oli keskusliiton ja alueellisten jäsenpalveluvaliokuntien yhteiskokous, johon IKS alueelta osallistuivat Sari Haapamäki ja Sirpa Kukkonen. IKS alueen terveisinä olivat, että Oiva-asiat ja erityisesti jäsenasiat vievät tällä hetkellä eniten työaika. Toiminta ollut selviämistäistelua. Tulevaisuudessa maatalous- metsätalous- yhteistyö edunvalvontakentällä alueellisesti pitää hyödyntää (MHY/MTK -yhdistysten yhteistyö).

Kokouksessa kuulumme lyhyen tilannekatsauksen jäsenmaksulaskutuksen tilanteesta. Vuoden 2021 laskuja on vielä jonkun verran lähettämättä. Ensi vuodelle on suunnitteilla jäsenhankintakampanja ja Tervetuloa Järjestöön-paketti. Oivan data on nyt paremmassa kunnossa.

EU-avustajatoiminnan kehittämisen tilannekatsauksessa kuulumme kyselyn analyysiä. Palvelu on tärkeä ja sen pitää säilyä MTK:n sisällä (ei ulkoisteta), mutta kaipaa kehittämistä. Nykyisellä vakuutusjärjestelmällä jatketaan vuoden 2022 loppuun saakka. Mallin kehittämistä on tarkoitus jatkaa. Keväällä 2022 pitäisi saada päätös uuden järjestelmän sisällöstä, laajuudesta ja käytännön toteutuksesta mm. uusien avustajien rekrytointien ja vakuutusturvan osalta.

Koulutusstrategian jalkautuksen tilannekatsauksessa kuulumme, että koulutusstrategian jalkautus on edennyt. Moodle on nimetty Oiva-verkko-opistoksi. Todennäköisesti uusi Oiva-kalenteri otetaan käyttöön kesällä 2022.

LIITON KOKOUKSET

Kevätkokous 23.6.2021

MTK-Etelä-Savon sääntömääräinen kevätkokous pidettiin Mikkelissä Konsertti- ja kongressitalo Mikaelissa 23.6.2021. Tavallista myöhäisempi ajankohta johtui kevään vaikeasta koronatilanteesta, joka helpotti kesään mentäessä. Kokous pystyttiin pitämään siten normaalina fyysisenä kokouksena. Kokouksen puheenjohtajana toimi Kimmo Ihalainen Joroisista. Kokous myönsi johtokunnalle ja toiminnanjohtajalle vastuuvapauden vuoden 2020 tileistä. MTK-Etelä-Savon tilinpäätös vuodelta 2020 oli ylijäämäinen 46 893,27 € ja taseen loppusumma 744 514,68 €. Kokoukseen osallistui yhteensä 26 virallista kokousedustajaa. MTK:n puheenvuoron kokouksessa piti toiminnanjohtaja Jyrki Wallin ja toisena alustajana oli Copa-Cogecan pääsihteeri Pekka Pesonen, joiden yhteistiedote alla.

Kokouksessa jaettiin MTK:n ansiomerkkejä seuraaville henkilöille:

MTK:n kultainen ansiomerkki

Kimmo Ihalainen MTK:n ansiomerkki	MTK-Joroinen
Ahonen Heli	MTK-Juva
Honkanen Ilpo	MTK-Mäntyharju
Immonen Reija	MTK-Juva
Lyömiö Matti	MTK-Mäntyharju, ei paikalla
Nousiainen Jukka	MTK Savonlinnan seutu
Nousiainen Riitta	MTK-Enonkoski, annettu jo aiemmin
Närhi Satu	Juva
Paunonen Jouni	MTK-Juva, ei paikalla
Piispanen Marko	MTK-Ristiina, ei paikalla
Pöyry Riina	MTK-Ristiina
Rokkanen Leo	MTK-Mäntyharju, ei paikalla
Sahinjoki Jarmo	MTK Savonlinnan seutu
Taavitsainen Mika	MTK-Pieksämäki
Taskinen Eero	MTK-Joroinen, ei paikalla
Taskinen Jukka	MTK-Juva, ei paikalla

Wallin ja Pesonen MTK-Etelä-Savon kevätkokouksessa: Metsäpolitiikka kuuluu EU:ssa jäsenmaille

Viljelijät ympäri Eurooppaa odottavat neuvotteluratkaisua EU:n maatalouspolitiikan uudistuksesta tulevana viikonloppuna. Sitä tarvitaan, jotta viljelijä voi luottaa tulevaan. Metsäpolitiikka sen sijaan kuuluu jäsenvaltioille ja tätä periaatetta EU:n tulee kunnioittaa. Eurooppalaisen ja suomalaisen maa- ja metsätalouden menestyminen edellyttää kansallisten ja alueellisten vahuuksien hyödyntämistä kokonaiskestävällä ja luottamusta herättä-

vällä tavalla. Näin totesivat Euroopan tuottaja- ja osuustoimintajärjestö Copa-Cogecan pääsihteeri Pekka Pesonen ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:n toiminnanjohtaja Jyrki Wallin puhuessaan tänään MTK-Etelä-Savon kevätkokouksessa Mikkelistä.

Pääsihteeri Pekka Pesonen peräänkuulutti huomenna jatkuvista EU:n maatalouspolitiikan kolmikantaneuvotteluista käytännöllistä ja joustavaa ratkaisua, jonka perusteella jäsenmaat voivat valmistella omat kansalliset suunnitelmansa. Suomen maatalouden ympäristötukiohjelma on hyvä lähtökohta tuleviin uudistuksiin, joilla kannustetaan EU:n viljelijöitä kestävämpään tuotantotapaan.

– Tästä jo pitkään jatkuneesta kestävyystyöstä on saatava lisätuloa markkinoilta, jotta alan kilpailukyky säilyisi varsinkin nuorten silmissä. Ilman maa- ja metsätaloutta ei EU pysty saavuttamaan vihreän sopimuksensa tavoitteita, Pesonen sanoi.

Toiminnanjohtaja Jyrki Wallin kannusti rakentamaan Suomen talouskasvua suomalaisten vahvuuksien varaan, jolloin kärkeen on perinteisesti voitu nostaa vakaa toimintaympäristö, kansakunnan hyvä osaamistaso ja mit-tavat luonnonvarat.

– Tälläkin hetkellä näistä aineksista olisi täysin mahdollista rakentaa polkua uuteen nousuun. Tätä kasvunäkymää kuitenkin heikentää erityisesti komission tunkeutuminen kansallisessa päätäntävallassamme olevalle metsäpolitiikan tontille. Se on anteeksiantamatonta ja heikentää luottamusta koko EU-instituutioon, totesi Wallin.

Suomi on muun Euroopan ja maailman rinnalla etsimässä tietään ulos pikkuhiljaa helpottavasta koronakriisistä. Pesonen ja Wallin totesivat, että vireillä ja työn alla olevilla lukuisilla kansallisilla lainsäädäntöhankkeilla ja EU-tason ratkaisuilla pitää rakentaa toipuvalla taloudelle, erityisesti maataloudelle ja metsätaloudelle, vakaata toimintaympäristöä ja ennustettavuutta. Se on myös kuluttajien etu.

Tarvittavaan välineistöön kuuluvat varmuudella myös esimerkiksi hiilensidontaan ja -varastointiin liittyvien tietoaukkojen täyttäminen TKI-panostuksin, jotta poliittisessa päätöksenteossa päätöksiä voidaan tehdä faktoilla eikä tunteella. Suomen kannattaa valita mieluummin kasvun kuin näivettämisen tie. Uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen on ratkaisu moneen tämän päivän ja tulevaisuuden haasteeseen.

Lisätietoja:

pääsihteeri Pekka Pesonen, Copa-Cogeca, 0400 664 840
toiminnanjohtaja Jyrki Wallin, MTK, 050 522 5207

Syyskokous 15.12.2021

Sääntömääräinen syyskokous pidettiin Savonlinnassa Opetusravintola Paviljongilla 15.12.2021. Kokouksen puheenjohtajana toimi Sari Saari-Muhonen Savonlinnasta. MTK:n puheenvuoron kokouksessa piti etäyhteydellä ympäristöjohtaja Liisa Pietola. Savonlinnan kaupungin puheenvuoron piti kokouksen alussa kaupunginjohtaja Janne Laine. Syyskokoukseen osallistui 28 virallista kokousedustajaa.

Kokous päätti äänestyksen jälkeen, että johtokunnan jäsenten valinta-alueista luovutaan. Kokous päätti johtokunnan kooksi 12 jäsentä aiemman 11 jäsenen sijaan. Liiton johtokuntaan vuosille 2022-2024 valittiin erovuoroisista jatkamaan Kimmo Laamanen Punkaharjulta, Anna Siiriäinen Hirvensalmelta ja Taneli Pajunen Mikkelistä maaseutunuorten paikalle. Uutena jäsenenä johtokuntaan valittiin Tero Lahikainen Kangasniemeltä. MTK:n valtuuskuntaan vuosille 2022-2023 valittiin varsinaisena jäsenenä Taneli Pajunen Mikkelistä ja varajäseniksi Katri Nissinen Sulkavalta.

LIITON TALOUS

MTK-Etelä-Savon taloudessa merkittävimmät vuosittain toistuneet kuluerät ovat henkilöstökulut 55 %, ostopalvelut keskusliitolta 9,4 %, yhtiövastike 4,7 % sekä luottamus- ja toimihenkilöiden matkakulut 4,0 %. Koronan vaikutuksesta vuonna 2021 matkakulut jäivät merkittävästi alle edellisvuosien ja budjetoidun. Suuri muutos kulurakenteeseen oli, ettei liitto enää maksa keskusliitolle jäsenmaksua, mikä oli aiemmin suuri yksittäinen kuluerä.

Vuoden 2021 tuloslaskelma on 21 204,07 € ylijäämäinen. Taseen loppusumma on 720 967,61 €, josta omaa pääomaa on 435 077,00 € (63 %, vuonna 2020 56 %). Taseen loppusumma pieneni 23 547,07 € vuodesta 2020. Oma pääoma kasvoi tilikauden ylijäämän verran. Taseen loppusumman pieneneminen johtui lyhytaikaisten velkojen pienenemisestä säätiöltä ja yhdistyksiltä. Nämä velat on sijoitettu lyhentämättöminä MTK:n liittotilille ja niitä ei käytetä liiton toimintaan. Huomioitava seikka on, että MTK-Puumalan jäsenmaksuja on saamisissa vuodelta 2019 ja 2020. Nämä ovat epävarmoja saamia.

Menopuolella tulokseen vaikutti se, että liitto maksoi vuoden 2021 EU-avustajavakuutuksen ja tuotevastuuvakuutuksen, jotka normaalisti on veloitettu yhdistyksiltä.

Tulopuolella merkittävin tekijä on MTK:n jäsenmaksu, joka kattoi 84 % kuluista vuonna 2021. Loput kuluista katettiin yhteisöjäsenmaksuilla, säätiön avustuksilla ja keskusliitolta saatavilla vuokratuotoilla.

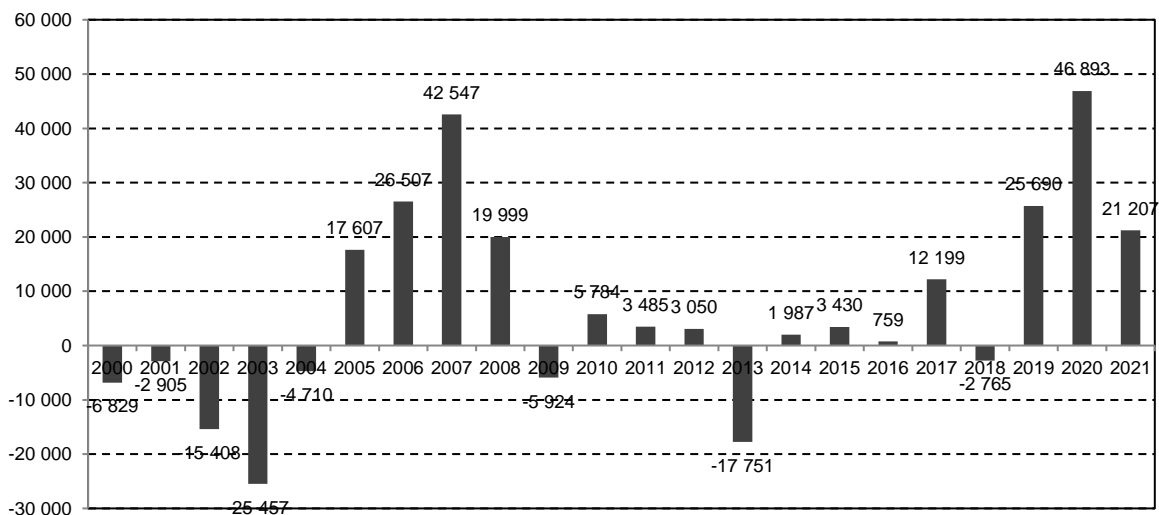
Talouteen vaikuttavat tekijät

Liiton taloutta on pystytty viime vuosina tasapainottamaan jäsenmaksujen korotusten sekä kulujen karsimisen avulla. Tämä on toisaalta tarkoittanut pienemmällä henkilöstöllä toimimista. Koronan vaikutuksesta monet normaalivuoden kulut ovat toteutuneet merkittävästi pienempinä.

Järjestöuudistus muutti niin yhdistysten kuin liiton taloudellista tilannetta vuodesta 2021 alkaen merkittävästi. Jatkossa yhdistys kerää jäseniltään jäsenmaksun, joka jää kokonaan yhdistyksen käyttöön. Keskusliitolle maksettava ns. edunvalvontamaksu sisältää jatkossa sekä pelto- että metsähehtaarit ja myös eläinyksiköt. Tästä edunvalvontamaksusta liitto saa keskusliitolta käyttöön varoja siinä suhteessa, mitä niitä on edunvalvontamaksuina sen alueelta kerätty. Tämän vuoksi myös jatkossa niin hehtaaritietojen kuin uutena tekijänä eläinyksiköiden on oltava ajan tasalla. Muutoin liiton toimintaan tarvittavat resurssit voivat heikentyä, mihin ei nykytilanteesta ole varaa.

Vuosien 2019-2021 positiiviset tulokset antavat puskuria, mikäli edunvalvontamaksun kertymä heikkenee, mutta merkittäviä edellisvuosien ylijäämiä ei liitolla ole käytettävissä.

MTK-Etelä-Savon tilikauden tulos vuosina 1999-2021

ARVIO TALOUDEN TULEVASTA KEHITYKSESTÄ

Vuoden 2021 tilinpäätöksen ylijäämästä huolimatta voidaan todeta, ettei liiton toiminnassa ole ylimääräisiä taloudellisia resursseja. Koronan takia osa kuluista toteutui arvioitua pienempänä, mutta toivottava paluu normaaliin tuo niistä ainakin osan takaisin. Maaseutunuorten toimintaan on edelleen syytä varata riittävästi resursseja, jotta niin eteläsavolaisen maatalouden kuin myös järjestön tulevaisuus voidaan turvata. Toisaalta mm. etäkokouksia tullaan pitämään myös jatkossa, vaikei siihen olisi koronan kaltaisia syitä.

Suurin taloutta uhkaava tekijä on jäsenten yritystoiminnan heikko kannattavuus ja huono maksuvalmius. Tätä pahentaa edelleen 24.2.2022 Venäjän aloittamat sotatoimet Ukrainassa. MTK:n jäsenmaksu on lasku monien muiden laskujen joukossa ja jäsentiloilla joudutaan tiukasti arvioimaan, mihin rahaa riittää ja, mihin ei. Järjestössä on syytä varautua siihen, että niin vuonna 2022 kuin seuraavinakin vuosina rästiin jääviä jäsenmaksuja on merkittävästi tavallista enemmän. Edunvalvonnan tarve on samaan aikaan suurempi kuin vuosikymmeniin ja sen toimintaedellytyksistä on pidettävä huolta.

Maatalous on ylisukupolvista ja niin myös MTK-lainen järjestötoiminta.

Käytännössä jokainen kuluja aiheuttava päätös, riippumatta sen euromääräisestä suuruudesta, joudutaan har-kitsemaan huolellisesti suhteessa sen tuottamaan hyötyyn. Liiton nykyisiä resursseja ei ole enää varaa vähentää ilman, että se vaikuttaa välittömästi sen toimintakykyyn. Samassa yhteydessä on huolehdittava työnteki-jöiden jaksamisesta, kun toimintaympäristön tuomat haasteet ja uudet tehtävät eivät ole ainakaan vähentä-mässä edunvalvonnan tarvetta.

Verrattaessa MTK-Etelä-Savon kulurakennetta muihin MTK-liittoihin, voidaan toimintaa pitää varsin tehok-kaana. Samaa aikaan on kuitenkin muistettava, että edunvalvonta ei voi perustua säästämiseen ja kulujen minimointiin. Ihmiset ovat edunvalvonnan tärkein resurssi, mutta lisäksi tarvitaan taloudellisia resursseja jä-senmaksujen muodossa.

MTK:ssa tehdyn järjestöuudistuksen lähtökohtana pidettiin sitä, että nykyiset MTK-yhdistysten jäsenet jatkaivat sekä tuottajayhdistyksen että metsänhoitoyhdistyksen jäseninä. Käytännössä puhtaiden metsätilojen osalta tämä ei kuitenkaan ole toteutunut, vaan osa niistä on valinnut pelkästään metsänhoitoyhdistysten jäse-nyyden. Myös maataloutta harjoittavia tiloja on siirtynyt pelkästään mhy:n jäseniksi, mutta tätä on onneksi tapahtunut vain vähäisessä määrin. Toisaalta on nähtävissä joukko maatiloja ja puhtaita metsätilojakin, jotka ovat valinneet vain MTK-yhdistyksen jäsenyyden.

Jäsenmaksu-uudistuksesta on nyt saatu ensimmäiset havainnot ja suurin muutos on tapahtunut ainakin Etelä-Savossa siinä, että yhdistysten käyttöön jäävä jäsenmaksu kasvoi valtaosalla yhdistyksiä. Tämä parantaa pai-kallistason edunvalvonnan mahdollisuuksia. Toisaalta yhdistysten toiminta perustuu kokonaan luottamushen-kilöihin ja vaihtelu toiminnan tasossa on siten suurta yhdistysten välillä.

Yhdistysten edunvalvonnan tukena toimivat MTK-liitot, joiden asema muuttui eniten jäsenmaksu-uudistuk-sessa. Aiemmin liitto määritteli jäsenmaksujen suuruuden jäsenyhdistyksilleen ja pystyi siten vaikuttamaan tuloihinsa. Mikäli nähtiin tarvetta edunvalvonnan lisäämiseen ja siihen tarvittiin rahaa, voitiin rahaa kerätä esit-tämällä liiton yleisessä kokouksessa, että jäsenmaksuja yhdistyksille nostetaan. Käytännössä tämä esitys myös meni läpi ja yhdistykset tekivät tarpeen mukaan muutoksia jäsenmaksuperusteisiin jäsenilleen.

Nykyisessä jäsenmaksumallissa liitolla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa tuloihinsa lainkaan. MTK:n valtuuskunta päättää jäsenmaksuperusteista sekä jäsenmaksujen jakoperusteista keskusliiton ja liittojen välillä. Mikäli liitolle tulee tarve esimerkiksi johonkin erityiseen maakunnalliseen edunvalvonnalliseen toimenpiteeseen, joutuu se käyttämään siihen pääomiaan tai jättämään ne tekemättä resurssien puutteen vuoksi.

Nyt MTK:n valtuuskunta päättää edunvalvontamaksun tasosta ja saatujen maksujen jyvittä-misestä liitoille. Tällä liiton saamalla summalla on sen järjestettävä oma toimintansa.

Kun kehitys näyttää siltä, että maatalouden siirtymä länteen ja lounaaseen jatkuu ja tilamäärä alueellamme laskee, ei ilman valtuuskunnan päätöstä rahoituksen osoittamisesta muilla perusteilla tule liiton taloudellinen asema muuttumaan. Itse asiassa omat mahdollisuutemme vaikuttaa liitolle tulevaan jäsenmaksuun loppuivat, kun päätösvalta siitä siirtyi kokonaan keskusliiton valtuuskunnalle (edunvalvontamaksun taso, perusteet ja jakotapa). Yhdistyksillä säilyy edelleen päätösvalta liiton menoista ja toiminnasta, vaikka ne eivät maksa liitolle jäsenmaksua. Tässä mielessä uudistus on liiton näkökulmasta ja sen taloudesta vastaavalle toiminnanjohta-jalle kulunutta termiä käyttäen haastava.

MTK:n suurimpia ongelmia on ollut, että sen taloudellista tilannetta ei ole tarkasteltu kokonaisuutena. Kun taloudellinen tilanne tarkoittaa samaa kuin kyky tehdä edunvalvontatyötä, ei järjestössä myöskään ole kyetty katsomaan sen edunvalvontakykyä kokonaisuutena. Keskusliiton talous on erittäin vahva, erityisesti sen ta-seen osalta. MTK-liittojen taloudellinen toimintakyky vaihtelee erittäin voimakkaasti. Nykyisellä mallilla jäsenet ovat epätasa-arvoisessa asemassa saamiensa edunvalvontapalveluiden osalta. Uusi jäsenmaksumalli ei tätä

tilannetta muuta, koska liitot saavat edunvalvontamaksua samassa suhteessa kuin aiemminkin, raha menee rahan luo myös jatkossa.

Nykyinen jäsenmaksumalli sisältää riskin maakunnallisen jäsentemme edunvalvonnan tason ylläpitämiseksi ja tämä riski liittyy myös siihen, miten liittojen resursseista jatkossa päätetään ja erityisesti, ketkä niistä päättävät.

Liiton itsenäisen toiminnan jatkumiselle ei taloudellisessa mielessä ole vielä lähivuosina esteitä, mutta toiminnan tason ylläpitäminen sisältää suuria haasteita. Liiton toimistopalvelut on järjestetty siten, että MTK on palannut MTK:n metsälinjan kenttäorganisaation palvelukseen toimistosihteerin, jonka työpiste on Mikkelissä. MTK-Etelä-Savo ostaa keskusliitolta toimistosihteeripalveluja siten, että hänen työaikansa jakaantuu 60 % MTK:lle ja 40 % MTK-Etelä-Savolle. Tällä tavoin turvataan toimistopalvelujen saatavuus sekä yhdistysten ja jäsenten saama palvelu liitolta. Maaseutunuorten asiamiehen palvelut on järjestetty viime vuosina ostopalveluina ja tätä toimintamallia jatketaan todennäköisesti myös jatkossa.

KATSAUS TULEVAAN

Tämänhetkinen maatalouden taloudellinen tilanne, erilaiset maatalouteen kohdistuvat ilmasto- ja ympäristöpoliittiset vaatimukset ja nopeasti eskaloitunut geopoliittinen tilanne Euroopassa ja Suomen lähialueilla on myös edunvalvonnassa otettava huomioon. Maatalouden ja maaseudun edunvalvonnalle sen kaikilla tasoilla on tarvetta enemmän kuin vuosikymmeniin, jolloin edunvalvonnan toimintakykyä ei saa millään tavoin vaarantaa.

MTK-Etelä-Savon tulevaisuuden haasteena tulee olemaan sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä toimintaan käytettävissä olevien resurssien ja edunvalvonnan lisääntyvien tarpeiden yhteensovittaminen. MTK:n edunvalvonta maakuntatasolla on jo pitkään ollut laaja-alaista maaseudun edunvalvontaa sisältäen niin maaseudulla yrittämiseen kuin asumiseen liittyvät asiat. Kokonaisvaltainen maaseudun edunvalvonta on jäsentenkin kannalta välttämätöntä, jotta yleiset elämisen ja yrittämisen mahdollisuudet maaseudulla voidaan turvata. Tämä tarkoittaa usein toimintaa, johon ei ole saatavissa uusia taloudellisia tai henkilöstöresursseja vaan entistä enemmän joudutaan miettimään toiminnan painopisteitä, mutta samalla myös ottamaan entistä enemmän irti nykyisistä resursseista.

Maatalouden ja maaseudun edunvalvonnalle sen kaikilla tasoilla on tarvetta enemmän kuin vuosikymmeniin, jolloin edunvalvonnan toimintakykyä ei saa millään tavoin vaarantaa.

MTK-Etelä-Savon jäseninä olevien MTK-yhdistysten jäsenkunnan rungon muodostavat edelleen ja vielä pitkään päätoimiset maatilatalouden harjoittajat. Jäsenkunta kuitenkin muuttuu entistä moninaisemmaksi yritystoiminnan kirjon kasvaessa ja sitä kautta edunvalvontatarpeiden lisääntyessä. Perinteisen maatalouden edunvalvonnan haasteeksi nousee jäsenten väliset erilaiset edunvalvontatarpeet johtuen tilojen ja yrittäjien erilaisista elinkaaren vaiheista yrittäjien ikääntyessä ja riippuen siitä, onko yrityksiin jatkajaa vai ei. Myös erilaiset strategiset valinnat maatilayritysten kehittämisen suhteen voivat johtaa edunvalvontatarpeiden moninaistumiseen yritysten välillä.

Puhtaita maaseudun laaja-alaisia edunvalvojatahoja ei MTK:n ohella muita ole. MTK:n valtakunnallinen strateginen valinta on, että se tarjoaa jäsenilleen kaiken kattavaa edunvalvontaa. Samanaikaisesti ei kuitenkaan ole huolehdittu riittävän hyvin siihen tarvittavista voimavaroista. Mikäli tähän ei saada korjausta lähivuosina, ei järjestö pysty lunastamaan antamaansa lupaa edunvalvontapalvelusta jäsenilleen. Järjestöremontin nimellä kulkeva uudistus pyrkii osaltaan vastaamaan tähän haasteeseen.

Yhtenä haasteena on suurten ikäluokkien siirtyminen myös maatilataloudessa eläkkeelle. Tässä yhteydessä tuotannolliset resurssit olisi mahdollisuuksien mukaan saatava pidettyä käytössä ja jatkavat yrittäjät liittymään MTK:n jäseniksi. Mikäli tässä murroksessa jäsenyys järjestöön katkeaa, tulee se näkymään liitto- ja maakuntatason edunvalvonnan merkittävänä heikkenemisenä, jopa loppumisena. Tämä yksinkertaisesti siitä syystä, että niin yhdistys- kuin liittotason toiminta on riippuvaista jäsenmaksutuloista ja ilman jäsenmaksutuloja toiminnalla ei ole taloudellista pohjaa.

Keskusliiton osalta tilanne on erilainen, koska se ei ole samalla tavoin riippuvainen jäsenmaksutuloista. Keskusliiton toiminnasta jäsenmaksutuloilla katetaan vain noin viidesosa. Kääntäen ilmaistuna voidaan sanoa, että jäsenen sijoittamaa yhtä euroa kohti järjestö sijoittaa viisi euroa edunvalvontaan.

Järjestön harjoittaman edunvalvonnan tulevaisuuden haasteena on sen organisaation toiminnan tehokkuus sekä sisäiset ristiriidat. Tämä tarkoittaa sitä, pystyykö MTK-yhdistys palvelemaan jäseniään, liitto yhdistyksiä ja keskusliitto liittoja tehokkaimmalla mahdollisella tavalla. Jäsen on yhdistyksen asiakas, yhdistys liiton asiakas ja liitto keskusliiton asiakas. Näiden asiakkuuksien hoitaminen niin, että asiakas on tyytyväinen, ratkaisee hyvin pitkälti järjestön tulevaisuuden. Metsänhoitoyhdistysten voimistuvat vaatimukset MTK-keskusliiton valasta ja sen myötä päätösvallasta resurssien käytön suhteen ovat riski MTK:n kyvyille hoitaa edunvalvontaa niin valtakunnan, maakunnan kuin kuntatasolla.

MTK:n toiminta koostuu kolmesta tasosta: kuntatason MTK-yhdistyksistä, maakuntatason liitoista ja valtakunnallisesta keskusliitosta ml. lukien EU-tason toiminta. MTK-yhdistykset toimivat pääosin yhden kunnan alueella, mutta kuntarakenteessa tapahtuvat muutokset ovat muodostaneet tilanteita, joissa yhden kunnan alueella voi toimia useampia yhdistyksiä.

MTK –liitot tekevät kokonaisvaltaista maaseudun edunvalvontaa, johon kuuluu kaikki järjestön jäsenten elämään vaikuttavien asioiden hoitaminen. Tämä ns. 360 asteen palvelulupaus jäsenille tekee järjestön työstä erittäin haasteellista.

Onko tällainen kaiken kattava toimintatapa järkevä vai pitäisikö edunvalvontaa priorisoida tai valita edunvalvonnallisia painopisteitä vaikkapa vuosittain? Edunvalvontaorganisaation ongelmana on kuitenkin, että se ei voi valita jäsenten edunvalvontatarpeita. Järjestöllä voi olla vuosittain vaihtuvia teemoja, joita nostetaan muuta toimintaa enemmän esille, mutta jäsenkunnan jokapäiväiset edunvalvontatarpeet tulee hoitaa kaikissa olosuhteissa. Järjestö ei päättä jäsenen tarpeita eikä voi niitä valikoida, mikä näyttää välillä unohtuvan sitä herkemmin mitä kauemmaksi jäsenen arjesta on ajautunut.

Järjestö ei päättä jäsenen tarpeita eikä voi niitä valikoida, mikä näyttää välillä unohtuvan sitä herkemmin mitä kauemmaksi jäsenen arjesta on ajautunut.

Itä- ja Keski-Suomen yhteistyö

Itä- ja Keski-Suomen alueella toimivat MTK-liitot ovat tehneet yhteistyötä jo pitkään. Käytännössä tämä on tarkoittanut yhteisiä valiokuntia, toimihenkilöiden ja luottamushenkilöiden tapaamisia ja kokouksia, yhdessä laadittuja lausuntoja ja kirjelmiä sekä esityksiä mm. keskusliitolle ja ministeriöille. Yhteistyö on perustunut ja lähtenyt liikkeelle asialähtöisesti eli on hoidettu edunvalvonnallisia asioita yhdessä, kun on nähty, että yhdessä tehden on mahdollista saada parempia tuloksia aikaiseksi. Toinen keskeinen syy on ollut päällekkäisten töiden välttäminen eli ei kannata tehdä jotakin asiaa neljää kertaa, kun sen voi tehdä yhdessä yhden kerran.

Vuonna 2021 Itä- ja Keski-Suomen alueen yhteistyö on laajentunut myös Kaakkois-Suomeen (Etelä-Karjala ja Kymenlaakso). Tähän on syynä yhteinen vaalipiiri Etelä-Savon kanssa, mutta erityisesti yhteistyö Järvi-Suomen ilmasto- ja ympäristöohjelman toimeenpanoon liittyen. Tätä ohjelmaa vetää Etelä-Savon ELY-keskus.

Aiemmin metsänomistajaliiton kanssa tehty yhteistyö tapahtuu nyt MTK:n metsälinjan alueellisen kenttäpäällikön kanssa. Tätä on edesauttanut se, että kenttäpäällikön työpiste on MTK-Etelä-Savon toimistolla. Erityisen merkittävää yhteistyö on ollut maankäyttöön ja ympäristöön liittyvissä kysymyksissä sekä lisäksi erilaisten maakunnallisten ohjelmien laadinnassa. Yhteistoimintaelimeksi on perustettu MTK-Etelä-Savon, metsänhoitoyhdistysten ja MTK:n metsälinjan yhteinen Etelä-Savon metsävaliokunta vuoden 2015 alussa.

MTK-ETELÄ-SAVON LUOTTAMUSHENKILÖT 2022**MTK-Etelä-Savon johtokunta 2022**

Sanna Hämäläinen, Savonlinna
puheenjohtaja
050 410 9497
kuusikkopirtti@gmail.com

Jouni Paunonen, Juva
varapuheenjohtaja
040 565 2491
paunola@elisanet.fi

Hannu Auvinen, Sulkava
050 588 2920
hannu.auvinen@sulkava.fi

Pasi Häkkinen, Mikkeli
050 517 4723
pasi.hakkinen@hotmail.com

Kimmo Laamanen, Punkaharju
044 209 7959
laamanen.kimmo@gmail.com

Tero Lahikainen
050 372 4822
tero.lahikainen@hotmail.com

Juha Liukkonen, Kangasniemi
0400 785 725
juha.aulis@gmail.com

Riina Pöyry, Ristiina
050 533 5041
riina.poyry8@gmail.com

Anna Siiriäinen, Hirvensalmi
0400 259 621
anna.siirainen@gmail.com

Marisa Hukkanen, Rantasalmi
040 588 9520
marisa.hukkanen@gmail.com

Taneli Pajunen, maaseutunuorten edustaja
050 370 1587
taneli.pajunen@gmail.com

Eero Taskinen, Joroinen
0400 266 988
eero.taskinen@pp.inet.fi

MTK:n valtuuskunnan jäsenet (liiton puheenjohtajan lisäksi)

Otto Makkonen, Savonlinna
0400 679 528
otto@vaahermaki.com

Taneli Pajunen, Mikkeli
050 370 1587
taneli.pajunen@gmail.com

Liiton edustajat Itä- ja Keski-Suomen MTK-liittojen yhteisissä valiokunnissa 2022 (Etelä-Savo, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo)*Työvaliokunta (liiton oma valiokunta)*

Sanna Hämäläinen, Savonlinna	050 533 5041
Jouni Paunonen, Juva	040 565 2491
Kimmo Laamanen, Punkaharju	044 209 7959

Erikoiskasvivaliokunta

Esa Aholainen, Joroinen	050 308 8571
Antti Vauhkonen, Mikkeli	050 363 7949

Elinkeinopolitiikka ja yrittäjyys

Kimmo Ihalainen, Joroinen	0400 184 712
Vesa Kekkonen, veroasiantuntija	040 832 7168
Jouni Paunonen, Juva	040 565 2491

Jäsenpalveluvaliokunta

Hannu Auvinen, Sulkava	050 588 2920
Vesa Kallio	040 527 1039

Kuluttajatyöryhmä

Anna Siiriäinen, Hirvensalmi	0400 259 621
Jukka Leikkonen, MTK kuluttajatyöryhmä	0400 929 866

Lihavaliokunta

Pasi Häkkinen, Mikkeli	050 517 4723
Jukka Nousiainen, Savonlinna	0440 549 252
Paavo Sävilammi, Kangasniemi	050 379 7479

Luomuvaliokunta

Pasi Häkkinen, Mikkeli	050 517 4723
Marisa Hukkanen, Rantasalmi	040 588 9520

Maaseutunuorten valiokunta (liiton oma valiokunta)

Jarkko Parkkinen pj., Mikkeli	040 544 5402
Tiina Kohonen, Mäntyharju	040 514 2946
Ville Korhonen, Juva	0400 635 142
Tero Lahikainen, Kangasniemi	050 372 4822
Anne Manninen, Pieksämäki	0400 243 866
Matias Muhonen, Savonlinna	044 254 1255
Mikko Tiainen, Savonlinna	044 330 4366
Minna Kekkonen, Mikkeli	044 327 1430
Taneli Pajunen, johtokunnan edustaja	050 370 1587

Maitovaliokunta

Mikko Nykänen, Rantasalmi	050 326 3724
Taneli Pajunen, Mikkeli	050 370 1587

Osaaminen ja hyvinvointi

Sanna Hämäläinen, Savonlinna	050 410 9497
Riina Pöyry, Ristiina	050 533 5041

Peltokasvivaliokunta

Yrjö Ehrnrooth, Mikkeli	0400 824 731
Kimmo Laamanen, Punkaharju	044 209 7959

Ympäristö- ja maapoliittinen valiokunta

Kalle Mattila, Mikkeli	050 526 2591
Juha Liukkonen, Kangasniemi	0400 785 725

Etelä-Savon metsävaliokunta

Sanna Hämäläinen, Savonlinna	050 410 9497
Jouni Paunonen, Juva	040 565 2491
Kimmo Laamanen, Punkaharju	044 209 7959
Vesa Kallio	040 527 1039

JÄSENEDET

Maaseudun elinkeinotoiminnan ja elämisen edellytysten turvaamiseksi tehtävä edunvalvonta on järjestön ensisijainen ja tärkein tehtävä. Edunvalvontaa täydentävillä jäseneduilla järjestö tarjoaa jäsenilleen merkittäviä taloudellisia etuja. Suurin osa jäseneduista on keskusliiton neuvottelemia valtakunnallisia etuja, mutta MTK-Etelä-Savolla on tarjottavanaan myös omia jäsenetuja. Jäsenetujen tärkein tehtävä on tarjota jäsenkunnalle helppo tapa hankkia tuotteita ja palveluja edulliseen hintaan ja asettaa näin painetta yleistä kustannustason nousua kohtaan. Tämä auttaa myös yksittäistä jäsentä, joka kilpailuttaa eri palveluntarjoajia.

MTK Hankinnat - MTK:n jäsenedut uudistuivat vuoden 2020 alussa – www.mtkhankinnat.fi

Yhdistimme maatalousyrittäjä- ja metsänomistajajäsentemme ostovoiman ja neuvottelimme paremmat jäsenetusopimukset ja edullisemmat hinnat jäsenillemme.

MTK- ja mhy-jäsenenä saat alennuksia mm. henkilö- ja pakettiautoista, teollisuustuotteista, työkaluista, rakennustarvikkeista, koneista, varaosista, renkaista ja huonekaluista. Jäsenedut ovat kokonaan yhteistyökumppanien rahoittamat.

Jäsenen kannalta jäsenetujen käyttö säilyy ennallaan. Tuotteen myyjä tarkistaa henkilön MTK- tai mhy-jäsenyyden etua myöntäessään. Saat edut käyttöösi, kun olet maksanut jäsenmaksusi kokonaisuudessaan. Jotkut edut saa käyttöönsä vain Y-tunnuksella.

Jäsenetusopimuksia on yli 20 yhteistyökumppanin kanssa. Edut ovat taloudellisesti merkittäviä ja ne on neuvoteltu tukemaan jäsentemme yritystoimintaa ja elinkeinoa hyödyntämällä pohjoismaista yhteisvolyymiä.

MTK-Etelä-Savon jäsenten omat jäsenedut, <https://etela-savo.mtk.fi/jasenedut>

- Suonentieto
- Woikosken kaasut ja pullot
- PK-Renkaan renkaat
- Tuovi tuotevirtakirjanpito
- Lumme Energian (aiemmin Suur-Savon Sähkö) jäsenetusopimus on ns. käymistilassa.